

ΠΑΝΔΘΗΝΑΙΔ

ΕΤΟΣ Η' 15
ΜΑΪΟΥ 1908

ΕΝΤΥΠΩΣΕΙΣ ΚΑΙ ΑΝΑΜΝΗΣΕΙΣ – Η ΒΑΣΙΛΕΥΟΥΣΑ

Ενιε περασμένα τὰ μεσάνυχτα κ^ο ἔνα δυνατὸ
έαρακι κτυπῆ τὰ πλάγια τοῦ ἀτμοπλοίου ποὺ
τρέμει δλόκληρο ἀπὸ τὴν ταχύτητα. Ἐπάνω ἀπὸ
τὴν γέφυρα βλέπω τὴν Μιτυλήνη νὰ ἔξαφανί-
ζεται ἥσυχα - ἥσυχα μέσα ὃς τὸ σκότος καὶ ὃς τὸ
πέλαγος.

Ο ἔναστρος θόλος ἀπλώνεται ἐπάνωθι μου
ἀργυροποίκιλτος, κι ἡ θάλασσα τριγύρω μου φου-
σκώνει. Ὅσο περνᾷ ἡ ὥρα, τόσο καὶ τὸ μελτέμι
δυναμώνει κ^ο ἐμπρός μου ἀνοίγονται τεράστια
νδάτινα σπήλαια σκεπασμένα μὲ ἀφρούς. Τὸ
ἀτμόπλοιον ἀρχίζει νὰ τρέμῃ ἔτσι, ποὺ θαρρεῖ
κανεὶς πῶς θὰ ἔξερφωθῇ. Ή κούρασις θωπεύει
τὰ βλέφαρά μου, μὰ ἐγὼ ἔξαπολονθῶ νὰ καπνίζω
τὸ ἀρωματικὸ σιγάρο μου καὶ νὰ προσμένω σιω-
πήλως τὴν χαραυγή.

Σὲ λίγο, δύο μαῦρα σημεῖα φαίνονται ὃς τὸν
δρίζοντα. Εἶνε ἡ Λῆμνος καὶ ἡ Τένεδος. Πρὸς
τὴν ἀνατολὴν ἔνα χρῶμα κιτρινόλευκο μ^ο ἐλαιφρές
δόδινες γραμμὲς βάφει τὸν οὐρανό, καὶ τὸ βάρ-
βαρο τῆς Τροίας ἀκρογιάλι; δαντελωτό, διαγρά-
φεται καθαρὰ ὃς τὰ βλέμματά μου. Μοῦ φαίνε-
ται πῶς διακρίνων ἀκόμη τὴν σκιὰ τοῦ Ἀχιλλέως
νὰ στέκεται μελαγχολικὴ σιμὰ ὃς τὸν ἀφρισμένο
πόντο, ἐνῶ μέσα ὃς τὴν ἀπέραντη πεδιάδα οἱ
“Ελληνες καὶ οἱ Τρῶες ἔστιλγονται” ὃς ἀτελεύ-
τητες γραμμὲς γιὰ τὴν μάχη. Στὸ βάθος, ἐπάνω
ἀπὸ τὰ τείχη τοῦ Ἰλίου, ποὺ καὶ τώρα ἀκόμα
σὰν σίφωνας ὑψώνεται δὲ καπνὸς τῆς καιομένης
χώρας τοῦ Πριάμου, ἀνάμεσα ὃς τὴν Ἀνδρο-
μάχη καὶ τὴν προφητικὴ Κασάνδρα, ἡ “Ἐλένη
δραΐα δπως ἡ Ἀφροδίτη, τοὺς βλέπει καὶ χαριο-
γελᾶ ἀπὸ ἡδονῆ”. Ω αἰωνία γυναικα, ποιὸς εἴμ-
πορεῖ ν^ο ἀρνηθῆ τὰ θέλγητρά σου; Καὶ ποιὸς
θὰ μπορέσῃ νὰ εἰπῇ πως δὲ “Ἐρως δὲν είνε δ
δυνατώτερος θεός κι ὁ ἀπόλυτος κύριος τῶν
θνητῶν”; Ω σύμβολον τῆς αἰωνίας ὅμορφιας,

ὅποιος εἰπῇ τὸ ἐναντίον, πρέπει νὰ είνε ἡλίθιος
ἢ ἀναίσθητος.

***

Ἄπὸ τὸ παραθυράκι τῆς καμπίνας μου βλέπω
τὸν πορθμόν, ποὺ ἡ κόρη τοῦ Ἀθάμαντος, μέσα
ἢ τὰ δλογάλανα, τὰ ἥσυχα νερά του, ἔκλεισε γιὰ
πάντα τὰ παρθενικά της βλέφαρα.

***

Πίσω ἀπὸ ἔνα πέπλο, ύφασμένο μὲ τὶς ἀκτί-
νες τοῦ ἥλιου, διαφαίνεται ἡ Ἐπτάλοφος. Ωραία
σὰν τὶς Ἀμαδρυάδες, γιομάτη ἀπὸ χρώματα
καὶ ἀπὸ βαθεῖες δλοτράσινες σκιές. Οἱ λόφοι
της, κατάφυτοι, ἀφίνουν τοὺς μεγάλους ἥσκιους
των ν^ο ἀπλώνωνται ἀπαλὰ - ἀπαλὰ ἐπάνω ὃς τὴν
ἀκύματη θάλασσα. Περνοῦμε πλάγιο ὃς τὰ τερά-
στια τείχη τοῦ Βυζαντίου, ποὺ τὰ κυπαρίσια
νιφώνουν τὶς κορυφές των πρὸς τὸν οὐρανόν.
Δεξιά μου τὰ πριγκηπόνησα, ἡ Ἀντιγόνη, ἡ
Ποιγκηπός, ἡ Χάλκη, σὰν φιλάρεσκες νεάνιδες
καθηεφτίζονται ὃς τὴν θάλασσα τοῦ Μαρμαρᾶ.

Τὸ ἀτμόπλοιον μ^ο ἔναν ἐλιγμὸν μᾶς ἀποκαλύπτει
τὸ στόμιον τοῦ Βοσπόρου, τὸν Κεράτιον καὶ τὸν
τρούλον τῆς Ἀγίας Σοφίας. Στὴν θέα του νοιώθω
ἄδελα τὰ μάτια μου νὰ ὑγραίνωνται καὶ τὸ
μέτωπό μου βαρὺ ἀπὸ τὶς παληὲς ἀναμνήσεις
γέροντος τὴν παλάμη μου νὰ στηριχθῇ. Δώδεκα
αἰώνων ζωὴ μ^ο ἀρπάζει ὃς τὰ φτερά της καὶ
μ^ο ἀνοίγει τὴν χρυσῆ θύρα τοῦ παλατιοῦ της.
Μπροστά ὃς τὸν θρόνον τῶν Αὐτοκρατόρων γο-
νατίζω καὶ φύλω τὸ τιμημένο σπαθὶ τοῦ Κων-
σταντίνου. “Ονειρον, θνειρον, ποιὰ μάτια δὲν
δακρύζουν ὃς τὸ ἀντίκυρυσμά σου;

***

Στρέφω ἀπὸ τὸ ἀρχαῖον Βυζαντίον ποὺ τόσα
δράματα ξετυλίχθηκαν καὶ τόσες μορφὲς ἐπέρα-

σαν ἐμπρός ἀπὸ τὰ μάτια μου. Ἀπὸ τὸν Κωνσταντῖνον, τὸν μεγάλον ἰδρυτὴν τοῦ Βυζαντίου, ἔως τὸν Κωνσταντῖνον τὸν Παλαιολόγον. Εἰδα τὸν Ἰουλιανόν, ποὺ τόσον ἥλιθιώς ἀπεκάλεσαν παραβάτην, μὲ τὴν Ἑλληνικήν του ψυχήν, ὥραιον σὰν τὸν Ἀπόλλωνα, νὰ στρέψῃ περίλυπος ἀκόμα τὰ βλέμματά του πρὸς τὸν Ἐλικῶνα καὶ τὸν Ὅλυμπον καὶ νὰ ὀνειροποῇ τὴν μεταμόρφωσιν τοῦ κόσμου. Ο γενναῖος μαθητής τοῦ Ἰαυβλήνου υφατούσεν εἰς τὰ χέρια του τὰ βιβλία τοῦ Πλάτωνος καὶ ἔβλεπε μὲ κάποιαν περιφρόνησιν τὸ ἄγριο μῆσος τῆς Ἔκκλησίας ποὺ κάθε στιγμὴ ἐθέρειεν τριγύρῳ του. Ο χριστιανισμὸς δὲν εἶχεν ἐννοήσει ὅτι ὁ ὥραιος αὐτοκράτωρ δὲν ἦτο ἀναχωρητής, ἀλλ᾽ ἡ κεφαλὴ μιᾶς ἀπέραντης αὐτοκρατορίας. Μὰ καὶ ὁ βασιλικὸς συγγραφεὺς τῶν «Καισάρων» ἐτὸν τρελλὸν του ἐνθουσιασμὸν γιὰ τοὺς ἀρχαίους θεοὺς δὲν ἀντελήθη τὴν μεταβολὴν ποὺ εἶχε γίνη ἐτὴν ὀνθρώπινη ψυχή. Μόνος του διηγείται τὸ πάθημά του αὐτὸν τὴν Ἀντιοχειαν. Ἡταν, λέγει, ὁ μῆνας ποὺ πανηγυρίζετο ἡ ἑορτὴ τοῦ Ἀπόλλωνος. Ὁλόκληρος ἡ πόλις τῆς Ἀντιοχείας ἐποεπε νὰ παρευρεθῇ τὴν ἑορτήν. Ἔγω δὲν ίδιος φεύγω ἀπὸ τὸν ναὸν τοῦ Διός καὶ τρέχω εἰς τὸν ναὸν τῆς Δάφνης μὲ τὴν φαντασία πλημμυρισμένη ἀπὸ ἀρώματα, θύματα, σπονδεῖς καὶ νέους ντυμένους μὲ λευκοὺς χιτῶνες, σύμβολον τῆς ψυχικῆς των ἀγνότητος. Μὰ ὅλα αὐτὰ δὲν ἥταν παρὰ ἔναν ὥραιον, διότι ὅταν ἐφθασα ἐτὸν ναὸν δὲν εὑρῆκα τίποτε. Ὁμως ἐπίστευσα ὅτι ἀπὸ σεβασμὸν σ' ἐμένα θὰ τάχουν ἀφίσει ἔξω καὶ περιμένουν τὴν διαταγὴ μου. Ἐρωτῶ τότε τὸν ἵερον. Τί ἐπρόσφερεν ἡ πόλις γιὰ τὸν πανηγυρισμὸν τῆς ἑορτῆς; Καὶ αὐτὸς μοῦ ἀπήντησε. «Τίποτε, μόνο μία χήνα καὶ ἀντὴ τὴν ἐφερα ἔγω ἀπὸ τὸ σπίτι μου!». Καὶ δῆμως κατηραμένον ἀς εἶνε τὸ χριστιανικὸ χέρι ποὺ τοῦ ἐπληξε τὴν καρδιά.

***

Κάτω ἀπὸ τοὺς θόλους τῆς Ἀγίας Σοφίας, τοῦ Παρθενῶνος τοῦ χριστιανισμοῦ, στέκομαι καὶ βλέπω τὴν σκιὰν τῆς Θεοδώρας. Ἡ βασιλισσα στέκει καὶ χαμογελᾷ βυθισμένη τὴν μεγαλοπρέπειαν καὶ τὴν ὁμορφιά της. Τὸ γόνητρον ποὺ σκορπᾷ τὸ πρόσωπο της μὲ αἷχμαλωτίει. Τὰ μάτια της, τὰ ὥραια μαῆρα μάτια της σὰν δύο πύρινοι ἥλιοι ἔξακοντίζουν τὸ φῶς τῆς διανοίας της, καὶ μαγεύουν. Σ' ἔνα τέτοιο θέλγητρον ποὺς εἴμποροῦσε ν' ἀντισταθῇ; Τί μὲ μέλει τι ἥταν πρῶτα καὶ τί τῆς ψέλνει ὁ Προκόπιος καὶ ὁ Γύριων; Δὲν ἀρκεῖ τάχα ποὺ ἥταν Βασίλισσα τῆς διμορφιᾶς καὶ τῆς ἀγάπης;

***

Ἀπέναντι ἀπὸ τὸ Βυζάντιον περιεργάζομαι τὸν Γαλατᾶ. Εἶνε τόσο γραφικὸς ἀπὸ μακρύ, ὃσο

εἶνε ἀπαίσιος σὰν γυριζῇ κανεὶς μέσα ἐς τοὺς στενοὺς δρόμους του. Ἐν τούτοις ἡ γραφικότης του δὲν μὲ ἐνθουσιάζει, μὲ συγκινεῖ μόνον, διότι σὲ κάποιο ἀπὸ τὰ σπίτια του εἶδε τὸ φῶς τοῦ ἥλιου ἔνας μεγάλος ποιητής, ὁ André Chénier ποὺ τόσο παθητικὰ τὸν ἔραγονδησε.

Σήμερα εἶνε περίφημος γιὰ τὴν ἐμπορική του κύνησι καὶ γιὰ τὰ παγωτά ποὺ κατασκευάζει ὁ Ρετζέπ.

***

Μ' ἔνα φύλον μου τραπεζίτην ποὺ ἀγαπᾶ τὰ νεοελληνικὰ γράμματα μὲ τὴν Ἱερὴ μανία τῶν ἐραστῶν τοῦ ὥραιον, τὸν κ. Ἀλεξ. Τσιμάραν τρέχω ἐτὸν Βόσπορον, ποὺ εἶνε ἀληθινὴ πινακοθήκη πλημμυρισμένη ἀπὸ τοπιογραφίες. Κάθε λοφίσκος καὶ μιὰ ἔξεχωριστὴ εἰκόνα. Τοπία ποὺ σκορποῦν τὴν γοητεία καὶ γεμίζουν τὴν ψυχὴ τοῦ θεατοῦ ἀπὸ διρρητον.

Στέκω μὲ τὸ βλέμμα προστηλωμένον ἐτὸν χλοερὸ Μπεμπέκι, βυθισμένο μὲ νωχέλεια τὸ πλάγια δύο λοφίσκων. Μία χαράδρα βαθειά σηματίζεται ποὺ ἀπὸ μακρύ κυματίζει μέσα τὸ διεριφέον. Τὰ βοσπορικὰ κύματα φιλοῦν τὰ γραφικὰ ἔντινα σπιτάκια του. Οσο τὸ βλέπω τόσο καὶ τὸ συμπαθῶ. Τισώς γιατὶ ἐτὸν μαγικούς του λόφους, ἔνα παληὸ μου ὄνειρο, πολὺ παληὸ, λησμονημένο τώρα, εἶδε τὸ φῶς μιὰν ἡμέρα.

***

Πέρα ἀπὸ τὸ γοητευτικὸν Νεοχῶρι καὶ τὰ εὔμορφα Θεραπιὰ ἡ Συμπληγάδες βυθισμένες ἐνα διάρανο χρῶμα μὲ προσμένουν ἀκίνητες ἐτὸν πλάγια τοῦ Εὐξείνου. Ἐπάνω, ἀπὸ ἔνα βράχο των θωρῷ περίλυπα τὰ καράβια ποὺ περνοῦν γιὰ νάμπουν ἐτὸν ἀπέραντον πόντον. Μ' ἀλλοίμονο δὲν βλέπω πουθενά τὴν Ἀργά. Κι' δῆμως οἱ ἥρωες μὲ τῆς ὥραιες πλούσιες κόμες ποὺ πήγαιναν γιὰ τὸ «Χρυσούπολις δέρας» ἀκόμα δὲν μέτεθαναν ἐτὸν εὔμορφην Ἐλλάδα.

***

Ἐπιστρέφω ἐτὴν Πόλι οὖτος ἀπὸ τὴν δεξιὰν ὅχθην τοῦ Βοσπόρου τὴν στιγμὴ ποὺ ὁ ἥλιος κούβεται πίσω ἀπὸ τοὺς λόφους. Τὰ δέντρα, τὰ βουνά λάκια, ἡ θάλασσα λαμβάνουν χλία χρώματα ποὺ λαίμαργα τὰ βλέμματά μου δὲν τὰ χρωταίνουν. Ἡ Χρυσούπολις καίτει μέσα ἐτὴν τελευταῖς ἀκτίνες του. Ο Κεφάτιος ἀπλώνεται νωχελής σὰν κουρασμένος δσμανλῆς τὰ πόδια τῆς Ἐπιταλόφου καὶ κάτω τὰ προϊκηπόνησα λικνίζονται ἐτὰ κύματα. Ὁμως ὅλη αὐτὴ ἡ εὐμορφιὰ εἶνε βαρειά δύπως τὸ ἀρώματα τῆς Ἀνανολῆς. Θέλγουν τὰ βλέμματά μου μὰ δὲν μὲ ἐνθουσιάζουν δύπως τὸν Λαμπροτίνον. Τὴν ψυχὴ μου δὲν τὴν αἷχμαλωτίζουν. Καὶ νὰ σᾶς εἰπῶ κάτι; «Ολος

δὲν δένει τὴν ἀερώδη δμορφιὰ τοῦ Σαρωνικοῦ.

***

Περισσότερον ἀπὸ τὴν Πρίγκηπον μὲ τραβᾶ ἡ Χάλκη. Ἐνας ποιητής μὲ πολὺ αἰσθημα ὁ κ. Δ. Τανταλίδης τὴν ἀποκαλεῖ εἰς ἔνα ὥραιο του ποίημα τῆς «Πόλης τὸ καμάρι». Ενρίσκω πὼς δὲν ἔχει ἀδικο. Ἡρεμος καὶ σιωπηλὸς τὴν περιβάλλει ὁ πόντος καὶ αὐτὴ σὰν ἔνας κρεμαστὸς κῆπος ἀπλώνεται ἐτὴν ὑγρὴ ἀγκαλιά του. Πῶς εἰμπορῶ νὰ ξεχάσω τὸ πευκολίμανο ποὺ μέσα ἀπὸ τὴς σκιές των πεύκων ἡ ὥραιες θωμανίδες ἐβυθίζοντο ἐτὰ γοητευτικὰ δνειρά των.

Ἐν τούτοις σὲ μιὰν ἀκροῦλη τῆς Πρίγκηπον πλημμυρισμένη ἀπὸ θέλητρον, τὸ βλέμμα μου συνήντησε τὰ ὥραιότερα μάτια ποὺ εἶδα ποτέ. Ωραια γοητευτικὰ μάτια, πότε ἀραγε θὰ σᾶς ξαναῦδω; Ποιὰ μοῖρα μὲ ὠδήγησε σιμά σας καὶ ποιὸς κρυφὸς καημὸς ἐσκιρτησε ἐτὰ στήθη μου ἐτὸ πρῶτο ἀντίκρουσμά σας; Ωραια μάτια, ἡ ψυχὴ μου ἐνοστάλησε τὸ φῶς σας ποὺ ἐρρίφατε μέσα ἐτὸ σκοτάδι τῆς ζωῆς μου. Καὶ δῆμως μὴ πάμετε νὰ λάμψῃ καὶ ἐτὰ δικά μου μάτια ἡ ἐλπίδα ποὺ θὰ μοῦ στοιχίη, ποιὸς ξέρει, πόσα δάκρυα.

***

Διασχίζω τὸν γοητευτικὸν Κερατίον σήμερα. Προσκυνητής του ὥραιον καὶ τοῦ ἀληθινοῦ γιατί τάχα δὲν θὰ εἴμαι καὶ τοῦ ἀγαθοῦ; Πηγαίνω ἐτὸ Φανάρι μὲ τὴν εὐλάβειαν τοῦ πολεμιστοῦ ἐτὸν κόσμους τῶν δνείρων. Ήσυχα καὶ μελαγχολικὰ τὰ Πατριαρχεῖα εἶνε βυθισμένα σὲ μιὰ ὥραια σιωπῆ. Ἐπάνω ἐτὸν τοίχους των εἶνε ζωγραφισμένες ὅλες ἡ παλαιὲς ἀναμνήσεις. Ἄλλοιμονον αὐτὸν τὸ αἰώνιον δνείρο τοῦ Ἑλληνονος πότε θὰ λάβῃ σάρκα καὶ ὅστα. Σὲ ποιὲς μιῆρες σπηλαὶς καὶ ὁ ἄγρια μοῖρα δεμένο θὰ τὸ κρατῇ;

***

Καὶ τὸν Γ' ἔνα ὥραιον καὶ μεγαλοφυῖ γέροντα, ποὺ μὲ ἐφύλησε ἐτὸ μέτωπο ἐφυγα μὲ τὴν ψυχὴ πιὸ δυνατή.

Μέσα ἐτὰ ὥραια αἰσθήματα ποὺ ἀκμάζουν ἐτὴν Πόλη μεγαλώνει καὶ ἡ Ἑλληνικὴ λογοτεχνία. Εἶνε ἀλήθεια πῶς γελῶ πολλὲς φορὲς μὲ τοὺς γλωσσικοὺς ἀγῶνας ποὺ γίνονται ἐκεῖ. Εἶνε δῆμος τόσον χρήσιμοι. Ο Φωτιάδης, ο Φυτίλης, ο Σιώτης, ο Τανταλίδης, ο Πανταζῆς κτυποῦν ἀλύπητα τὸν σχολαστικισμόν. Αγιον εἶνε τὸ ἔργον των. Φοβοῦμαι μόνον μήπως ἐτὴν δρμήν των εἶνε λιγάκι υπερβολικοί. Ή γλῶσσα δὲν εἶνε νοῦς ἀλλὰ αἰσθημα καὶ τὸ αἰσθημα ζητεῖ τὴν λατρείαν τοῦ ὥραιον. Ας μὴ ξεχνοῦν τί ἔλεγεν ὁ Ξενοφῶν τὸν Σοριστὰς ποὺ τὸν περιγελούσαν. Επειτα «πᾶν μέτρον ἀριστον». Μποροῦμε νὰ εἴμαστε ζωτανοί χωρὶς νὰ σπάσωμε καὶ τὴν παράδοσι. Πόσον εὐμορφα πάμετε διαρκώτατος Σημιριώτης καὶ ὁ Ἀπόστ. Μελαχροίνδος ποὺ τονίζουν μαρούλι ἀπὸ κάθε γλωσσολογικὴ συζήτησι, τὴν λύραν των. Συμπαθῶ πολὺ τοὺς στίχους τοῦ ποιητοῦ τῶν «Μαύρων Κρίνων» δπως καὶ τοῦ Μελαχροίνδου ποὺ τοὺς στολίζει «Ἡ ἀσπράδα ἡ σπαραχτικὴ τῶν μαντυλιῶν τοῦ χαῖρε».

***

Τώρα ποὺ περιπλέω τὸ Σούνιον καὶ τὰ μάτια μου ἀντικρύζουν τὸν Παρθενῶνα, διαβαθεῖνοσα, γιατὶ ἡ ψυχὴ μου σὲ νοσταλγεῖ; Μέσα ἐτὴν ἀγκαλιά σου τί δνείρα κρύβεις ποὺ θωπεύουν τὴς σκέψεις μου καὶ μοῦ λικνίζουν τὴν ψυχή; Άλλοιμονον αὐτὸν τὸ αἰώνιον δνείρο τοῦ Ἑλληνονος πότε θὰ λάβῃ σάρκα καὶ ὅστα. Σὲ ποιὲς μιῆρες σπηλαὶς καὶ ὁ ἄγρια μοῖρα δεμένο θὰ τὸ κρατῇ;

ΠΕΤΡΟΣ ΖΗΤΟΥΝΙΑΤΗΣ

Η ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΜΑΣ

Ίδια, δὲν ἀλλαξε καθόλου, μὲ τὸ μαομάρινο δεσποτικὸ θρονί, καὶ μὲ τὸ πολυελαῖο καταμεσίς τοῦ θόλου σὰν νὰ τὸν κατεβάσων ἀναμμένο οἱ Ονδρανοί.

Τὰ καρυδένια της στασίδια καὶ ἡ Μεγαλόχαρη νιντή σὲ θησαυροί, λέσ καὶ τὰ χρόνια ποὺ περνοῦν δλα τὸ ἀφῆκαν ίδια, καὶ ὁς καὶ τὸ μῆρο τοῦ λιβανοῦ ἔχω βρῆ.

Απ' τη στενή τη χαραμίδα
ποὺ ἀφίνει τὸ παράθυρο μισοκλειστὸ
θαρρῶ πώς βλέπω γνώριμη νὰ ξεγλυστράῃ ἀχτίδα
γιὰ νὰ φιλήσῃ 'στὰ σγουρὰ μαλλάκια τὸ Χριστό.

Μὰ 'στὸν αὐλόγυρο πλειὸ πέρα
τῷρα στανδού... ποῦναι οἱ λαλέδες ποῦχα 'δῆ;...
"Α! τὴ χρυσῇ μαννοῦλα μου, τὸ γέρο μου πατέρα
ποὺ ἀπὸ τὸ χέρι μ' ἔφεραν 'στὴν ἐκκλησιὰ παιδί!

ΦΤΩΧΟΥΛΑ ΧΩΡΙΑΝΗ

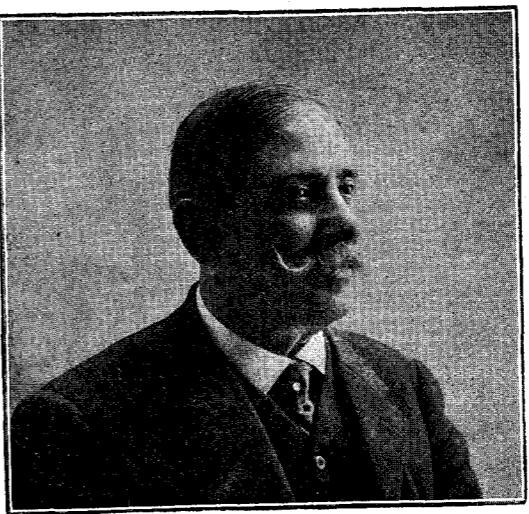
Χλωμοί, μὲ γένεια μακρού καὶ μὲ μαλλιὰ ἀσπρισμένα
μὲ καλυμμαάνια πράσινα, μὲ ράσα σκονισμένα,
βιβλία κ' εἰκονίσματα σηκόνοντας 'στὴ ράχῃ,
'στὸ χέρι ἔνα κομπόδεμα γνωρίζουνε μονάχοι
παράξενοι καλόγεροι, παπᾶς ἀργός, γιὰ διάκοι
ψέλγοντας μέσ' 'στὸ στόμα τὸν ἀδιάβαστο κοντάκι.

"Ισια 'στὴ μέση τὸν χωριοῦ θὰ φθάσουνε πρὸν φέξῃ
κι' αὐτοὶ ποὺ νὰ διαβάσουνε δὲν νοιώθουνε μιὰ λέξι
καὶ ξεχωρίζουν τὸν ψαλμοὺς ἀπ' τ' ἄλλα τὰ βιβλία
ἀπὸ τὰ κόκκινα ψηφιά, κι' αὐτὸ μὲ δυσκολία,
λένε 'στὲς κόρες τὸν χωριοῦ ποὺ τὸν ἀκοῦν ἀράδα
τὸ θῆμα τ' ὀλοκαίνουργιο ποὺ γράφει κ' ή φυλλάδα,
κ' ή χωριανὲς πιστεύουνε μὲ μάτια δραματογμένα
αὐτὰ ποὺ λὲν πώς βρίσκονται μέσ' 'στὰ χαρτιὰ γραμμένα
χωρὶς νὰ ξεχωρίζουνε τὸ ψέμα ἀπ' τὰ βαγγέλια.

"Απ' τὴν καῦμένη μου καρδιά, ποὺ κλάματα καὶ γέλια
κι' δνείρατα, ποὺ μοναχὴ τὰ κλώθει καὶ ξεκλώθει,
κ' αἰσθήματα ἀνιστόρητα καὶ μαδημένοι πόθοι
'στὴν τέχνη ἀγάπη περισσὴ 'στὸν πλοῦτο καταφρόνια—
φωλιάσανε κ' ἐμείνανε 'πὸ τὰ παλῆὰ τὰ χρόνια,
ἐρωτεμένος ἔσκυψεν δὲ νοῦς μου κ' ἔχει πάρει
τὸ παραμύθι τ' ἀμορφο, τὸ ξακουστὸ τροπάρι
κι' ἀχώριστα τὸ θρόνιασε σ' δλόχενσο θρονί.
Κ' ἔγὼ μπροστά, σὰν νάμοννα φτωχοῦλα χωριανὴ
στέκω μάχειτι ἀλάλητο, μ' δραματογμένα μάτια
καὶ παίρνω γιὰ πετρόχτιστα τ' ἀγέρινα παλάτια.

ΣΤΕΛΙΟΣ ΣΕΦΕΡΙΑΔΗΣ

ΟΙ ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ ΜΑΣ—ΜΠΑΜΠΗΣ ΑΝΝΙΝΟΣ

στρέφεσαι ὅσον τὸ δυνατὸν συγχότερα. Τίποτε δὲν εἰμπορεῖ νὰ ἐπηρεάσῃ τὸ εὐτράπελον τοῦ ὑφους του καὶ τίποτε νὰ θαμβώσῃ τὴν εὐφυΐαν του τὴν στίλβουσαν, καὶ νομίζεις ὅτι δλαι αἱ θλιβεραὶ καὶ δύνηται περιστάσεις, ποὺ πολλάκις ἔθιξαν τὴν ψυχήν του, ἐφιλοτιμοῦντο ν' ἀφίνουν ἄθικτον τὸ πνεῦμα του. Μελετητής ὅσον ἐλάχιστοι, ποικίλει διαρκῶς τὰς δημιουρίας του μὲ ἀνέκδοτα ποικίλα, μὲ γνώσεις ἀπειρόνους, ίστορικὰς καὶ πολλάκις ἀνεξιχνίαστους γνώσεις καὶ ἐπιστημονικὰς καὶ παντὸς εἶδους καὶ πάσης ἐποχῆς, τόσον, ποὺ εἶνε ἀδύνατον νὰ μὴν ἔχῃς τὰ μάτια σου καρφωμένα εἰς τὰ χείλη του ὅταν αὐτὸς δημιλῇ. Καὶ δημιλεῖ πολὺ, δημιλεῖ σχεδὸν ἀκατάπαυστα ὅταν εὑρίστεται εἰς κύκλον φύλων. "Επειτα, ἔχει καὶ τὸ ἰδιαίτερον ἐκεῖνο χάρισμα τῆς εὐφυολογίας, διηγησιμένης ἀπὸ ἐπίκαια καὶ ἐντελῶς ἀπροσδόκητα λογοπαίγνια καὶ κατορθώνει νὰ μὴ σὲ κουράζῃ καὶ ὅταν ἀκόμη διηγεῖται καὶ τὰ σοβαρώτερα καὶ τὰ βαρύτερα πράγματα. "Αν, τῷρα, εἰς δλα αὐτὰ προσθέστε καὶ τὴν συρτήν του φωνὴν μὲ τὴν ἐλαφρῶς ἐπιτανησιακὴν προφοράν του, δὲν θὰ δυσκολευθῆτε νὰ ἔννοήσετε διατί εἴπον ὅτι εἶνε τόσον περιζήτητος.

***

Ἐνα χειμερινὸν ἀπόγευμα τοῦ 1881, νεανίας Ἐ ἔγῳ τότε πρωτόβγαλτος γεμάτος ἀπὸ ὄνειρα καὶ εὐθυμίαν, εἶδον διὰ πρώτην φορὰν καὶ διὰ πρώτην φορὰν ὡμύλησα μὲ τὸν Μπάμπην 'Αννινον. Δὲν ζοῦν πλέον ἐκεῖνοι ποὺ μ' ἔκαμαν νὰ τὸν γνωρίσω, ὁ Πάνος Γιαννόπούλος, χαριτωμένον καὶ λεπτότατον πνεῦμα, καὶ δ' Ἀριστείδης Ρούκης εἰς τὰς παραμονάς ἀκόμη τοῦ τόσον ἐνεργοῦ σταδίου του. Καὶ τὸν συνητητήσαμεν εἰς τὴν πλατεῖαν τοῦ Συντάγματος. Κομφότατος τότε, μὲ τελείαν ορειγκόταν — νομίζω πὼς τὴν βλέπω ἀκόμη — μὲ νψηλὸν πτῦλον, ἀνθηρότατος, μὲ μάτια σπινθηροβολοῦντα διὰ μέσου ἀεικινήτων βλεφάρων, μὲ φωτεινὸν μειδίαμα, ἀναπαλλόμενον διαρκῶς περὶ τὰ χείλη του μᾶς ἔχαιρετησε μὲ ἔνα ἀπὸ τ' ἀτελείωτα ἐκεῖνα χαριτολογῆματα ποὺ θαρρεῖς πὼς κρέμονται πάντοτε εἰς τὸ ἄκρον τῆς γλώσσης του, χωρὶς βεβαίως νὰ προσέξῃ εἰς ἐμὲ τὸν τόσον ἄγνωστον αὐτὸς ὁ ἀπὸ τότε τόσον γνωστός.

Καὶ θὰ μένῃ πάντοτε ζωηρὰ χαραγμένη εἰς τὴν μνήμην μου ἡ πρώτη μὲ αὐτὸν συνάντησίς μου. "Οταν ἦμουν ἀκόμη παιδὶ μὲ εἶχε βαθύτατα συγκινήσει ἔνα ποίημά του, τὸ δποῖον εἶχον δημοσιεύσει ἀλληλοδιαδόχως τὰ 'Ημερολόγια καὶ αἱ 'Ανθολογίαι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης:

"Μονάχος, ξέρεις τί θὰ πῆ, ἀγάπη μου, μονάχος;"
καὶ ἐφανταζόμουν πόσον μεγάλο καὶ πόσον ὀραῖον πρᾶγμα εἶνε νὰ συγκινῆται τις τοὺς ἄλλους μὲ δλίγα λόγια καὶ μὲ δλίγους στέχους του!

"Ο Μπάμπης 'Αννινος εἶνε ἀπὸ τὸν διάγονος ἐκείνους ἀνθρώπους, τοὺς δποῖους, ἀμα γνωρίσσης, ἐπιθυμεῖς καὶ ἐπιδιώκεις νὰ τοὺς συναν-

τούς τύπους τῆς οἰκογενείας Παραδαρμένουν. "Οσον δὰ δι' ἔξεύρεστιν καὶ διαγραφήν τύπων δ 'Αννινος εἶνε ἀμίμητος. "Ο τύπος τοῦ δημοδιασκάλου εἰς τὸ Ζητεῖται ὑπηρέτης, κωμῳδίαν διὰ τὴν δποίαν ἀκόμη γελοῦν καὶ αὐτὰ τὰ θρανία τῶν καλοκαιρινῶν θεάτρων, καὶ δ' τύπος τοῦ Μιχαλάκη εἰς τὴν Νίκην τοῦ Λεωνίδα θὰ μείνουν ἀλησμόντοι. "Οσον διὰ τὴν τελευταίαν αὐτὴν κωμῳδίαν, πόσα θεατρικὰ ἔργα τῆς συγχρόνου φιλολογίας μας εἰμπορεῦν νὰ καυχήσουν διεύθιστοι τόσας σκηνικὰς ἀξιώσεις δσαὶ ἔκείνη;

Τὸ δημοσιογραφικὸν στάδιον τοῦ 'Αννινον εἶνε τόσον συνδεδεμένον μὲ τὸ φιλολογικόν του, ὃστε πολὺ δύσκολα διακρίνει κανεὶς τὰ δρια πὸ τὰ χωρίζουν. Τόσον τὸ πρῶτον ἐπηρεάσθη ἀπὸ

τὸ δεύτερον, ποὺ τὰ πλεῖστα τῶν δημιουργα-
φημάτων του παρουσιάζονται ὑπὸ φιλολογικῆν
μορφῆν.

* * *

⁷Αν καὶ «le style c'est l'homme» καὶ ἀν καὶ σκιαγραφῶν τὸν συγγραφέα ἐσκιαγράφουν ταῦτοχρόνως καὶ αὐτὸν τὸν Ἰδιον, ἐν τούτοις ἡ ἐκτίμησις τὴν δύοιαν τρέφω διὰ τὰ ἔργα του μὲν ἐκαμε, νομίζω, νὰ παρεκκλίνω ἢ τοῦλάχιστον

Ο ΔΙΑΒΟΛΟΣ

Σ' ὅλην μου τὴν ζωὴ δὲν μίλησα μὲ τὸν Διά-
βολο παρὰ πέντε φρόνες. Ὄμως ἀπ' ὅλους
τοὺς ἀνθρώπους ποὺ ξοῦν σήμερα, μόνος ἔγω
ἔγνωσισθη καὶ τοὺς καλύτερα. Κ' ἔγινε στενός
μου φίλος. Μοῦ δείχνει — καὶ τὸ λέγω μὲ κάποια
ὑπερηφάνεια — τέτοια καλοσύνη, ποὺ μὲ συγκι-
νεῖ. Ὅταν εἶμαι μαζί του δὲν κάνω τίποτε ἄλλο
παρὰ νὰ τὸν ἀκούω καὶ νὰ τὸν βλέπω. Ὁ Διά-
βολος ἄλλως τε, δπως μοῦ ἐφάνηκε ἔως τώρα,
εἶναι μία φυσιογνωμία ἐπιβλητική καὶ ὅχι ἀπὸ
τὶς συνειθισμένες. Ὕψηλὸς καὶ κίτρινος, φαίνε-
ται ἀκούμη ἀρκετὰ νέος, ἄλλα εἶναι τόσο μελαγχο-
λικὸς ποὺ θαρρεῖ κανεὶς πῶς εἶναι γέρος. Τὸ
πρόσωπό του, ἀσπρο σὰν τὸ πανὶ καὶ μακρύ τὸ
μόνο χρακτηριστικὸ ποὺ ἔχει εἶνε τὸ στόμα του
μὲ τὰ λεπτὰ χειλῆ, κλειστὰ πάντοτε καὶ σφιγμένα,
καὶ μιὰ δυτίδα βαθειὰ ποὺ ἀρχίζει ἀνάμεσα ἀπὸ
τὰ φρύνδια του, αὐλακώνει κάθετα τὸ μέτωπό
του καὶ χάνεται ἢς τὰ μαλλιά του. Τὰ μάτια του
δεν ἔνοιωσα ποτέ, τί χρῶμα ἔχουν, γιατὶ ποτέ
μου δὲν εἰμπόρεσα νὰ τὰ ἴδω περισσότερο ἀπὸ
μιὰ στιγμή. Τὰ μαλλιά του τὸ ἴδιο, γιατὶ πάν-
τοτε φροεῖ μιὰ μεγάλη μεταξωτὴ σκουύφια, ποὺ
ποτέ του δὲν τὴν βγάζει. Τὸ ντύσιμό του εἶναι
καθὼς πρέπει. Φορεῖ μαῦρα δούχα καὶ γάντια
ἢ τὰ γέρια.

Ἐνεκα τῆς ἐποχῆς μας δύσκολα ἀποφασίζει νὰ κατεβῇ ὁ τὴν γῆ. Μιὰ μέρα μάλιστα μοῦ τὸ ὅμοιόγησε μὲ κάποια μελαγχολία. «Ἄπ’ ἔδω καὶ πέρα οἱ ἄνθρωποι δὲν μ’ ἔνδιαφέρουν. Τοὺς ἀγοράζει κανεὶς γιὰ ἔνα λεπτό, κι’ ὅσο πᾶνε καὶ ἔπειρτουν. Δὲν ἔχουν πιὰ οὔτε μναλό, οὔτε ψυχή, οὔτε πνοή. Φοβοῦμαι μάλιστα μήπως καὶ τὸ αἷμα τους δὲν εἶναι ἀρκετὸ κόκκινο γιὰ νὰ γράψῃ κανές τὸ ταυτισμό τους, τηλεόραση.

κανεῖς το συνειδῆσμενο συμβόλαιο.
Μολαταῦτα, ὅταν στενοχωρεῖται ἵς τὴν πολυ-
άριθμη χώρα του, ἔοχεται κάποτε γιὰ λίγες ἡμέ-
ρες σιμά μας. Εἶνε ἀλήθεια ὅτι κανένας δὲν τὸν
προσέχει, διότι οἱ ἀνθρωποι δὲν τὸν ἀναγνω-
ρίζουν καὶ περοῦν πλάγι του χαμογελῶντας καὶ
βγάζοντας τὸ καπέλλο των μὲ μιὰ ἡσυχία ποὺ
τρομάζει, γιατὶ θαδδοῦν πώς εἶναι ἔνας ἀπὸ

νὰ ύπερβῶ τὴν ἐντολὴν ποὺ ἔλαβον ἀπὸ τὴν διεύθυνσιν τῶν Παναθηγραίων, νὰ κάμιω μίαν ἀδπλῆν προσωπογραφίαν τοῦ Ἀννίνου. Ἐὰν ἐτήρουν αὐθηρῶς τὴν ἐντολὴν αὐτῆν, ἔπειτε νὰ περιορισθῶ εἰς ἐκεῖνο ποὺ εἶπον ἀνωτέρῳ: Ὁ Μπάμπης Ἀννινος, εἶνε ἀπὸ τοὺς ὅλιγοντς ἐκείνους ἀνθρώπους, τοὺς δοποίους ἄμα γνωρίσης, ἐπιθυμεῖς καὶ ἐπιδιώκεις νὰ τοὺς συναναστρέψεις, σαι δοσον τὸ δυνατὸν συγχότερα.

I. ПОЛЕМИС

τούς διμοίους των. ⁹Αλλ ἔγα τὸν δισφοράνομαι
λιμέσως καὶ τρέχω ν̄ ἀπολαύσω τὴν πολύτιμη
συντροφιά του. ¹⁰Αλλως τε ἡ συνομίλια του εἶνε
τόσον ὠφέλιμη καὶ εὐχάριστη. Μᾶς κάμινει νὰ
έννοοῦμε τὸν κόσμο, καὶ μάλιστα τὸν κόσμο
που ἔχομε δύο μέσα μας, καλύτερα ἀπ' δύλ
τὰ μικρὰ ἡ μεγάλα βιβλία ποὺ εἶναι σ' τὴν βιβλιο-
θήκη τῆς Αἰδελβέογης.

Δεν ἔγνωρισα ὑπαρξεῖ πιὸ καλοκάγαθη ἀπὸ
τὸν Διάβολο. Γνωρίζει τόσον καλὰ τὶς ἀνθρώ-
πινες ἀδικίες, ἀτιμίες καὶ λοιπὲς βρωμοσύ-
νες, ποὺ τίποτε δὲν τὸν ξιππάζει καὶ δὲν τὸν
θυμώνει. Εἶναι πρᾶος καὶ γελαστὸς σᾶν ἀρχαῖος
ριβιλόσοφος, καὶ μοῦ φαίνεται πιὸ χριστιανὸς
ἄπ' ὅλους τοὺς χριστιανοὺς τοῦ κόσμου. Ἐσυγ-
χώρησε μάλιστα καὶ τὸν Ὑψιστον, ποὺ τὸν
ἔδιωξεν ἀπὸ κοντά του. Ὁταν δημιεῖ περὶ τοῦ
Θεοῦ, ἀναγνωρίζει διτὶ ὁ Παντοδύναμος δικαίως
ἐπράξει κρητινίζοντας αὐτὸν ἀπὸ τὸν ὄργανόν,
διότι ἔνας βασιλέας δὲν ἥμπορεῖ ἵὰ ὑποφέρῃ
φριγύρῳ του ἀνθρώπους ὑπερόχους καὶ χωρὶς
τειμαρχία. «Ἐὰν ἦμοιν εἰς τὴν θέσι τού — μοῦ
ἔξιμολογήθηκε μία φορὰ — θὰ εἴχα τιμωρήσει
τὸν ἀντάρτην μὲ τρομερότερη ποινή. Θὰ τὸν
πατεδίκαξα σὲ ἀδράνεια καὶ ἀκινησίᾳ.» Αντὶ δημως
γὰ κάμη τοῦτο ὁ Θεὸς ὑπῆρξε πιὸ ἐπεικῆς γιὰ
μένα καὶ μούδωκεν δῆλα τὰ μέσα ν΄ ἀκολουθήσω
τὸν δρόμο γιὰ τὸν δόπιον ἤμουν γεννημένος.
Καὶ μολονότι σήμερα ἐκονράσθηκα, δημως δὲν
ταραπονοῦμαι, γι' αὐτό, γιατί, φύλε μου, θὰ ἦμοιν
πιὸ στενοχωρημένος μέσα σ' τοὺς κόλπους τῆς
βασικίου μακριού ὄπως τοσοῦ.

μοδίνιου μακαριοτήτος.» Μὲ τοὺς ἀνθρώπους δὲ Διάβολος εἶναι πάντες ἀγαθὸς μολονότι ἡ ἀγαθότης του αὐτὴ ἔχει ἀπέποιαν εἰρωνεία καὶ περιφρόνησι, ποὺ πολλὲς φροδὲς δὲν κατορθῶνται νὰ τὴν κρύψῃ. Εἶναι, ἀπὸ δὲ ἐπάγγελμά του βέβαια, δὲ αἰώνιος ταραχοτοιὸς τῆς ἀνθρωπότητος. Ἀλλὰ τόσον ἡ συνήθειά του αὐτὴ μᾶς εἶναι γνώριμη, ποὺ τὸν καμεν ὅλιγώτερον ἄγριο καὶ τρομερό. Δὲν εἶναι τιὰ δὲ ἀπαίσιος Διάβολος τῆς μεσαιωνικῆς, ἐπο-ῆς μὲ οὐρὰ καὶ κέρατα, ποὺ ἔγινεν τὸν παο-

Θένες ὃς τὰ μοναστήρια καὶ ἐσκανδάλιζε τοὺς Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας ὃς τὴν ἔσθιμο.

Ο Διάβολος ἔννοιωσε καλὰ τώρα διτὶ διπλασιαὶ εἶναι ἀνωφελῆς. Οἱ ἀνθρώποι διμαρτάνουν μόνοι τῶν, αὐθόρυμητα καὶ φυσικά, χωρὶς νὰ ὑπάρχῃ καμιὰ ἀνάγκη νὰ τὸν σπορώνην κανεῖς ἐς τὴν ἀμαρτία. Τὸν ἀφήνει λοιπὸν ἥσυχους, καὶ αὐτὸὶ τρέχουν πλάγι του ὅπως τὸ δυάρι ἀπὸ τὴν κορυφὴ τοῦ βουνοῦ ἐς τὸν κάμπο. Ἔτσι δὲν τὸν θεωρεῖ πιὰ γιὰ ἔχθρον ποὺ πρέπει νὰ νικήσῃ, ἀλλὰ γιὰ καλοὺς καὶ πιστοὺς ὑπηκόους, ποὺ εἶνε πάντα πρόθυμοι νὰ πληρώσουν τὸν φόρο τῶν χωρὶς νὰ τὸν παρακαλέσῃ. Γι' αὐτό, τὰ τελευταῖα χρόνια φέρεται πρὸς τὸν ἀνθρώπους μὲ κάποια εὐσπλαγχνία, ποὺ σκεπάζει τὴν περιφρόνησίν του ποὺ τρέφει πάντοτε γιὰ μᾶς. Καὶ αὐτὸ τὸ ἐβεβαιώθηκα ἀπὸ μιὰ συνομιλία μᾶς ὃπου μοῦ ἀποκάλυψε κάτι τι ποὺ ἐνδιαφέρει μερικοὺς ἀπὸ ἡμᾶς ποὺ ζητοῦμε τὸ «ὑπεράνω» καὶ τὸ «ὑπερόπεραν».

* * *

Τὴν διστορίαν φορὰ ποὺ τὸν εἶδα ἡτο σ' ἔναν
ἀπὸ αὐτοὺς τοὺς ἐρημικοὺς δρόμους ποὺ τριγυ-
γίζουν τὴν Φλωρεντίαν, ἀνάμεσα στὰ σταχτιὰ
τείχη ἀπὸ τὰ δύοποια ἀναπτυθοῦν τὰ κλαδιὰ τῶν
ἔλαιοιδέντρων. Περιπατοῦσε διαβάζοντας ἔνα
μικρὸ βιβλιαράκι μὲ μαῦρο ντύσιμο, καὶ γελοῦσε
ὅπως ἔρει αὐτὸς νὰ γελᾷ. Ἐπλησσασα καὶ μόλις
μὲ εἶδεν ἔκλεισε τὸ βιβλίο του καὶ ἀφοῦ μὲ
πῆρε ἀπὸ τὸ γέροι ἀγοισε νὰ μοῦ λέγην.

— Γνωρίζω ἀπὸ πολλούς αἰῶνας αὐτὸ τὸ μικρὸ βιβλίο. Εἶναι ἡ Βίβλος καὶ τὴν διαβῆσω κάποτε - πότε δταν θέλω νὰ διασκεδάσω. Αὗτη ποὺ διαβῆσω τώρα εἶναι ἀγγλικὰ γραμμένη γιατὶ παρετήρησα δτι τὰ ἐγγλέζικα πηγαίνουν πολὺ πιλά εἰς τὴν Παλαιὰ Διαθήκη, ἐνῷ τὴν Νέα Διαθήκη προτιμῶ νὰ τὴν διαβῆσω ἵταλικά. Τώρα ἔδιαβαζα, για μυριστὴ φορὰ τὰ πρῶτα κεφάλαια τῆς Γενέσεως καὶ ἐννοεῖς γιατί. Σ' αὗτὰ τὰ κεφάλαια παίζω ἔνα πρόσωπο πολὺ ἐνδιαφέρον καὶ είμαι γιὰ τοῦτο δχι μόνον ὑπερήφανος ἀλλὰ καὶ λιγάκι μάταιος. Εὔχαριστοῦμαι λοιστὸν νὰ βλέπω νὰ μὲ παρουσιάζουν σὰν φεῖδι στριφωμένο δλόγυνος ὃς τὸ δέντρο δπως ὃς τῆς παλαιὲς χαλκοτυπίες, ὑψώνοντας τὸ μαῦρο μου κεφάλι ὃς τὸ ὑγρὸ καὶ γυμνὸ κορμὶ τῆς θελκτικῆς Εὔας. Εἶναι δμως κρῆμα ποὺ ἡ ἴστορία τοῦ πειρασμοῦ ἀλλοιώθηκεν ἔτσι ἀσχῆμα ἀπὸ τοὺς θεοφοβούμενους ἴστορικούς. Ἀλλὰ θέρῳ μιὰ ἡμέρα, ἀν ἔχω καιρό, ποὺ θὰ κάμω ἔγω μιὰ ἔκδοσι διορθωμένη τῆς Βίβλου, καὶ δχι μόνο διορθωμένη ἀλλὰ καὶ αὐξημένη, διότι οἱ ἄγιοι καὶ εὐλαβεῖς συγγραφεῖς συχνὰ ἀποτροπιαῖσονται νὰ γράψουν τὸ δνομά μου καὶ ἔτσι ἀφησαν ὃς τὸ σκότος κάιποσα εὑνιορφα κατορθώματά μου.

«Γιὰ νὰ ξανάρθω ἵς τὸ ζήτημα τοῦ πειρασμοῦ,
σοῦ λέγω, ἀγαπητέ μου φίλε, δτὶ ἡ βιβλικὴ διῆ-

ἥγισις εἶναι πολὺ παραπομένη. Καὶ αὐτὸς ποὺ σοῦ λέγω δὲν τὸ εἴτα σὲ κανένα, ἀλλὰ θαρρῶ πώς σὺ εἶσαι ἀπὸ ἔκεινον τοὺς ἀνθρώπους ποὺ μπορεῖ κανεῖς νὰ εἰπῇ δι', τι δὲν φαντάζεται ἔνας ἀνθρώπος. Θὰ σοῦ ἐκμυστηρευθῶ λοιπὸν πώς ἔγω ποτέ μου δὲν ὑπῆρχα πειρασμὸς γιὰ κανένα, οὔτε καὶ διαφθορέας. Ὁταν ἐπόρτεινα, ὡς τὴν Εὔα νὰ δοκιμάσῃ τὸν ἀπηγορευμένον καρπὸν δὲν εἶχα καμιὰ πρόθεσι νὰ δέξω τοὺς ἀνθρώπους ὡς τὴν δισμένεια τοῦ Θεοῦ. Ἀπεναντίας τὸ σχέδιό μου ἦταν νὰ ἐκδικηθῶ τὸν Τελωβᾶ πού, κατὰ τὴν γνώμη μου, μὲν εἶχε κακομεταχειρισθῆ. Μὲ μιὰ λέξι ἥθελα νὰ τοῦ δημιουργήσω ἀντιπάλους ὡς τὴν παντοδυναμία του καὶ νὰ γιατὶ δὲν εἶχα καμιὰ διάθεσι νὰ εἰπῶ ψέματα δταν ἔλεγα ὡς τὴν Εὔα «φάτε ἀπὸ αὐτοὺς τοὺς καρποὺς καὶ θὰ γίνετε δμοιοι μὲ τὸν Θεόν».

«Καὶ ἔλεγα τότε, τὴν καθαρὰ ἀλήθεια. Γιατὶ πραγματικὰ τὸ ἀπαγορευμένο δέντρο ἦτο τὸ δέντρο τῆς ἐπιστήμης, τὸ δέντρο τῆς γνώσεως ὃχι μόνον τοῦ ἀγαθοῦ καὶ τοῦ κακοῦ, ὅπως λέγει ὁ Ἐβραῖος, ἀλλὰ τῆς ἀλήθειας καὶ τῆς φευτιᾶς, τοῦ δρατοῦ καὶ τοῦ ἀρατοῦ, τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς, τῶν ἐμφύχων ὑπάρξεων καὶ τῶν πνευμάτων. Καὶ γνωρίζεις, ὅγαπτητέ μου φίλε, διτι γνῶσις εἶναι δύναμις, καὶ τὸ νὰ εἶναι κανεὶς θεὸς σημαίνει ἀκριβῶς διτι πατέχει τὴν γνῶσιν καὶ τὴν δύναμιν. Ἔτσι δὲν ἐσκόπευα ν' ἀπατήσω τοὺς ἀνθρώπους συμβουλεύων αὐτοὺς τὸν τρόπον νὰ γίνονται ὅμοιοι μὲ τὸν Ἱεχωβᾶν. Τὸ συμφέρον μου λοιπὸν ἦτο νὰ ἐπιτύχων γιὰ νὰ μὲ βοηθήσουν κι' αὐτοὶ κατόπιν νὰ ξαναποκτήσω τὸν οὐρανό.

«Βλέπω μέσα σ' τὰ μάτια σου πώς θέλεις νὰ μ' ἔρωτήσης κάτι τι καὶ ξενόρω τί θέλεις νὰ μ' ἔρωτήσης. Πῶς δ' Ἀδάμι καὶ ἡ Εὕνα ἀφοῦ ἔφαγαν τὸν ἀπιγγιώσευμένον καρπὸν ὅχι μόνον δὲν ἔγειναν θεοὶ ἀλλὰ καὶ ἐδιώχθησαν ἀπὸ τὸν παραδίεισον:

Θὰ σοῦ τὸ ἔξηγήσω ἀμέσως αὐτὸ τὸ μυστήριον.

«Ἡ Εἴδα, ταραγμένη, δὲν παρετήσθησεν ὅτι τὸ δέντρο ἦτο γειμάτῳ ἀπὸ λογιώ-λογιῶν καρπούς. Οὕτις ἄκουσε καὶ ὅτι τῆς ἔλεγα, πῶς δὲν ἀρκεῖ ἔνα - δύο μόνον ἀλλ᾽ ἐπρεπε τὰ μὴν ἀφήσῃ καρπὸ γιὰ καρπὸ σ' τὸ δέντρο, δηλαδὴ μὲ ἄλλα λόγια ν' ἀποκτήσῃ ἔτσι δλες τὶς γνώσεις. Ἀντὶ ὅμιως τὰ κάμη ἔτσι, ἀφοῦ ἐφαγεν ἔνα, δὲν εἶχε καὶ τὴν ἑτοιμότητα τοῦ πνεύματος τὰ μαζέψῃ ὑπεροι δλοις τοὺς ἄλλους καὶ τὰ τοὺς φάγη γρήγορα πρὶν προφθάσῃ δ Ἰεχωβᾶς, πὸν μόλις ἀντελήψθη τὸν κύρινυνο, ἀμέσως τοὺς ἐπέταξεν ἔξω ἀπὸ τὸν παιράδεισον. Ἐὰν ὅμιως δ Ἀδάμ καὶ ἡ Ἔνα εἶχαν φάγει δλοις τοὺς καρποὺς ἀπὸ τὸ θαυμάτουργὸ δέντρο, δ Γερω-Σαβαὼθ τότε δὲν θὰ εἶχε πιὰ τὴν δύναμι τὰ τοὺς διώξῃ ἀπὸ

τὸν παράδεισο. Διότι θὰ ἥσαν καὶ αὐτοὶ θεοὶ καὶ θὰ ἐμάχοντο μὲ τὸν Θεὸν χωρὶς οἵ ἄγγελοι

μὲ τὶς πύρινες δομαφαῖς των νὰ μποροῦν νὰ τοὺς κάμουν κανένα κακό. Ὁ θεὸς τοὺς ἐτιμώρησε διότι δὲν ἀμάρτησαν δύτις πρέπει. Τὸ προπατορικὸν ἀμάρτημα ἐτιμωρήθηκε διότι δὲν ἦταν τέλειο. Ἐτοι συμβαίνει καὶ σ' τὸν ἐπίγειο κόσμο. Ὅταν τὸ κρῆμα εἶναι ἀσήμαντο τιμωρεῖται αὐστηρά, δταν ὅμως εἶναι μεγάλο καὶ σημαντικὸ τότε δχι μόνον μένει ἀτιμώρητο, ὅλλα καὶ ἀμείβεται.

«Ο ἄνθρωπος λοιπὸν αὐτὴν τὴν ἡμέρα ἔχασε μίαν ἀπὸ τὶς ὠδαιότερες εὐκαιρίες νὰ γίνῃ θεὸς κ' ἔγώ νὰ γυρίσω σ' τὸν οὐρανό. Καὶ ὅμως πιστεύω, καλέ μου φίλε, μολονότι σεῖς οἱ ἄνθρωποι δὲν πιστεύετε σ' τὶς συμβουλὲς τοῦ Διαβόλου, δτι εἶνε ἀκόμα καιρὸς νὰ γίνετε θεοὶ ἀποτρώγοντες τοὺς ἀτιμωρευμένους καρποὺς τοῦ δέντρου. Ἡξέρω δτι μερικοὶ κόκκοι γεμάτοι ἀπὸ χυμὸν εἶναι δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ σκορπισμένοι. Πρέπει ὅμως νὰ πάνετε νὰ βλέπετε πρὸς τὸν παλαιὸν παράδεισον καὶ νὰ τοὺς ἀναζητήσετε μέσα σ' τὰ δάση σας. Νὰ τοὺς καλλιεργήσετε καὶ τοὺς περιποιηθῆτε καλὰ ἔως δτου ἀναδώσουν μίαν φορὰν ἀκόμα τοὺς καρποὺς των. Τότε — πιστέψατε τὸν παληὸ σας φίλο τὸν Διάβολο ποὺ

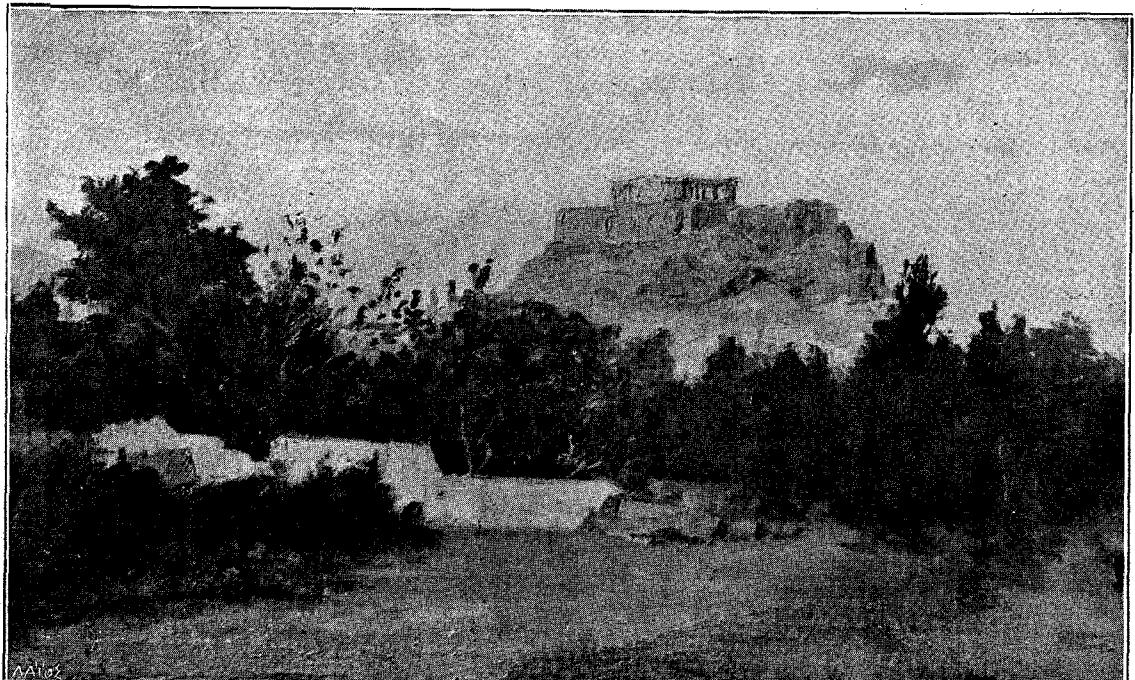
μερικοὶ καλοθεληταὶ θέλουν νὰ μὲ παρουσιάσουν γιὰ ἔχθρό σας, — μπορεῖτε νὰ τοὺς φάτε ἥσυχα-ῆσυχα, νὰ χορτάσετε ἀπὸ αὐτοὺς καὶ θὰ ιδῆτε δτι ἡ ὑπόσχεσις μου θὰ πραγματοποιηθῇ.

«Θὰ θελήσετε ἵσως τώρα νὰ μοῦ ζητήσετε μερικὲς ὁδηγίες καὶ ἐνδείξεις γιὰ νὰ εῦρετε αὐτὸ τὸ δέντρο καὶ τοὺς καρποὺς του. Αὐτὸ διστυχῶς δὲν εἰμιτορῶ νὰ σᾶς τὸ εἴπω διότι ἀνώτεροι λόγοι μοῦ τὸ ἀπαγορεύουν. Πρέπει σεῖς οἱ ἔδιοι νὰ εῦρετε μόνοι σας τὰ ἔχη του ὑστεραὶ ἀπὸ πολλὴν ὑπομονὴ καὶ ἐπιμονή. Μόλις θὰ τὸ ἀνακαλύψετε ὅμως τὸ δέντρο μὲ τοὺς ἀτιγορευμένους καρπούς, μὲ εἰδοποιεῖτε κ' ἔμενα, διότι τότε διὰ τὸν ἀποστολὴ μου θὰ ἔχῃ τελειώσει καὶ ἵσως διὰ πανάγιος θεὸς νὰ μὲ καλέσῃ καὶ πάλι πλησίον του».

Η φωνὴ τοῦ Διαβόλου αὐτὴ τὴν στιγμὴ ἔγινε κάπτως μελαγχολική. Η βαθειὰ κάθετη ὁντίδα ποὺ αὐλακώνει τὸ μέτωπό του μοῦ φάνηκε πιὸ σκοτεινή. Κι' ἀφοῦ ἐσταμάτησε μερικὰ δευτερόεπτα σὰν κάποια ἔμφυτη σκέψις νὰ τοῦ ἥλθεν, ἔξηκολούθησε τὸν δρόμο του σιωπηλός, βλέποντας τὸ ἀστέρια ποὺ ἀρχιζαν νὰ τρεμοσβύνονται μέσα σ' τὸν ἀχρωμον ὄντραν τῆς χαραγῆς.

[Μετάφρ. Π. ΖΗΤΟΥΝΙΑΤΗ]

GIOVANI PAPINI

ΠΡΩΙΝΑΙ ΑΚΤΙΝΕΣ — N. ΑΛΕΞΤΟΡΙΔΗ.

ΕΚΘΕΣΙΣ ΖΑΠΠΕΙΟΥ

ΕΚ ΤΗΣ ΕΝΕΤΟΚΡΑΤΟΥΜΕΝΗΣ ΚΡΗΤΗΣ

ΟΙ ΑΡΧΟΝΤΕΣ ΒΑΡΟΥΧΑΙ ΩΣ ΦΕΟΥΔΑΡΧΑΙ

τῶν. ἀντιζήλων, ἀφ' οὗ μάλιστα τὸ εἶχον ἀγοράσει ἀπέστειλαν στόλους καὶ στρατοὺς εἰς τὴν νῆσον καὶ μετὰ πολυχρονίους ἀγώνας διὰ Συνθήκης τὴν νῆσον, οἱ δὲ Δημοκράται τοῦ Ἀδρίου ἐγκαθίστανται ὁριστικῶς πλέον εἰς τὴν περιμάχητον νῆσον ἀπὸ τοῦ 1211, καὶ διὰ πτερωτὸς καὶ ξιφοφόρος Λέων τοῦ Εὐαγγελιστοῦ Μάρκου παραλαμβάνει ὑπὸ τὴν προστασίαν του καὶ τὸ Βασίλειον τῆς Κρήτης, Regnum Cretae protego βρυχώμενος ἀπειλητικὸς πρὸς τοὺς προσβλέποντας αὐτὸν ἐγκαθιδρυμένον ἐπὶ τῶν ὑψηλῶν τειχῶν καὶ ἐπάλξεων καὶ ἀναθεν τῶν πυλῶν τῶν παραλίων ῥρουρίων τῆς μαρτυρικῆς νῆσου.

Εἰς τὴν Κρήτην οἱ Ἐνετοὶ ἴδρυσαν τὸ φεουδαλικὸν σύστημα τῆς τότε ἐποχῆς. Ἐνετοὶ εὐγενεῖς καὶ δημόται (ἰππόται καὶ πεζοὶ) ἐστάλησαν ἐκ τῆς μητροπόλεως εἰς τὴν νέαν πτησίν τῆς Γαληνοτάτης, ἔξαιρέσει δὲ τῶν ἐκκλησιαστικῶν καὶ μοναστηριῶν κτημάτων καὶ μικροῦ μέρους δημοσίας γῆς περὶ τὸν Χάνδακα, ἢ Ἐνετικὴ Κυβέρνησις διένειμεν εἰς τοὺς ἀποίκους τῆς πᾶσαν τὴν ὑπαίθρον χώραν καὶ παρεχώρησεν αὐτοῖς τόπον πρὸς κατοικίαν ἐν ταῖς πόλεσιν. Οἱ Ἐνετοὶ ἀποικοὶ ἀπελάμβανον ἀντὶ τούτων τὰς συνήθεις φορολογικὰς καὶ στρατιωτικὰς ὑποχρεώσεις τῶν τιμαριούχων.

Τὰ πρόγματα δύως δὲν προέβησαν καὶ τόσον διμαλῶς, δσον θὰ ηγούντο οἱ νέοι ἀποικοὶ καὶ ὃς ἐπενθύμει ἡ νέα Κυριαρχος. Ἀπὸ τῆς ἀνακτήσεως τῆς Κρήτης ὑπὸ Νικηφόρου Φωκᾶ (960 μ. Χ.) καὶ μάλιστα ἀπὸ τῆς στάσεως τοῦ Καρύκη κατὰ τῆς Βασιλείας τῶν Βυζαντίνων, εἶχον ἐγκατασταθῆ ἐν τῇ νήσῳ εὐγενῆ τινα γένη, οἱ 12 Ἀρχοντόπουλοι, ὃς λέγονται συνήθως, ἀνάγοντες τὴν καταγωγὴν των εἰς εὐγενεῖς καὶ ισχυροὺς οἴκους τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ τῆς Ρώμης, καὶ εἶχον ίδρυσει πρὸ πολλοῦ ἐν εἶδος ἐλληνικοῦ μεσαιωνικοῦ φεουδαλισμοῦ.

Καιρίως διθεν ἐβλάπτοντο τὰ συμφέροντα τῶν ἔγχωρίων φεουδαρχῶν διὰ τῆς ἔγκαταστάσεως τῶν Ἐνετῶν τιμαριούχων, διότι ἡ ἔχανον τελείως τὰ φέουδα καὶ τὰς προνομίας των, ἡ ἐπιθεντο ἐν μοίρᾳ κατωτέρῳ τῶν νέων ἐπηγλύδων Λατίνων. Ἀμέσως διθεν ἤρχισεν ἡ δυσαρέσκεια καὶ ἡ ἀνίδρασις κατὰ τῶν ἔνων σφετεριστῶν, ἀλλεπάλλιοι δὲ καὶ ἀδιάκοποι ἐπὶ 150 ἔτη ἐξηκολούθησαν αὶ στάσεις καὶ ἐπαναστάσεις τοῦ ἔγχωρον στοχείου διδηγούμενου ὑπὸ τῶν ἀρχαίων ἀρχόντων κατὰ τῶν νέων δεσποτῶν.

Ἡ Ἐνετικὴ Διπλωματία κατεῖδε σὺν τῷ χρόνῳ

δι πρός εἰρήνευσιν τῆς ταραχώδους νήσου ἔπειτε νὰ προσεταιρισθῇ τοὺς ἵσχοντας καὶ ἀδικούμενους ἐκ τῆς νέας τῶν πραγμάτων τάξεως ἐντοπίους εὐγενεῖς. Οὕτω προέβη κατὰ τὸ σύστημά της εἰς παραχωρήσεις πρὸς τούτους τημαντικάς, ἐνίστηται καὶ συνήψης συνδήκας σχεδὸν ἔξευτελιστικάς, δύποτε λ. χ. πρὸς τὸν ἵσχοντα οἶκον τῶν Καλλιέργων. Φέουδα, τιμά, τίτλοι εὐγενείας (*nobilitas Creensis*) παρεχωρήσησαν εἰς τοὺς Ἀρχοντορρωμαίους ἑκείνους, οἱ ὅποιοι διαβλέποντες μετὰ τόσους ματαίους ἀγῶνας καὶ ἀποτυχούσας ἀποτελέας τὸ ἄπειλτο καὶ ἀλυσιτελὲς περαιτέρω ἀντιδράσεως, συνδιηλάγησαν πρὸς τοὺς Ἐνετούς, προσεπάθησαν δὲ μόνον νὰ ἀποστάσωσι διόποιον ἡδύναντο περισσότερας μὲν τιμᾶς καὶ φέουδα ὑπὲρ ἑαυτῶν, προνομίας δὲ καὶ ἀτελείας ὑπὲρ τῶν διμοεθνῶν.

Εἰς τῶν ἀρχαίων τούτων εὐγενῶν οἴκων ἥτο καὶ δι τῶν Βαρούχων, ἀνάγων τὴν καταγωγήν του εἰς ἕνα ἐκ τῶν 12 Ἀρχοντορρωμαίων τῶν ἐκ τοῦ Βυζαντίου ἐλθόντων, τὸν Κωνσταντίνον Βαρούχαν.

Πρὸς ἑτῶν οὐχὶ πολλῶν ἐτυπώθη ἐν Ἑλλάδι βιβλιαρίον ἐπιγραφόμενον *Οἰκογένεια Βαρούχα*, ἐν ᾧ εἰς τῶν σημειριῶν ἀπογόνων τῆς Κρητικῆς ταύτης οἰκογενείας ἐκ τοῦ κλάδου τοῦ μεταναστεύσαντος μετὰ τὴν ἀλλωσιν τῆς Κρήτης ὑπὸ τῶν Τούρκων εἰς Κεφαλληνίαν, συνέλεξεν ἀρκετὰ οἰκογενειακὰ ἔγγραφα τοῦ οἴκου τούτου καὶ ἡθέλησε νὰ γράψῃ τὴν ἴστοριαν τῆς οἰκογενείας ἀπὸ τῆς διλίγον μυθικῆς ἔγκαταστάσεως τοῦ Ἀρχοντορρωμαίου Βαρούχα εἰς Κρήτην μέχρι τῶν ἡμέρων του. Ἐκτὸς τῶν ἔγγραφων περιλαμβάνεται καὶ τὸ γενεαλογικὸν δένδρον τοῦ οἴκου ἀπὸ ἀρχῆς μέχρι σήμερον. Τὸ σπουδαιότερον μέρος τοῦ βιβλιαρίου εἶναι δι λιθογραφικὸς πίναξ δι παρατιθέμενος εἰς τὸ τέλος αὐτοῦ, ἐν ᾧ εἰς τέσσαρας σελίδας ἀποτυποῦνται αὐθεντικὰ κείμενα ἐνετικῶν χρόνων λατινιστὶ καὶ ἰταλιστὶ γεγραμμένα, ἀπευθυνόμενα πάντα πρὸς τοὺς Βαρούχας ἢ ἀναφερόμενα εἰς αὐτοὺς καὶ διαφωτίζοντα σπουδαῖα σημεῖα τῆς δράσεως αὐτῶν κατὰ τοὺς ἐνετικοὺς χρόνους, μάλιστα κατὰ τὸν δύο τελευταίους αἰώνας τῆς ἐνετικῆς κυριαρχίας ἐν τῇ νήσῳ.

Τοῦ βιβλιαρίου αὐτοῦ, δπερ ἄνευ χρονολογίας καὶ τόπου ἐκδόσεως ἐκυκλοφόρησε μεταξὺ τῶν ἐν Ἑλλάδι μελῶν τῆς οἰκογενείας Βαρούχα, κατέχει ἀντίτυπον καὶ δι σεβαστὸς ἐν Χανίοις ἱατρὸς καὶ ἀπόγονος τοῦ οἴκου Νικόλαιος Βαρούχας, τὸ διποῖον καὶ εὐγενῶς μοὶ παρεχώρησε πρὸς καιροῦ πρὸς μελέτην καὶ ἀντιγραφὴν τῶν ἐν τοῖς πίναξι ἡμερημένων καὶ ἔξιτήλων ἐν πολλοῖς ἀρχαίων ἔγγραφων. Τὸ βιβλίον αὐτὸν ἐπεξιργάσθη τελευταίον ἀναδημοσιεύσας σχεδὸν διλόγιηρον δι γνωττὸς καὶ ἐξ ἀλλοτερού περὶ Κρήτης ἔργασιῶν του, μεσαιωνολόγος Γερμανὸς Ernst

Gerland κατὰ πρῶτον μὲν ἐν τῇ *Revue de l' Orient Latin*, τελευταίον δὲ καὶ ἐν Ἰδίῳ βιβλίῳ περὶ τῆς ἐνγενείας κατὰ τὸν Μεσαίωνα (*Histoire de la noblesse Cretoise au moyen âge* Paris 1907).

Οὐδὲν Βαρούχα εἰλέ τὴν ἔδραν καὶ τὰς κτήσεις του εἰς τὴν ἐπαρχίαν Ἀμαρίου τῆς Ρεθύμνης. Φέουδα, τιμά, τίτλοι εὐγενείας (*nobilitas Creensis*) παρεχωρήσησαν εἰς τοὺς Ἀρχοντορρωμαίους ἑκείνους, οἱ ὅποιοι διαβλέποντες μετὰ τόσους ματαίους ἀγῶνας καὶ ἀποτυχούσας ἀποτελέας τὸ ἄπειλτο καὶ ἀλυσιτελὲς περαιτέρω ἀντιδράσεως, συνδιηλάγησαν πρὸς τοὺς Ἐνετούς, προσεπάθησαν δὲ μόνον νὰ ἀποστάσωσι διόποιον ἡδύναντο περισσότερας μὲν τιμᾶς καὶ φέουδα ὑπὲρ ἑαυτῶν, προνομίας δὲ καὶ ἀτελείας ὑπὲρ τῶν διμοεθνῶν.

Τὰ σωμέντα ἔγγραφα δὲν μᾶς ἐπιτρέπουσι νὰ παρακολουθήσωμεν τὴν ἴστοριαν τῆς οἰκογενείας κατὰ τὰ 450 ἔτος τῆς ἐνετικῆς ἐν Κρήτη κυριαρχίας. Ιδίως μᾶς λείπουσιν οἱ πληροφορίαι ποια ὑπῆρξεν ἢ στάσις καὶ ἡ πολιτεία τοῦ σημαντικοῦ οἴκου κατὰ τὰ πρῶτα 150 ἔτη τῆς ἀντιδράσεως κατὰ τῶν ἑνών καὶ τῆς ἐθνικῆς ἀμύνης κατὰ τῶν κατακτητῶν. Διὰ νὰ παταλέγωνται διμοις ἀναμφισβήτητως εἰς τὰ 12 πρωτεύοντα γένη τῆς νήσου, νὰ διατηρῶσι φέουδα καὶ τίτλους καθ' ὅλον τὸ διάστημα τῆς ἐνετικῆς κυριαρχίας καὶ νὰ ἀναγνωρισθῶσι καὶ ἐπικυρωθῶσι ταῦτα πάντα ὑπὸ τῶν ἐπισήμων ἀρχῶν καὶ νὰ ἔχωσι τὴν ἀνωτέραν φεουδαλικήν ἔξουσιαν ὑπὲρ τῆς Ἐνετούς καὶ ἔγχωρίους εἰς δύο δύο ἐπαρχίας τὸ Ἀμάριον καὶ τὸν Ἀγ. Βασίλειον (*Ἐπάνω Σύβριτος*) πρέπει πάντως νὰ δεχθῶμεν διτὶ οἱ εὐγενεῖς καὶ ἀξιωματικοὶ Βαρούχαι, δύποτε τοὺς ἀποκαλεῖ ἀρχαιοτέρον βυζαντιακὸν ἔγγραφον, ἀπετέλουν ἀνέκαθεν οἴκον ἵσχοντα καὶ σημαίνοντα, δοτικὴν ὑπὸ διεδραμάτισε σπουδαῖον πρόσωπον κατὰ τὸν ἐθνικὸν ἀγῶνας καὶ θεωρηθεῖς διὰ τοῦτο ἐπικύρωνται εἰς τὴν ἐνετικὴν Αὐθεντίαν θὰ ἔλαβε ἢ θὰ διετήρησε τὰς προνομίας καὶ τὰ φέουδα αὐτοῦ τὰ πατρογονικά.

Τὰ ἐν τῷ βιβλιαρίῳ αὐθεντικὰ ἔγγραφα μᾶς δίδουσιν ἀρκετάς πληροφορίας, ἐνδιαφερούσας οὐχὶ μόνον τὴν οἰκογένειαν Βαρούχα ἀλλὰ καὶ τὴν ἐν γένει ἴστοριαν τῆς Κρήτης ἐπὶ Ἐνετοκατίας: Ἰδίᾳ διαφωτίζουσι τὸν τρόπον, καθ' ὃν κατὰ τὸν δύο τελευταίους αἰῶνας τῆς ἐνετικῆς κυριαρχίας ἐπετέλουν οἱ ἀρχοντορρωμαίοι τὰ φεουδαλικά των καθηκόντων πρὸς τὴν Κυριάρχον, καὶ εἰς πόσην πολλάκις θὰ εὑρίσκοντο στενοχωρίαν νὰ συμβιβάσωσι τὰ ἐπιβεβλημένα ταῦτα ὑπὸ τῆς ἀνωτέρας βίᾳς χρέη πρὸς τὸ ἐθνικὸν αἴσθημα καὶ τὴν πρὸς τοὺς διμοφύλους καὶ διμοδέξους συμπάθειαν.

Τὸ ἀρχαιότατον ἐπίσημον ἔγγραφον (ἀν ἔξαιρέσιμων τὰ ὑποβολικαῖα ἢ μετεπεναπεμένα ἐκ παραδόσεων ἀρχαιοτέρων βυζαντιακὰ δῆθεν ἔγ-

γραφα, εἶναι τὸ τοῦ Δουκὸς Κρήτης Ἀγγέλου Μωροζίνη τῆς 12 Αὐγούστου 1254, δι' οὗ παραχωροῦνται εἰς τὸν Μιχαὴλ Βαρούχαν Pettochilo (Πετρόχειλον); δύνο καβαλλερίαι (πιποτικά φέουδα), ὃν μία μὲν εἶναι τὸ Μοναστηράκι μετὰ τῆς Ἁγίας Ἀννας, ἡ ἄλλη δὲ εἶναι δι Σμιλέα (Smilea) ἀμφότερα ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Ἀμαρίου (*Ἐπάνω Σύβριτος*). Ἀντὶ τῆς παραχωρήσεως ταύτης ὁ Μιχ. Βαρούχας δρούεται δι' ἑαυτὸν καὶ τὸν ἀπογόνους του πίστιν εἰς τὸν Δουκάκιαν καὶ τὸν διαδόχους του, ὑποχρεούμενος νὰ ἔχῃ τὸν διάδοχον τοῦ φίλους καὶ ἔχθρους μὲ τὴν Ἐνετικὴν Πολιτείαν, νὰ ἔκτελῇ τὰς φεουδαλικάς του ὑποχρεώσεις δύποτε καὶ οἱ λοιποὶ τιμαριοῦχοι, καὶ προσκαλούμενος νὰ ἔρχεται οἰκογενειακῶς νὰ διαμένῃ ἐν Χάνδαι ἢ ὅπου ὅλακον ἔμελον κλητῆ. Ἡ παράβασις ἐνὸς τῶν δρῶν τούτων καθιστᾷ αὐτὸν ἔκπτωτον τῶν παραχωρουμένων τιμαρίων.

Ἐκ τῶν χρόνων καὶ τοῦ ὑφους τοῦ ἀνωτέρω ἔγγραφου καταφαίνεται διτὶ ἡ παραχωρησις αὐτὴ τῶν δύο πιποτικῶν φεούδων εἰς ἐν πρόσωπον ὑπῆρξεν ἔχοντας ἀνάγκης διὰ τὴν Ἐνετικὴν Κυβέρνησιν, διτὶ αἱ παραχωρήσεις αὐταὶ θὰ ἔσσαν ἀποτέλεσμα συμφωνίας καὶ συνδιαλλαγῆς κατόπιν ἀντιστάσεως καὶ ἀντιδράσεως τοῦ Ἰσχυροῦ ἀρχορρωμαίου M. Βαρούχα. Θὰ ἥτο οὕτος εἰς ἔξεικεντων τῶν ἀνωτέρων τηνίστιν, οἵτινες διὰ τῶν δύπλων ἔξηνάκησαν τὴν Ἐνετικὴν Διοίκησιν τῆς νήσου νὰ ἀναγνωρίσῃ τὰ ἀρχαῖα αὐτῶν προνόμια καὶ ἔκαταστηση αὐτοὺς χάριν τῆς ιδίας ησυχίας καὶ ἀσφαλείας εἰς τὰ τιμάρια αὐτῶν τὰ ἀρχαῖα, τὰ ὅποια ἥδηλησαν οἱ Ἐπίσκοποι τοῦ Πάπα στελλόμενοι. Ἰσως κατά τινα τῶν συχνῶν ἐπαναστάσεων δι Βασίλειος Βαρούχας λέγεται, καὶ μάλιστα εἰς ἐπίσημα ἔγγραφα, Ἐπίσκοπος Ἀρίου καὶ ἀναγνωρίζεται ὡς τοιοῦτος ὑπὸ τοῦ Δουκός, ἐν φίλον γνωστὸν καὶ ἔξηκοριβωμένον διτὶ οἱ Ὁρθόδοξοι Ἐπίσκοποι ἀπηλάθησαν καὶ δὴ ἔκτος τῆς Κρήτης, τὰς δὲ Ἐπίσκοπας κατέλαβον καὶ ἐνέμοντο Λατίνοι. Ἐπίσκοποι οἱ Ἐπίσκοποι ὑπὸ τοῦ Πάπα στελλόμενοι. Ἰσως κατά τινα τῶν συχνῶν ἐπαναστάσεων δι Βασίλειος Βαρούχας λέγεται, καὶ πιθανῶς ἐπί τινα χρόνον, διαφρούρησης τῆς Ἐπαναστάσεως καὶ εἰρητονηθῆ Ἐπίσκοπος Ἀρίου καὶ πιθανῶς ἐξηκοιρίστηκεν τοῦ Κρητῶν Κυβέρνησης, τὰς δὲ Ἐπίσκοπας κατέλαβον καὶ ἐνέμοντο Λατίνοι. Διὰ τοῦτο κατὰ τὴν πρώτην συνδιαλλαγὴν τῶν Βαρούχων πρὸς τὴν Ἐνετικὴν Κυβέρνησιν τοῦ 1252 αὐτὸς δὲν λαμβάνεται ὑπὸ διπλὰ παραχωροῦνται εἰς τὸν Πάπα στελλόμενον Μιχαὴλ. Κατόπιν δύμως μετὰ δεκαετίαν περίπου ἐξομαλύνονται αἱ σχέσεις καὶ τοῦ Βασιλείου πρὸς τὴν Κυβέρνησιν, καὶ τότε γίνεται νέα διανομὴ τῶν φεούδων Μοναστηραίου Ἀγίας Ἀννας καὶ Σμιλέα μεταξὺ τῶν δύο ἀδελφῶν τοῦ γνωστοῦ ἥδη Μιχαὴλ Βαρούχα καὶ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Βασίλειος Βαρούχας Ἐπίσκοπος Ἀρίου. Καὶ δὲν θέλει τὸν Αγίαν Μοναστηράκι, δὲ δὲν θέλει τὸν Σμιλέν. Ἐπειδὴ δύμως οὗτος ὡς κληρικὸς (πρώτην Ἐπίσκοπος Ἀρίου ἢ τιτουλάριος) δὲν ἥδηνατο νὰ ἔκτελῃ τὰς στρατιωτικὰς ὑποχρεώσεις πρὸς τὴν Αὐθεντίαν, τὸ φέουδον μεταβιβάζεται ἀπὸ εὐθείας εἰς τὸν ιδίων του Γεώργιον Βαρούχαν. Κατόπιν δοκίζονται τὰ δρῖα καὶ ἡ περιοχὴ ἐκατέρου φεούδουν, καὶ εἰς ἄλλο ἔγγραφον τῶν αὐτῶν χρόνων καταγράφονται δονομαστὶ οἱ πάροικοι (*Villani*) τῶν δύο τιμαρίων.

Ἄλλο φέουδον παραχωρεῖ δι αὐτὸς Δοὺς εἰς τὸν ἄνω μημονευθέντα Γεώργιον Βαρούχαν, τὸν ιδίων τοῦ ἐπισκόπου, τὴν Γένναν (τοῦ Ἀμαρίου), τὸ διποτὸν ἀνήκει καὶ πρότερον εἰς τὸν αὐτὸν Ἐπίσκοπον Ἀρίου, καὶ νῦν αὐτὸς οὗτος τὸ ἔξητησεν ὑπὲρ τοῦ ιδίου του. Πατήρ δὲ καὶ οὗτος

γνωμοίσιμεν ἀριθμῶς πόσον χρόνον διετήφησε
μετά τὴν σφροδρὰν διαμαρτύρησιν τοῦ τότε Πάπα
πρὸς τὸν Δοῦκα τῆς Ἐνετίας.

“Ἐν ἄλλῳ ζήτημα μένει δι’ ἐμὲ τούλάχιστον ἀλυτον· πῶς ὁ Βασίλειος Βαρούχας, Ἐπίσκοπος ὧν, ἔχει τέκνα (Γεώργιον καὶ Βασίλειον) καὶ δὴ καταλείπει ἀποθνήσκων καὶ γυναικα χρήσαν· ἐπτὸς ἔταν παραδεχθῶμεν ὅτι εἰς γάμουν προϊῆλθε μετὰ τὴν ἐγκατάλειψιν τῆς Ἐπισκοπῆς Ἀρίον, ἀλλὰ τότε οἱ νῦν οἱ αὐτοῦ οἱ λαμβάνοντες τὰ φέουντα καὶ ζητοῦντες τὰς ἄλλας ἴδιοκτησίας τοῦ πατρός των θὰ ἥσαν ἀκόμη παῖδες οὐχὶ πλέον τῶν δέντρων;

Καὶ αὐτὰ μὲν ἦσαν τὰ τιμάρια, αἱ πτήσεις, οἱ δουλοπάροικοι, τὰ δόποια οἱ Βαροῦχαι συνθηκολογήσαντες πρὸς τὴν Ἐνετικὴν Κυβέρνησιν ἔλαβον ἢ μᾶλλον, ὃς πιστεύω, ἀνέλαβον καὶ ἐπισήμως ἐπικυρωθέντα πατρικήν των δύντα κληρονομίαν. Πῶς νῦν ἔξεπλήρωσαν καὶ τὰς ἀντιστοίχους αὐτῶν φεουδαλικὰς ὑποχρεώσεις πρὸς τὴν κυρίαρχον Πολιτείαν; Περὶ τούτου συγχρόνους μαρτυρίας δὲν ἔχομεν, ἢ μᾶλλον μᾶς λείπουσιν ἀκόμη, ἀτε ἀδημιοσιεύτου εἰσέτι καὶ ἀγνώστου δύτος τοῦ κολοσσιάν οὐλικοῦ τῆς ἐν Κορήταις Ἐνετοκρατίας τοῦ ἀποκειμένου ἐν ταῖς Βιβλιοθήκαις τῆς Ἐνετίας. Γνωρίζομεν, διτι κατὰ τοὺς ποώτους αἰῶνας οἱ Κοῆτες φεοιδάροι. Ἐγετοὶ εἰδουλεύοντες, ταὶ οἰωναὶ αἰγαὶ πάρα τινες η Κοήτη τιμαριούχων ἡ Ἐνετικὴ Κυβέρνησις. Τὰ ἔγγραφα ταῦτα εἶναι ἀπὸ τοῦ 1567 - 1572.

Οἱ χρόνοι αὐτοὶ ὑπῆρχαν χαλεποὶ διὰ τὴν Ἐνετίαν καὶ τὴν Κοήτην. Ἡ Σοῦδα κυριεύεται ὑπὸ τῶν Τούρκων κατὰ τὸ 1567. Τὰ Χανιά μόλις διαφεύγουσι τὴν καταστροφήν. Τὸ Ρέθυμνον καταλαμβάνεται ὑπὸ τοῦ Ἀλγερινοῦ στόλου καὶ πυρπολεῖται μὲ μεγάλην φθορὰν ἀνθρώπων καὶ πραγμάτων οἱ Κοῆτες χωρικοὶ ὀφελούμενοι τῶν δυσχερειῶν τῆς Ἐνετικῆς Κυβέρνησεως ἐπαναστατοῦσι, μετ' δλίγον δὲ ἀρχεται καὶ δι πόλεμος τῆς Κύπρου. Κατ' αὐτὴν τὴν ἐποχὴν ἐγένετο καὶ ἐπανάστασις τοῦ Καντανολέου εἰς τὰς δυτικὰς ἐπαρχίας.

Εἰς τὰς δυστυχεῖς ταύτας περιστάσεις ἀναφέρονται, τὰ κατόπιν ἔγγραφα τῆς οἰκογενείας Βαρούγα.

“Εγγραφον τῆς Διοικήσεως Ρεθύμνης (1567) πρὸς ἓντα τῶν Βαρουχῶν ἀναθέτει αὐτῷ τὴν φροντίδα τῆς τακτοποιήσεως καὶ ἐπιβλέψεως τῶν παραλίων φρουρῶν (guardie), αἱ δόποιαι ἔπρεπε νὰ φυλάττωσι τὰ παράλια τῆς νήσου καὶ νὰ εἰδοποιῶσι ἐγκαίρως τὴν ἐμφάνισιν ἐχθρικῶν πλοίων καὶ καλῶσι πρὸς βοήθειαν.

Ἐνετῶν καὶ ἐντοπίων, καὶ^δ ἂς οὗτοι ἡσαν ὑποχρεωμένοι νὰ παρουσιάζωνται πάνοπλοι συνοδευόμενοι ὑπὸ τῶν ἀπαραιτήτων στρατιωτῶν πεζῶν καὶ ἵππεων καὶ νὰ ὑποβάλλωνται εἰς τὴν ἔξεληγξιν τῶν προϊσταμένων στρατιωτικῶν ἀρχῶν.
Εἶναι ὅδε φυσικὸν νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι τοιαυταὶ τινὲς θὰ ἡσαν καὶ τῶν Βαρουχῶν αἱ στρα-

τιωτικαὶ ὑποχρεώσεις κατὰ τοὺς πρώτους αἰῶνας. Ὅτερον δμως, ἀφ' οὗ αἱ μὲν ἐσωτερικαὶ στάσεις ἢ τέλεον κατέπαυσαν, ἢ περιωρίζοντο μόνον εἰς μικρὰ τοπικὰ κινήματα εὐκόλως καταστελλόμενα, τοῦναντίον δὲ ηὔξησαν αἱ στρατιωτικαὶ ἀνάγκαι τῆς Γαληνοτάτης ἔκτὸς τῆς Κορήτης ἔνεκα τῶν συχνῶν πρὸς τοὺς Τούρκους συγκρούσεων καὶ πολέμων, ἥρχισεν φαίνεται κατὰ μικρὸν ἡ Ἐνετικὴ Κυβέρνησις νὰ ζητῇ τὴν συνδρομὴν τῶν Κορητῶν τιμαιούχων καὶ δι' ὑπερορθίους στρατείας ἔκτὸς τῆς νήσου καὶ μάλιστα ἐπὶ τῶν γαλερῶν· τότε δὲ ἥρχισε καὶ ἡ καταθλιπτικὴ ἀναγκαστικὴ στρατολογία τῶν Κορητῶν ἀγροτῶν

ἐγγραφὰ ταῦτα. Ἐνίστε ἀναφέρεται καὶ ὁ Ἰωάννης Βαρούχας ἐκ τοῦ Κλάδου Ξερίτη.

Κατὰ τὸν Αὐγούστον τοῦ 1570 ἡ Διοικησις Ρεδύμνης (ἥτοι ὁ Ρέκτωρ οἱ δύο τον Σύμβουλοι καὶ ὁ Γενικὸς Προνοητής) γράφουσιν εἰς τὸν Γεώργιον καὶ Ἰωάννην Βαρούχας, νὰ μεταβῶσιν εἰς τὰ χωρία τὰ διοῖα τοῖς εἰχον ὑποδεῖξει προηγουμένως καὶ νὰ συναθροίσωσι τὸν σημειωθέντα ἀριθμὸν τῶν ἀνδρῶν διὰ τῆς πειθοῦς ἢ καὶ τῆς βίας καὶ τοὺς ὀδηγήσωσιν εἰς Ρεδύμνην πρὸς ἔκτέλεσιν τῆς στρατιωτικῆς των θητείας. Πρὸς ἔκτέλεσιν τῆς διαταγῆς ταύτης παραχωρεῖται εἰς τοὺς Βαρούχας ἡ ἄδεια, νὰ ὅπλίσωσιν

ὅσους ἀνθρώπους κρίνωσιν ἀναγκαῖον νὰ τοὺς συνοδεύωσι, καὶ ἀν εὑρώσιν ἀντίστασιν ή δὲν θελήσωσι τινὲς νὰ συμμορφωθῶσι, νὰ πυρολῶσι τὰς οἰκίας των καὶ νὰ κατάσχωσι τὰ ὑπάρχοντά των, ἵνα δοθῶσι εἰς ἔκεινονς οἵτινες, οἷκείᾳ θελήσει προσέλθωσι πρὸς ἔξυπηρέτησιν τῆς Δημοκρατίας εἰς τοὺς κοισμόντος τούτους καιρούς, καὶ οἱ ὅποιοι θὰ ἀνταμειφθῶσιν ἐπαξίως τῶν ὑποεσιῶν τὰς ὅποιας θὰ παράγωσιν.

Οι ἀδελφοὶ Βαροῦχαι καὶ προσωπικῶς οἱ ἴδιοι
ὑπηρέτησαν ἐπὶ τῶν γαλερῶν, ὅπως μαρτυρεῖ
ἔγγραφον τοῦ Ἀρχιστρατήγου Τερωνύμου Ζάνε
ὑπὸ χρονολογίαν 13 Ὁκτωβρίου 1570, διὸ οὗ
πιστοποιεῖται ὅτι δὲ Γεώργιος καὶ Ἰωάννης Βα-
ρούχας, ὑπηρέτησαν μετ' ἄλλων πιστῶν ἀρχόν-
των ἐπὶ τῆς γαλέρας τοῦ Ἰακώβου Geno ἀνε
οὐδεμιᾶς ἀντιμισθίας.

Διὰ τὴν ὑπηρεσίαν τῶν γαλερῶν ἔχοντες στρατιῶται τοξόται καὶ ὅλοι ὀπλῖται λεγόμενοι Galeoti καὶ Ἰδιαίτερως οἱ κωπηλάται. Καὶ ὡς στρατιῶται μὲν ἐλαμψάνοντο οἱ λεγόμενοι Ἀρχοντόποντοι καὶ ἀρχοντορρωμαῖοι (Arcondopuli, Arcendoromei), ἣτοι ἐλεύθεροι μὲν Κρῆτες, ὅλοι δὲ τιμαιοῦντοι ὑπηρετοῦντες ὑπὸ ἀξιωματικοὺς τοὺς Ἐνετοὺς ἢ Κρῆτας τιμαιοιούχους, ὡς κωπηλάται δὲ ἐστρατολογοῦντο οἱ πάροικοι (Villani) καὶ δή, ὡς θὰ ἴδωμεν, τὰ μᾶλλον κακοποιὰ καὶ ἐπικίνδυνα στοιχεῖα.

Κατὰ τὸν Απόλυτον τοῦ 1571 ἡ Διοίκησις
Ρεθύμνης δίδει τὴν ἐντολὴν εἰς τὸν Γεώργιον
Βαρούχαν νὰ ἔξελθῃ εἰς Ἀμάριον συνοδευόμε-
νος ὑπὸ φρουρᾶς Ἰδίας, ὅστην ἥθελε κρίνει ἀναγ-
καῖον, καὶ νὰ στρατολογήσῃ τὸ $\frac{1}{10}$ τῶν ὑπαρ-
χόντων Ἀρχοντοπούλων δίδων εἰς αὐτοὺς τὴν
διαβεβαίωσιν, ὅτι θὰ χρησιμεύσωσιν ὃς στρα-
τιῶται ἐπὶ τῶν πλοίων καὶ οὐχὶ δι^ε ἀλλην τινὰ
ὑπῆρχοσιαν (κωπηλάται ἢ εἰς ἀγγαρείαν). Εἰς τοὺς
ἀπειθοῦντας τοὺς δροῦσις αὐτὸς ἥθελεν ὑπο-
δεῖξει, ἡ Ἐνετικὴ Κυβέρνησις θὰ ἐπιβάλῃ τὴν
ποέπουσαν τιμωρίαν.

Κατὰ τὴν ιο Ἰουνίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους ὁ Βαρούχας λαμβάνει ἀκόμη διαταγὴν νὰ στρατολογῇσῃ ἐκ τοῦ διαιμερίσματός του ιο ἐνόπλους ἀρχοντοπούλους, οἵ δικοῖοι νὰ ἀναπληρώσωσι ἄλλους ιο δραπετεύσαντας ἐκ τῆς ὑπηρεσίας τοῦ Ἀνδρέα Καλλιέργη ἀξιωματικοῦ ἐπὶ γαλέραις, ἥτις ἐτοιμᾶται νὰ σπεύσῃ πρὸς συνάντησιν τοῦ Γενικοῦ Προονητοῦ τοῦ στόλου, ὑπόσχεται δὲ εἰς αὐτοὺς ἡ Κυβέρνησις τὴν ἀντάξιον ἀμοιβήν.

Τὸ ἀκόλουθον ἔτος 1572 ὁ Γενικὸς Προνοητὴς Χανίων Λουκᾶς Μικιέλης, γράφει εἰς τὸν τρεῖς ἀδελφοὺς Γεώργιον, Ἰωάννην καὶ Κωνσταντίνον Βαρούχας Μακρυμάλλη καὶ εἰς τὸν Ἰωάννην Βάρούχαν Ξερίτην, οἵτινες προσέφεραν ἐαυτοὺς αὐθομήτως πρὸς ἔξυπηρέτησιν τῆς Δημοκρατίας, διτὶ ὑπαρχούσης ἐπειγούσης ἀνάγκης γὰρ ἐξαστυθῶσι τέσσαρες γαλέοι ἐν Χανίοις,

ἐπιφορτίζονται οἱ εἰδημένοι νὰ μεταβῶσιν εἰς τὰ χωρία τοῦ Ἀμαρίου καὶ νὰ στρατολογήσωσιν δοσον δύνανται μεγαλύτερον ἀριθμὸν Γαλεωτῶν, ιδίως ἐξ ἑκείνων, οἵτινες δὲν ὑπηρέτησαν κατὰ τὰ προηγούμενα ἔτη, φροντίζοντες μόνον νὰ μὴ εἶνε βεβαρημένοι οἱ στρατολογούμενοι ὑπὸ πολυμελοῦς οἰκογενείας. Ταῦτοχρόνως δὲ νὰ συλλάβωσι τοὺς κλέπτας καὶ τοὺς ἄλλους κακοποιοὺς διὰ νὰ χρησιμοποιηθῶσιν ὡς κωπηλάται.

Παρομοίαν ἐντολὴν λαμβάνουσι πάντες οἱ Βαρούχαι παρὰ τοῦ ἴδιου Γενικοῦ Προνοητοῦ τὸν Ἀπρίλιον τοῦ 1572. Υπομιμήσκει εἰς αὐτὸν τὰς ἑπτηρείας τῶν προγόνων καὶ τὰς ἴδιας των αὐθορμήτους καὶ ἀφιλοκερδεῖς ἐκδουλεύσεις καὶ ἔξουσιοδοτεῖ αὐτὸνς νὰ περιέλθωσι τὰ χωρία τοῦ Ἀμαρίου καὶ νὰ στρατολογήσωσι 40 Γαλεώτους, νὰ συλλάβωσι δὲ καὶ τοὺς λιποστράτους, τοὺς ληστὰς καὶ τοὺς ὅλλους πακοποιούς, οἵτινες ἐνοχλοῦσι ὅχι μόνον τὸ διαμέρισμα Ρεδύμηνης, ἀλλὰ καὶ τὸ τῶν Χανίων καὶ τοῦ Χάνδακος καὶ νὰ διδηγήσωσιν αὐτοὺς ἐμπροσθέν του, ἔχοντες ἔξουσίαν, ἀν̄ εὔρωσι ἐμπόδιον ἢ ἀντίστασίν τινα ἐκ μέρους αὐτῶν, νὰ πυροπλήσωσι τὰς οἰκίας των, νὰ κόψωσι τὸν πώγωνά των καὶ νὰ δημευνώσωσι τὰ ὄπαρχοντά των, ἐκ δὲ τῶν χρημάτων αὐτῶν νὰ πληρωθῶσιν ἐκεῖνοι οἵτινες θὰ διαταχθῶσι νὰ ὑπηρετήσωσι πρὸς ἀντικατάστασίν των.

Κατὰ τὴν 21 Μαΐου τοῦ αὐτοῦ ἔτους, ἀλλη ἐπιστολὴ τοῦ αὐτοῦ Γεν. Προνοητοῦ ἀναθέτει εἰς τὸν Βαρούχας καὶ τῶν δύο κλάδων νὰ εἰδοποιήσωσι τὸν Ἀρχοντορρωμαίους τῆς ἑπαρχίας των νὰ παρευρεθῶσιν δόλοι εἰς Ρεθύμνην τὴν ἐπομένην Κυριακὴν 24 Μαΐου ἐπὶ ἀπειλῆ πάλιν σχηματῶν τιμωριῶν.

Εἰς τὸ χωρίον Ἄμπελάκι τῆς Ρεθύμνης ἐγένετο τῇ 24 Ἰουνίου τῇ προσκλήσει τοῦ Γενικοῦ Προνοητοῦ τοῦ Κράτους Μαρίνου Καβάλλη, συνάθροισις ὅλων τῶν Ἀρχοντορρωμαίων τοῦ τμήματος Ρεθύμνης. Ἐκεῖ ὕδρισμη ὁ ἀριθμὸς

λειῶν καὶ χαρίτων καὶ θὰ ὑποχρεωθῶσι νὰ πληρώσωσιν ἐκατὸν τσεκίνια δι᾽ ἔκαστον λιπόστρατον. Οἱ ἀνδρες πρέπει νὰ ἐμφανισθῶσι τὴν 29 τρέχοντος ἐνώπιον τοῦ ἐκλαμπρότατου Προνοητοῦ Ρεθύμνης.

Αἱ ἀνωτέρω διδόμεναι παραγγελίαι εἰς τοὺς Βαρούχας φαίνεται ὅτι ἔξετελοῦντο κατὰ γράμμα, χωρὶς ἐννοεῖται τὰ σκληρὰ μέσα τὰ ὅποια ἥπειλει ἡ Ἐνετικὴ Κυβέρνησις. "Οχι μόνον ἐστρατόλογον οἱ Βαρούχαι τοὺς ἀνδρας, ἀλλὰ καὶ οἱ ἕδιοι ἔχορσίμευν κατὰ τοὺς χρόνους τούτους ὡς ἀξιοματικοί των. Διότι εἰς ἔγγραφον Βασιλείου Σκορδάνου συμβολαιογράφου καὶ διανομέως τῶν στρατιωτικῶν σιτηρεσίων ἐν Ρεθύμνῃ, βλέπομεν πιστοποιούμενον, ὅτι δὲ Γεώργιος καὶ Ἰωάννης Βαρούχας Μακρυμάλλη, ὁδήγησαν εἰς Ρέθυμνον τοὺς ἐνόπλους, εἰς οὓς διενέμοντο δοῦλοι καὶ ἔκαστην, ἥτοι δύο εἰς ἔκαστον στρατιώτην πλὴν δλίγων προσώπων (πιθανώτατα αὐτῶν τῶν Βαρουχῶν καὶ τῆς ἀκολουθίας των), οἵτινες συνετροῦντο ἰδίαις δαπάναις, ἐφ' ὅσον χρόνον ἔμενον ἐν τῇ πόλει Ρεθύμνῃ.

Καὶ δὲν ἦτο μόνον ἡ στρατιωτικὴ ὑπηρεσία καὶ ἡ ἐν ταῖς γαλέραις φρικώδης κωπηλασία, εἰς τὰ ὅποια ἤσαν ὑποχρεωμένοι οἱ Κρήτες τῶν χρόνων τούτων ἀναλόγως τῆς κοινωνιᾶς των τάξεως. Ἡτο ἀκόμη καὶ ἡ μισητὴ ἄγγαρεία πρὸς οἰκοδομὴν καὶ ἀδιάκοπον ἐπισκευὴν φρουρῶν καὶ καστελλίων καὶ τειχῶν. Καὶ εἰς τοῦτο ἀκόμη ἡ Ἐνετικὴ Κυβέρνησις ἐπεφόρτιζε τοὺς ἀρχοντας Λατίνους καὶ Κρήτας νὰ φροντίζωσι καὶ νὰ στρατολογῶσι τοὺς ἔργατας καὶ νὰ ἐπιστατῶσιν. Ἐχομεν ἐπιστολὴν τοῦ Συμβούλου Ρεθύμνης Ἀνδρέου Μάρου, γραφεῖσαν ἐκ τοῦ χωρίου Μέρωνα τοῦ Ἀμαρίου τῇ 4 Δεκεμβρίου 1573, δι᾽ ἣς εἰδοποιεῖται δὲ Γεώργιος Βαρούχας ὅτι, ὑπαρχούσης μεγάλης ἀνάγκης νὰ ὅγχωθῇ ὁ βράχος τῆς Σούδας, ἐξῆλθεν δὲ ἴδιος ἔξω διὰ νὰ συνάξῃ τοὺς διὰ τὴν ἄγγαρείαν ἀναγκαίους ἀνθρώπους· καὶ δοσὶ μὲν θέλουσι νὰ μεταβῶσιν οἱ ἕδιοι προσωπικῶς νὰ σπεύσωσιν, δοσὶ δῆμως θέλουσι νὰ ἀποφύγωσι τὴν ἐνόχλησιν ταύτην, πρέπει νὰ πληρώσωσιν ἀπὸ 15-18 ὑπέροπτρα, ἵνα διὰ τοῦ ποσοῦ τούτου μισθωθῶσιν ἀλλοι ἔργαται. Ἐξουσιοδοτεῖται δοθεν κατὸ ἀνωτέρων ἐντολὴν δὲ Γεώργιος Βαρούχας νὰ καταγράψῃ δοὺς τοὺς ἐν τῷ χωρίῳ του Μοναστηράκι ἀνδρας Ἀρχοντορρωμαίους, φεουδάρχας, προνομιούχους μυλωθρούς καὶ πᾶν ἀλλο εἶδος ἀνθρώπων, νὰ ὑπάγωσι δὲ δλοι αὐθημερὸν εἰς τὸν Μέρωνα, δπον δὲ Μάρος θὰ μείνῃ μόνον τὴν ἡμέραν αὐτῆν. Ἐν τέλει μετὰ πολλῆς τραχύτητος καὶ ἀπειλῶν ὁ ἀγροίκος Ἐνετὸς ἐπιφέρει:

«Ἐπτατε εἰς δλους νὰ φέρωσι τὰ χρήματα καὶ παρακινήσατε τους νὰ μὴ μὲ βάλωσιν εἰς τὸν κόπον νὰ ἔλθω ἔως αὐτῶν, διότι δρκίζομαι εἰς τὴν πίστιν τοῦ Χριστοῦ, διτὶ ἀν δὲν θελήσωσι

νὰ δώσωσι ὅτι πρέπει, θὰ τοὺς κάμιο νὰ μετανοήσωσιν».

Πολλάκις βεβαίως ἡ ψυχὴ τῶν εὐγενῶν Ἀρχοντορρωμαίων λαμβανόντων τοιαύτας ὑβριστικὰς καὶ ἀγροίνους ἐπιταγὰς θὰ συνεταράχθῃ ἐξ δογῆς καὶ ἀγανακτήσεως. Ποσάκις τοιαύτα θεσπίσματα συληρὰ καὶ ἀδικα τὰ ἐποδοπατήθησαν ἢ θὰ ἐριφθησαν κατὰ πρόσωπον τῶν ὀργάνων Κυβερνήσεως ἀπηνοῖς καὶ διεφθαρμένης! Περὶ τούτου λαλούσιν εὐγλωττότερον παντὸς ἀλλού αἱ αἰματηραὶ ἐπαναστάσεις καὶ ἀποστασίαι τόσων αἰώνων αἱ διαρκῶς καταπνιγόμεναι καὶ μετ' ὅλιγον πάλιν ἔκρηγνυμεναι.

"Ἄλλ' ὁ τελευταῖος αἰώνιον τῆς ἐν Κρήτῃ Ἐνετοκρατίας, ἐξ οὖν προέρχονται καὶ τὰ ἀνωτέρω ἔγγραφα, δὲν ἦτο πλέον ἐποχὴ γενναίων ἀποφάσεων ἐκ μέρους τῶν τυραννούμενων καὶ βασανιζούμενων νησιωτῶν. Τὸ ἀδάμαστον φρόνημα τῶν προηγουμένων αἰώνων εἰχε πλέον καταβληθῆ ἐκ τῶν συνεχῶν ἀτυχιῶν καὶ τῆς σκληρᾶς Τύχης τοῦ ὅλου Ἐθνους. Τὸ Βυζαντιακὸν Κράτος, πρὸς δὲ μέχρι τινὸς ἔστρεφε μετὰ γλυκειῶν ἐπλίδων τὸ βλέμμα δὲ Κρήτικὸς λαός, εἰχε πέσει πρὸ πολλοῦ, καὶ δον τὸ ἄλλο Ἐλληνικὸν Γένος εὑρίσκετο ὑπὸ τὴν φρικωδεστέραν τυραννίαν καὶ πολιτικὴν ἔξουσινέων. Οὐδεμίᾳ ἐλπίς οὐδαμόθεν ἔφαντο. Καὶ ἐπρεπε νὰ ὑπομένωσιν ἀγογγύστως τοὺς πόνους τῆς πικρᾶς δουλείας, ἵνα μὴ ἄλλος διελθος χειρότερος τοὺς καταλάβῃ.

Τελευταῖα ἔρχονται τὰ ἐπίσημα ἔγγραφα, ἐξ ὧν καταφαίνεται ὅτι στρατιωτικὴν ἐκδούμενες τὰς δοποίας παρέσχον οἱ Βαρούχαι κατὰ τοὺς δεινοὺς τῆς Ἐνετίας πρὸς τοὺς Τούρκους πολέμους, οἱ ἕδιοι στρατευόμενοι καὶ βοηθοῦντες τὰς Ἐνετικὰς ἀρχὰς ἐν τῷ διομερίσματι τῶν πρὸς στρατολογίαν ὀπλιτῶν καὶ ἐρετῶν, ἥτο μᾶλλον οὐχὶ αὐθόρμητος ὑπηρεσία ἀλλὰ ἀπόδοσις συμπεφωνημένη παραχωρήσεως ἀλλῆς ἐκ μέρους τῆς Ἐνετικῆς Διοικήσεως πρὸς τὸν οἶκον Βαρούχα.

Κατὰ τὸν Σεπτέμβριον δηλαδὴ τοῦ 1570 οἱ τρεῖς ἀδελφοὶ Βαρούχαι Μακρυμάλλη καὶ δὲ Ιωάννης Βαρούχας Ξερίτης ὑποβάλλουσιν ἀναφορὰν εἰς τὴν Διοικησιν Ρεθύμνης αἰτοῦντες νὰ ἀναγνωρισθῶσιν ἐπισήμως ὡς γνήσιοι καὶ νόμιμοι ἀπόγονοι τοῦ ἀρχαίου προγόνου των Μιχαὴλ Βαρούχα Pettochilo (εἰς ὃν εἶχον πάραχωρηθῆ, ὃς εἶδομεν τὰ φέονδα κατὰ τὸ ἔτος 1254), ἐπισυνάπτουσι δὲ πλήθος ἔγγραφων δικαιολογητικῶν τῆς οἰκογενείας, προικούσμφωνων, γαμηλίων πράξεων, ἐξ ὃν ἀποδεικνύεται ἡ συνέχεια τοῦ οἴκου καὶ πρὸς τούτους ὑποβάλλουσι καὶ τὸ γενεαλογικὸν δένδρον τῆς οἰκογενείας ἀπὸ τοῦ Μιχαὴλ Βαρούχα μέχρι τῆς ἐποχῆς των. Εἰς τὴν ἀναφορὰν ταύτην οἱ Βαρούχαι προσθέτουσιν, διτὶ ἀφ' οὗ ἐκπληρωθῇ ἡ αἰτησίς των, εἶναι πρό-

θυμοὶ ἀκολουθοῦντες τὸ παράδειγμα τῶν προγόνων νὰ μεταβῶσι καὶ οἱ ἕδιοι εἰς τὴν Ἐνετικὴν Ἀρμάδαν καὶ ὑπηρετήσωσι τὴν Γαληνοτάτην ἀνευδημάτις ἀμοιβῆς, ἐπευχόμενοι ἵνα δὲ Θεός δῶσῃ ταχείαν καὶ εὐτυχῆ νίκην εἰς τὰ ὅπλα τῆς Ἐνετίας κατὰ τῶν ἔχθρῶν τῆς πίστεως.

Τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον Ρεθύμνης προβαίνει ἀμέσως εἰς τὴν ἔξελεγχην τῶν οἰκογενειακῶν ἔγγραφων, ἔστεται τὰ κτηματολόγια, ἐξ ὧν εὑρίσκεται ὅτι τὰ πλεῖστα κτήματα τῶν ὀργάνων φεούδων τῶν παραχωρηθέντων εἰς τὸν Μιχαὴλ Βαρούχαν εὑρίσκονται καὶ μέχρι σήμερον εἰς τὴν κατοχὴν τῶν σημερινῶν αἰτοῦντων Βαρούχων, ἔστεται δὲ τὸν πλεῖστα κτήματα τῶν οἰκογενειακῶν ἀρχεῖαν Κεφαλληνίαν εὑρισκομένην ὑπὸ τὴν Ἐνετίαν. Ο Βαρούχας οὗτος ἔφερε μεθ' ἔστιν γνωρίζων τὴν χρησιμότητά των ἐκεῖ, ὅπου μετέβαινεν, οἰκογενειακὰ ἔγγραφα 90 τὸν ἀριθμὸν, τὰ δοποῖα μετ' ἀναφορᾶς καὶ μαρτυριῶν συγχρόνων Κεφαλληνῶν περὶ τῆς χρηστῆς του διαγωγῆς κατεύθηκε μετὰ ἔτη εἰς τὰ ὀρχεῖα Ἀργοστολίου. Τὰ ἔγγραφα ταῦτα είχε συλλέξει ἐκ τοῦ ὀρχείου τῆς Ἐνετίας καὶ ἐκ τῶν οἰκογενειακῶν ὀρχείων ὅπεραν τὴν οἰκογενειακῶν ὀρχείων διλύγον μετὰ τὴν ἐλλογήν του, ἐν φιλεβαϊοῦνται τὰ ἀνωτέρω μετόπογονοι τοῦ παλαιοῦ Μιχ. Βαρούχα καὶ ἐκδίδεται τὸ παρὸν χάριν αὐτῶν, οἱ δοποῖοι πάντοτε ἐδείχθησαν πιστοί, καὶ νῦν ὑπόσχονται μετ' ἀλλων δέκα νὰ μεταβῶσιν εἰς τὴν Ἀρμάδαν καὶ ὑπη-

ρετήσωσι τὴν Γαληνοτάτην Δημοκρατίαν τῆς Ἐνετίας.

Μετὰ τὴν ἀλωσιν τῆς Κρήτης ὑπὸ τῶν Τούρκων (1645 - 1669) δχι μόνον διετορήθησαν ἀπόγονοι τοῦ οἴκου ἐν Ἀμαρίῳ, ὅλλα καὶ πλάδος τῆς οἰκογενείας κατώκησεν ἐν Χανίοις. Εἰς ἐκ τοῦ κλαδοῦ τούτου διετορήθησαν οἱ Κρήτης Βαρούχας Μακρυμάλλη, ὁδήγησαν εἰς τὸν Δουκός Ενετίας καὶ τῶν δύο Συμβούλων του, ἐν φιλεβαϊοῦνται τὰ ἀνωτέρω μετόπογονοι τοῦ παλαιοῦ Μιχ. Βαρούχα καὶ ἐκδίδεται τὸ παρὸν χάριν αὐτῶν, οἱ δοποῖοι πάντοτε ἐδείχθησαν πιστοί, καὶ νῦν ὑπόσχονται μετ' ἀλλων δέκα νὰ μεταβῶσιν εἰς τὴν Ἀρμάδαν καὶ ὑπη-

[Ἐν Ηρακλείῳ Κρήτης μηνὶ Μαρτίου 1908]

ΣΤΕΦΑΝΟΣ Α. ΞΑΝΘΟΥΔΙΛΗΣ

Ο ΒΙΟΣ ΤΗΣ ΙΩΑΝΝΑΣ Δ' ΑΡΚ

ΥΠΟ ΑΝΑΤΟΛ ΦΡΑΝΣ

Εἰς τὸ ἀντίτυπον τῆς «Ιωάννας δ' Ἄρκ» τὸ δοποῖον μοῦ ἔκαμε τὴν τιμὴν δ. κ. Φράνς νὰ μοῦ ἀποστείλῃ, ἀναγινώσκω, — διατί νὰ μὴ τὸ εἰπῶ ἀφελῶς; — τὰς ἔξης λέξεις γραμμένας μὲ τὸ χέρι τοῦ συγγραφέως.

«Εἰς τὸν σιφώτατον Φαγκέ, τὸ χρηστότατον αὐτὸν βιβλίον».

«Ἐαν τὸ ημίσυ τῆς φράσεως αὐτῆς εἴναι λίαν ἀμφισβητούμενον, τὸ ἄλλο εἴναι περιφανῶς ἀληθές.

Δὲν γνωρίζω βιβλίον ὑψηλοτέρας φιλολογικῆς καὶ ἱστορικῆς χρηστότητος ἀπὸ τὴν Ιωάνναν δὲ Ἅρκ τοῦ κ. Φράνς, οὔτε ἄλλως τε, τὸ δοποῖον εἰς δευτέραν μοῖραν, καὶ ὀραιότερον.

Ἐκείνη τὴν δοποῖαν ὅτι ἀποκαλέσω ψυχολογικὴν μέθοδον τοῦ κ. Φράνς, δηλαδὴ ἡ τέχνη νὰ τίθεται τις εἰς τὸ ψυχικὸν καθεστὸς τὸ δοποῖον ἀπαιτεῖται διὰ νὰ γραφῇ ἐν βιβλίον, μοῦ φανεται ἀξιοθαύμαστος. Ο συγγραφεὺς ἥννόησεν διτὶ διὰ νὰ διπλήσῃ κανεὶς μετ' ἀληθείας περὶ

Πρῶτα, νὰ ἀντιληφθῇ τὸ θαῦμα ὃς τὸ ἀντελαμβάνοντο οἱ ἀνθρώποι τοῦ δεκάτου πέμπτου αἰώνους (τοῦ Διονυσίου Καρνατού) τὸν θεό της Ἐποχῆς μας· ἵδουν ἡ διπλή μέθοδος

δος, ἀντιφατικὴ καὶ ἀναγκαῖα. «Οἱ ίστορικὸς πρέπει, ἐναλλάξ, νὰ μηκύνῃ καὶ νὰ βραχύνῃ τὴν δρασίν του».

Καὶ αὐτὸ μοῦ φαίνεται δτι ὁ κ. Φράνς ἔπραξε θαυμαστῶς. Ἐχει κατὰ τὴν αὐτὴν στιγμήν, τὴν ἀσφέλειαν ἐνὸς ἀστοῦ τοῦ 1425, ποὺ ἂν δὲν συνέβαινεν αὐτὸ, διόσμος διὰ τοῦ δποίου διῆλθεν ἡ Παρθένος θὰ τῷ ἀπέμενε πλειστός, καὶ τὴν δξτέραν διορατικότητα, ποὺ ἂν πάλιν δὲν εἶχε καὶ αὐτήν, ἡ νοητή πραγματικότης τοῦ δράματος θὰ τὸν διέφευγε. Καὶ ἔτσι, — ως δρότατα λέγει ὁ Ἰδιος—«ἔγραψε τὴν ίστοριάν αὐτὴν μὲ ζῆλον διάπυρον καὶ ἥρεμον», οὗτως ὥστε εἶνε δυνατὸν «νὰ τὸν μεμφθῇ κανεὶς ἐπὶ τόλμῃ ἔως οὗ τὸν μεμφθῇ ἐπὶ ἀτολμίᾳ».

***

Ἡ μέθοδος αὐτὴ ὑποβοηθούμενη ἀπὸ παγκόσμιον εὑρυμάθειαν καὶ ἀπὸ ἔργασίαν συνεχιθεῖσαν ἡρέμα ἀλλὰ καὶ ἀδιάκοπα ἐπὶ εἰκοσιπέντε ἔτη, μᾶς παρέσχεν ἐν πρώτοις ἐν «περιβάλλον» ἀκριβείας καὶ δαψιλείας ἔξαιρετικῆς. Τὸ τοπίον καὶ τὴν ψυχὴν καὶ τὰ ἥθη καὶ τὰ ἰδιαίτερα θρησκευτικὰ ἔθιμα τῆς Λαοραΐης καὶ ἔπειτα σχεδὸν ἐξ ἵσου (καὶ δὲν ἔρεπε νὰ εἶνε ἐντελῶς ἐξ ἵσου), μᾶς εἴπε τί ἥτο τὸ Σινόν, τί ἥτο τὸ Πουνατιέ, τί ἥτο ἡ Τουραίνη, τί ἥτο ἡ Ὄρλεαν καὶ τὸ Ὄρλεαναί, τί ἥτο τὸ Μπλουνᾶ καὶ τί ἥτο ἡ Ῥέμις ὅλα αὐτὰ γίνονται γνωστὰ καὶ ἀπεικονίζονται καὶ ζῶσιν ἐνώπιον μας ζωὴν ἡ δποία κατορθώνει νὰ εἶναι συγχρόνως ἀνετος καὶ λεπτολόγος.

Ο κ. Φράνς καλιστα φοβεῖται ὡς πρὸς τοῦτο μῆπως ὑπάρχῃ ὑπερβολή. Βεβαίως ὅμως δὲν ὑπάρχει ἀφοῦ δὲν εἶνε μόνον εὑρυμαθῆς ἀλλὰ καὶ μέγας καλλιτέχνης, δὲν ἀπονήγεται δὲ οὕτως οὕτε αὐτὸς, οὕτε ἡ ἡρωΐς του ἀπὸ τὰ περὶ αὐτήν.

Ἐδῶ ἔγκειται ὅλη ἡ τέχνη. Ἐνῷ πᾶν δι, τι σχετίζεται μὲ τὴν Ἰωάνναν, ἔστω καὶ πόρρων, μᾶς ἐπιδεικνύεται, ἡ Ἰωάννα δὲν χάνεται ποτὲ ἀπὸ τὸ δπτικόν μας πεδίον καὶ κατέχει πάντοτε τὸ κέντρον αὐτοῦ.... Ἡ δὲ παρ' αὐτῆς ἀπολύτωσις τῆς Ὄρλεαν εἴναι ἐν ὅλον ἀληθινὸν ποίημα, ἀπαραμίλλως ἔπιπτον καὶ ἐναργές.

Ἀνάμεσος εἰς ὅλα τ' ἀνω, τὸ πρόβλημα, τὸ πειριάλητον πρόβλημα (διατί ἡ Ἰωάννα δ;) Ἀρκ ἐπέτυχεν; πῶς ἡδυνήθη νὰ ἐπιτύχῃ;) τὸ δποίον μᾶς παρακολουθεῖ πάντοτε, λαμβάνει τὴν λύσιν του, κατὰ μέρη, βαθμηδόν, κατὰ τρόπον ἀπολύτως ἱκανοποιητικόν. Ἡ Ἰωάννα δ; Ἀρκ ἔπρεπε νὰ ἐπιτύχῃ. Καὶ ἀν δὲν ἥτο βέβαιον ὅτι θὰ ἐπετύγχανε ἄλλ; ἥτο πιθανώτατον.

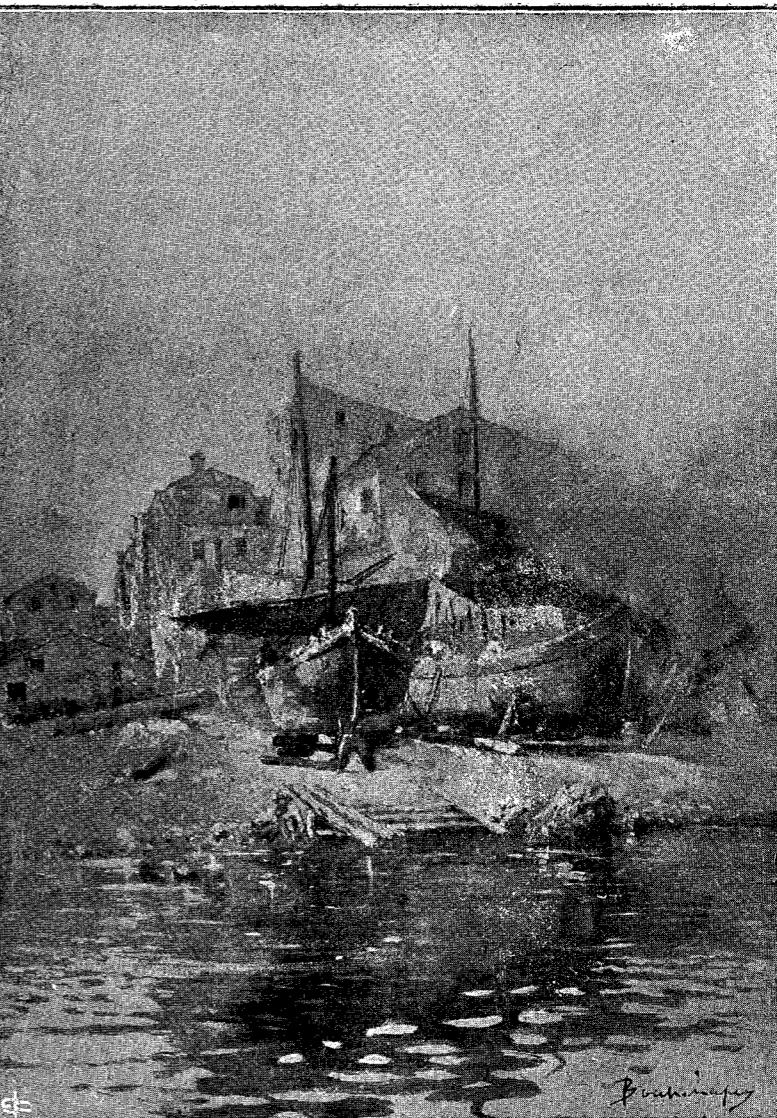
Ἐν τούτοις ἥτο προετοιμασμένη. Ἡτο ἀπὸ μαροῦ χρόνου ἀπὸ τῆς Καστανδρας, πέραν ἔκει, ἀπὸ τῆς Βελλέδα, ἐνταῦθα, ἀπὸ τῶν Σιβυλῶν τὰς δποίας εἶχε παραδεχθῆ ἡ Ἐκκλησία ως ἔχούσας τὸ προφητικὸν χάρισμα, ἡ ὑπερφυσικὴ δύναμις τῶν παρθένων ἥτο μία παράδοσις, ἐν

οῖνοι δόγμα. Ἡτο προετοιμασμένη καὶ ἀπὸ τῶν ἔγγυτέρων χρόνων πολλοὶ προφῆται ἀμφοτέρων τῶν φύλων, κατὰ τοὺς προλαβάντας πολέμους, εἶχον προείπει τὸ μέλλον δρθῶς ἔκλινον οὔτως οἱ ἀνθρώποι νὰ πιστεύονταν τοῦ λοιποῦ ἐκείνους ἢ ἐκείνας οἱ δποίοι προοιωνιζόμενοι θὰ ἴσχυριζοντό τι ἐντόνως περὶ τοῦ μέλλοντος. Τέλος, πολλαχόθεν προφητεῖαι ἐκυκλοφόρουν αἱ δποίαι ἐβεβαίονον ὅτι τὸ βασίλειον τῆς Γαλλίας, τὸ ἀπολεσθὲν ἀπὸ μίαν γυναικα (καὶ πάντες ἔξυπηκον τὴν Ysabeau), θὰ ἐπανωρθοῦτο ἀπὸ μίαν κόρην.

Καὶ τέλος ἀφοῦ οὔτως ἥτο προετοιμασμέμη καὶ ἀφοῦ ἐγένετο ἀποδεκτὴ ἀπὸ τοὺς μεγιστᾶνας καὶ τοὺς στρατιωτικοὺς ἀρχηγοὺς ὡν αἱ ἀντιζηλίαι ποδὸς αὐτῆς καὶ μόνης κατώρθωθη νὰ σιγήσουν, εὐθὺς ὡς ἐπάτησε τὸν πόδα ἐπὶ τοῦ ἀναβολέως, τὰ ἐμπόδια ἔξωμαλύνοντο ἀφ' ἔσωτῶν πρὸς αὐτῆς. Διὰ τῆς ἀπαραμίλλου γενναιότητός της καὶ διὸ τῆς εὐσπλαγχνίας της καὶ διὰ τῆς ἀγαθότητός της, ἡς προσθέσωμεν διὰ τῆς δρθότητος τῆς κρίσεώς της καὶ τῆς ἀλαθήτου διορατικότητός της, ἐνεποίησεν εἰς ὅλους τὴν ἐντύπωσιν ὅντος θυματουργοῦ, ὅντος θείου τὸ δποίον ἔφερε μεθ' ἔσωτον ἀσφαλῆ τὴν ἐγγύησιν τῆς νίκης. Αὐτὴ ἀκόμη ἡ δοξασία ἡ ὅλως ἀντίθετος τῶν Ἀγγλων, καθ' οὓς ἥτο μάγισσα ἡ δαιμων, τὴν ἔξυπηρέτει παραδόξως, πρῶτον διότι ἐνέπνεε τρόμον εἰς τὸν ἔχθρον, ἔπειτα διότι ἐνέπνεεν εἰς αὐτοὺς τὸν Γάλλους αἰσθημα συγκεχυμένον καὶ περίπλοκον, τὸ ἔξης ὡς ἔγγιστα: «Οπως δήποτε, ἐνυπάρχει εἰς αὐτὴν κάτι τὸ ὑπερφυσικόν, περὶ τοῦ δποίου κανεὶς δὲν ἀμφιβάλλει».

Ἐκεῖνο τὸ δποίον εἶνε γαλλικώτατον εἰς ὅλα αὐτὰ, εἴναι ὅτι δτι ἡ πιστὴ πίστις τὴν δποίαν ἡ Αὐρηλιανή Παρθένος ἐνέπνευσεν, ἐνεδουσίασε τοὺς πάντας καὶ δὲν ἀπεκούμισε κανένα. Ἡ πίστις αὐτὴ δὲν εἶχε τίποτε τὸ ἀνατολικόν. Ἀφ' ἐνὸς, ἡσαν δλοι πεπεισμένοι ὅτι ἔχοντες τὴν Ἰωάνναν μὲ τὸ μέρος των ἡσαν ἥδη νικηταί, καὶ ἀφ' ἐτέρου ἐπολέμησαν μὲ τὸ θάρρος τῆς ἀπογνώσεως. Εἰς ἐκείνον δὲν δποίος εἰς τὸ Πουνατιέ διεπύπωσε πρὸς αὐτὴν τὴν ἔξης παρελκυστικὴν ἀντίδρογον «Ἄν δ Θεὸς θέλῃ νὰ σώσῃ τὸ βασίλειον, δὲν ὑπάρχει ἀνάγκη δπλοφόρων», ἡ Ἰωάννα ἔδωκε τὴν ἀκόλουθον ὅλως γαλλικὴν ἀπάντησιν, τὴν ἐντελῶς δμοίαν μὲ τὴν ἥσην τοῦ Ἀμβροσίου Παρε «Τὸν ἐπέδωσα, δ Θεὸς τὸν ἔσωσε». Τῷ ἀπήντησε «Οι δπλοφόροι θὰ πολεμήσουν καὶ δ Θεὸς θὰ δώσῃ τὴν νίκην». «Ολοι ἐκείνοι οἱ στρατιῶται τῆς Γαλλίας, δλοι ἐκείνοι οἱ ἡρωῖνοι ἀστοὶ τῆς Αὐρηλίας, εἶχον τὰς λέξεις αὐτὰς εἰς τὴν παρδίαν.

Τὸ πᾶν δθεν ὑπῆρχεν εύνοικὸν εἰς αὐτήν, ἡ τούλαχιστον ἐννοεῖ κανεὶς τελείως πῶς ἐπέτυχε σχετικῶς τόσῳ ταχέως. Ὑπῆρχε προσαρμογὴ εύκολος καὶ ταχεῖα πασῶν τῶν ἀρετῶν τῆς πρὸς

ΜΑΝΤΟΥΚΙ — Β. ΜΠΟΚΑΤΣΙΑΜΠΗ

ΕΚΘΕΣΙΣ ΖΑΠΠΕΙΟΥ

ὅλας τὰς περιστάσεις αἱ δποῖαι ἐπέπρωτο νὰ
είνε εὖνοϊκαὶ καὶ ὑποβοηθητικαὶ δι' αὐτάς.

* * *

Καὶ τόρα αὐτὴ ή ἵδια, λαμβανομένη καθ' ἐσ-
τήν, τί ἦτο, ἡ ἀγράμματος ἡ ἀμαθῆς αὐτὴ κόρη,
ἡ μὴ γνωρίζουσα νὰ γράφῃ, καὶ ἡ δποία κυριο-
λεκτικώτατα ἀπελύτρωσε μίαν μεγάλην χώραν
ἀπὸ τὸν ξενικὸν ξυγόν; Υπῆρξε γυνὴ μεγαλο-
φυής; Ἐσχε τὴν διαίσθησιν τῆς πολεμικῆς τέχνης;
Ο κ. Φράνς νομίζει ἀπλούστατα ὅτι ὑπῆρξε
«μία ἀγία» ὅτι δλη ἡ ἐπενέργεια της ὑπῆρξε
ἡθική, ὅτι ἡ μόνη της τέχνη ἦτο ὅτι ἔξηγειρε τὸ
θάρρος πάντων ἢ ἐκύρων τρόπον τινὰ αὐτὸν διὰ
τῆς πίστεως, καὶ ὅτι, ἀλλώς τε, ὁς πρὸς τὴν
στρατηγικὴν ἐπιστήμην, ἔμφυτον ἢ ἐπίκτητον,
δὲν ἐκέπητο, παρ' ὅσα καὶ ἀν λέγουν, τὴν ἐλα-
γύστην τοιαύτην.

Λέγω ἐν πρώτοις ὅτι συμφωνῶ ὡς ἔγγιστα
μὲ τὸν κ. Φράνς καὶ ὅτι μοῦ ἀρκεῖ ἐντελῶς ὅτι
ἡ Ἰωάννα ὑπῆρξε ψυχὴ καὶ ψυχὴ ἔξαιρετική.
Ἐν τούτοις θὰ παρατηρήσω εἰς τὸν κ. Φράνς
ὅτι ἀντιφάσιει κάπως ὁ ἀρνούμενος εἰς τὴν Ἰωάν-
ναν δ^ο "Αρκ τὴν στρατιωτικὴν τέχνην καὶ ὁ βε-
βαιῶν, ὡς πράττει αὐτός, ὅτι εἰς τὴν ἐποχὴν τῆς
Ἰωάννας δ^ο "Αρκ ἡ στρατιωτικὴ τέχνη δὲν ὑπῆρ-
χεν. "Αν ἡ στρατιωτικὴ τέχνη δὲν ὑπῆρχεν εἰς
τὴν ἐποχὴν τῆς Ἰωάννας δ^ο "Αρκ, ἡ Ἰωάννα
δ^ο "Αρκ εὐθὺς ὡς ἐπέβαινε τοῦ λευκοῦ τῆς ἵππου
ἡδύνατο νὰ ἔχῃ τοιαύτην ὅσην καὶ ὁ τυχὼν κον-
τόσταυλος.

Καὶ μὰ τὴν ἀλήθειαν, μοῦ φαίνεται ὅτι σχεδόν, οὗτῳ πρέπει νὰ ὑποληφθοῦν τὰ ποάγματα.

Η στρατιωτική τέχνη δὲν ουνίστατο σχεδόν, εἰς τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, ἡ εἰς τὴν ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης ἔμπνευσιν, εἰς τὴν ψυχραιμίαν ἥνωμένην μετ' ἀνδρείας καὶ εἰς τὴν διορατικότητα ἡ ὅποια καθίσταται δυνατὸν νὰ ἴδῃ τις τὸ ἀκριβὲς σημεῖον καὶ τὴν ἀκριβῆ στιγμὴν κατὰ τὴν ὅποιαν πρέπει νὰ καταβάλῃ κανεὶς δλην τὴν προσπάθειαν.⁶ Εστω. Λοιπόν! Σύμφωνα μὲ αὐτὰς τὰς ἴδιας ἀφηγήσεις τοῦ κ. Φράνς, τὴν ψυχραιμίαν, τὴν διορατικότητα καὶ τὴν ἀντίληψιν αὐτὴν τοῦ ἀκριβοῦς σημείου καὶ τοῦ ἀκριβοῦς χρόνου, μούν φαίνεται ὅτι πολλάκις καὶ ἴδιως εἰς Ὁρλεάν τὰς ἀπέδειξεν ἡ Ἰωάννα δ^ο "Αρκ. Χωρὶς νὰ θέλῃ κανεὶς νὰ τὴν παραστήσῃ ὡς ὑπέροχον κάτοχον τῆς τακτικῆς καὶ τῆς στρατηγικῆς τέχνης, δὲν πρέπει νὰ μειόνη παραπολὺ τὴν ἀξίαν τῆς διὸς πρὸς τ'⁷ ἄνω.

Ἔπολείπεται δτι συμφωνῶ μὲ τὸν κ. Φράνς
δς πρὸς τοῦτο, δτι ὑπῆρξεν ἰδίως μία ἐμπνεύ-
στρια καρτερίας καὶ μία ἀπὸ τὰς μεγάλας ἔκει-
νας ψυχὰς αἱ δποῖαι «ἐκδηλούμεναι ὀδόκληροι»,
συναρτάζουν τὰ ἔνοπλα πλήθη καὶ τὰ καθιστοῦν
λήπτητα. Ἐπὶ τέλους δὲ νεαρὸς Κονδέ, εἰς Ρο-
μιουά δὲν μοῦ φαίνεται νὰ ὑπῆρξε τίποτε περισ-
τότερον. Ἡ Ἰωάννα δ' Ἄρο, (ἀν ἔξαιρέσωμεν
τρὸς στιγμὴν τὴν ὑπερφυσικὴν τῆς ἐπενέργειαν,
ἥτις ἄλλως τε εἶνε οὐσιώδης καὶ την δποῖαν δὲν
τρέπει κανεὶς ποτὲ νὰ λησμονῇ), ὑπῆρξε διδά-
κταλος ἐνεργητικότητος καὶ πατριωτισμοῦ, καὶ
ὑπῆρξε, πατά γράμμα, αὐτὴ ἡ ἰδία Γαλλία ἡ
δποία ἐλάμβανε συνειδήσιν τοῦ ἕαυτοῦ της, ἡ
δποία ἥγειρετο, ἡ δποία ἐφώναζε, καὶ ἡ δποία
κάλει τὰ τέκνα της.

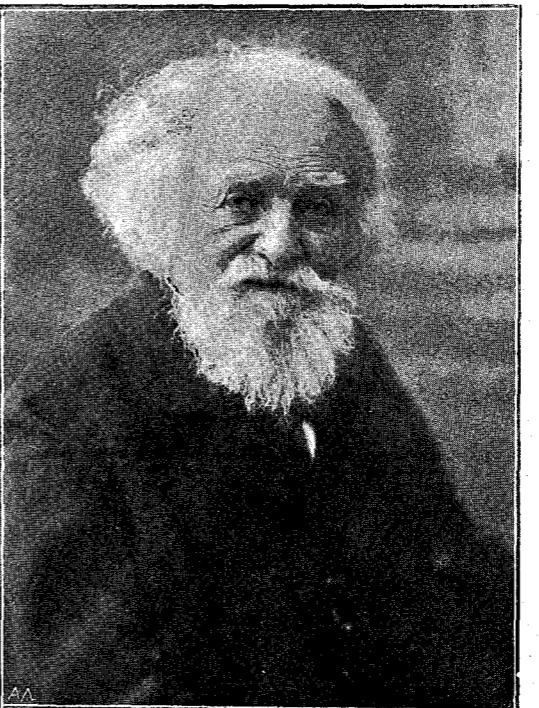
ΑΙΓΑΙΑΙΟΣ ΦΑΙΚΕ

ΦΥΣΙΟΓΝΩΜΙΑΙ ΦΙΛΕΔΗΝΩΝ

JOHANNES NEPOMUK SEPP

Η περικαλλής πωτεύουσα τῆς Βαναρίας, μὲ τὴν δοποίαν τόσον στενοὶ μᾶς συνδέουν δεσμοί, ὑπῆρξε κατὰ τὸν παρελθόντα αἰῶνα ὅχι μόνον κοιτις τῶν ὁραιών τεχνῶν καὶ τῶν ὁραιών ἐμπνεύσεων, ἀλλὰ καὶ φωτοβόλος ἐστία, ἐκπέμπουσα δίκην μαγικῶν ἀκτίνων τὰ μεγάλα ὕευματα τοῦ φιλελληνισμοῦ, ἀτίνα διεσπέδαζον ἐν μέρει τὴν σκοτίαν, ἥν αἱ σκότιαι βλέψεις τῆς εὐρωπαϊκῆς διπλωματίας ἔξηπλουν πανταχοῦ εἰς βάρος τῶν δικαίων τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους.

Είς ἀπὸ τοὺς ἐνεταῖσον, ἀλλὰ καὶ εἰλικρινε-
στέρους κήρυκας τοῦ φιλελληνισμοῦ ἐν Βακαρίᾳ
εἶναι δὲ διαπρεπὴς καθηγητής Τιωάνης Νεπο-

ΩΑΝΗΣ ΝΕΠΟΜΟΥΚ ΣΕΠΠ

τανειστημάχιψ τῆς βαυαρικῆς πρωτευούσης. Ἀλλ' ἡ ἀμοιβὴ αὐτῇ τῶν ἐπιστημονικῶν μόχθων καὶ μελετῶν τοῦ Σέππυ ὑπῆρξε πολὺ βραχυχρόνιος, διότι κατὰ τὸ ἐπιὸν ἔτος ἐνεκα τῆς παροργίας ἀντοῦ καὶ τῆς στάσεως, ἥν ἔλαβεν ὁ ὑπεραμμνό-
ιενος τοῦ γοήτρου. τῆς τρομοκρατουμένης πα-
ράδισος του, περιέπεσεν εἰς τὴν δυσμένειαν τῆς
τερψιφήμου Λόλας Montez καὶ ἐκηρύχθη ἐκπιτω-
τος τῆς ἀκαδημαϊκῆς ἔδρας, ὡς καὶ ἔτεροι ἐπτὰ
διακερομένοι ἐπιστήμονες, ἐν οἷς καὶ ὁ πολὺς
διδάσκαλος καὶ φύλος τοῦ Σέππυ, Ἰωσήφ Görres,
ὅ πρωτοτυπώτατος καὶ πνευματωδέστατος δημο-
σιολόγος τῆς Γερμανίας κατὰ τὴν παρελθοῦσαν
ἐκπατόντα επηρίδα. Ἡ Λόλα Montez, κόρη σκώ-

τον ἀξιωματικοῦ καὶ κρεολῆς γυναικός, εἶχεν ἡληγ κατὰ τὴν ἐποχὴν ἑκείνην ὡς ὁρχιστρὸς εἰς τὸ Μόναχον, κατώρθωσε δὲ νὰ κατατήσῃ τὴν αρδιάν του βασιλέως Λουδοβίκου, τοῦ πατρὸς του "Οδωνος, εἰς τοιοῦτον βαθμόν, ὥστε νὰ ἄγῃ καὶ νὰ φέρῃ τὸν ἀγαθὸν καὶ αἰσθηματίαν ἔκεινον μονάρχην. Τὸ ζῆτημα τῆς ἀπονομῆς τῆς βαναριῆς θιαγενείας καὶ τοῦ τίτλου τῆς κομῆτης von Landsfeld εἰς τὴν φύλην τοῦ βασιλέως ὑπῆρξεν ἀπαισία πέτρα σκανδάλου, ἐγένετο δὲ ἀφορμὴ ἐπανειλημμένων φοιτητικῶν ταραχῶν, γενικῆς τρομοκρατίας, τῆς παραιτήσεως τοῦ ἅπουργείου Abel καὶ ἐπὶ τέλους τοῦ κλεισμάτος τοῦ πυλῶν τοῦ Πανεπιστημίου. Ὁ ἀστὴρ τῆς Λόλας ἔδυσεν εὐτυχῶς μετά τινα χρόνον, ἡ τά-

εις ἀποκατέστη καὶ δὲ Σὲππ ἐπανῆλθεν εἰς τὸ Πανεπιστήμιον, ἀφ' οὗ προηγουμένως ἡ πατρὶς αὐτοῦ τὸν εἶχε τιμήσῃ διὰ τῆς ἐκλογῆς ὡς μέλους τῆς περιφέρειας Βουλῆς τῆς Φθαρικού θρησκείας, τῆς συνεδριαζούσης ἐν ᾧ ἔτει 1848 ἐν τῇ Ἰστορικῇ ἐκαλησίᾳ τοῦ Ἀγίου Παύλου, ἐνθα προελειάνθη τρόπον τινὰ ἡ ὁδὸς τῆς ἑνώσεως τῶν γερμανικῶν κρατιδίων εἰς μίαν κραταιὰν αὐτοκρατορίαν. Τὸ δάνησυχον πνεῦμα τοῦ Σὲππ περιέπλεξεν αὐτὸν μετά τινα ἔτη εἰς νέας προσωπικάς διαμάχας, ὃν ἀποτέλεσμα ὑπῆρξεν ἡ δευτέρα ἀπομάκρυνσις τοῦ σοφοῦ καθηγητοῦ ἀπὸ τοῦ ἀκαδημαϊκοῦ περιβόλου (1867).

Κατά τὰς κρισμών τηγανίτικας της έναρξεως τού γαλλογερμανικού πολέμου δέ Σέπτη ἔπαιξε σπουδαιότατον πρόσωπον ἐπὶ τῆς πολιτικῆς κονίστρας. Ἡ ἐκ κληρικοφρόνων καὶ τοπικιστῶν ἀποτελουμένη τότε πλειονότης τῆς Βαυαρικῆς Βουλῆς δὲν ἐφαίνετο διατεθειμένη ν' ἀποφασίσῃ τὴν συμμετοχὴν τῆς Βαυαρίας εἰς τὸν πόλεμον, ὅστις ἐδόξασεν ὑστερον καὶ ἤνωσε τὴν Γερμανίαν. Ἰδιαίτερα ἐπιφορτή τῆς Βουλῆς εἶχεν ἥδη κηρυχθῆ διὰ ψήφων ἕξ κατὰ τριῶν ὑπὲρ ἐνόπλου οὐδετερότητος. Ἡ ἀπόφασις τῆς ἐπιφορτῆς ταυτῆς συνεζητεῖτο ἐν τῇ γενικῇ συνέδριᾳ τῆς Βουλῆς τῇ 19ῃ Ἰουλίου 1870. Ἀλλ' δέ Σέπτη κατώρθωσεν δχι μόνον νὰ ματαιώσῃ διὰ φλογερωτάτου λόγου τὴν ἐπικύρωσιν τῆς ληφθείσης ἀποφάσεως, ἀλλὰ καὶ νὰ ἐπιτύχῃ τὴν ἄμεσον ἐπιψήφισιν τῶν ζητηθεισῶν πιστώσεων καὶ τῆς κινητοποίησεως τῶν βαυαρικῶν στρατευμάτων.

Ἡ στάσις αὗτη τοῦ Σέπτη συνεπέφερε βέβαια τελείαν ὅῃξιν τῶν σχέσεων αὐτοῦ πρὸς τὸ πολιτικὸν κόμμα, εἰς δὲ ὁ ἀνῆκεν, ἔσχεν ὅμως σπουδαιοτάτην ἐπίδρασιν ἐπὶ τὴν ἔκβασιν τοῦ γαλλογερμανικοῦ πολέμου. Τοῦτο ἀναγνωρίζων δὲ Βίσμαρκ διετήρησεν ἀείποτε εὐγνώμονα ἀνάμνησιν τῶν πρὸς τὸ γερμανικὸν ἔθνος ὑπηρεσιῶν τοῦ Σέπτη, ἐπέτυχε δὲ δύπως ἀνατεθῆνεις αὐτὸν δευτέρᾳ ἐπιστημονικῇ περιοδείᾳ ἀνὰ τὴν Ἀνατολὴν καὶ τοὺς Ἀγίους Τόπους, ἥτις καὶ ἔγεινε κατὰ τὸ 1874 δαπάναις τῆς Αὐτοκρατορίας.

Αἱ μελέται εἰς ᾧ ἐνεβράθμυνεν δὲ Σέππα κατὰ τὴν μακρὸν αὐτοῦ ἐπιστημονικὴν σταδιοδορίαν ὑπῆρξεν πολυσχιδέσταται. Διεκρίθη ὡς Ἰστορικός, ἴδιαιτέρως δὲ ὡς σκαπτανεὺς τῆς Ἰστορίας, τῆς θρησκείας καὶ τοῦ πολιτισμοῦ. Τὴν ἐπιστημονικὴν βαθύτητα τῶν ἰδεῶν αὐτοῦ καρυκεύει παλλιτεχνικὴ λεπτότης, ἡτις διακρίνει τὰ συγγράμματα τοῦ αἰσθηματίου ἐπιστήμονος. Ἐκ τῶν δεκάδων τῶν συγγραμμάτων τοῦ Σέππα ἀξιαίδιαιτέρας μνείας εἶναι «Ο Βίος τοῦ Ἰησοῦ» (1842—46), ἔξατομον, ἀπευθυνόμενον κατὰ τοῦ Στράους, «Ἡ Εἰδολολατρεία καὶ ἡ σημασία αὐτῆς κατὰ τὸν Χριστιανισμὸν» (1853) τρίτομον, «Τὰ ἔργα καὶ ἡ διδασκαλία τοῦ Ἰησοῦ ἐν τῇ παγκοσμίῳ Ἰστορικῇ αὐτῶν ἐπιβεβαιώσει» (1864) ὡς

καὶ ἡ «Ἴστορία τῶν Ἀποστόλων ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ Χριστοῦ μέχοι τῆς καταστροφῆς τῆς Τερουσαλήμ» (1866 ἐν δευτ. ἑκδ.) τὰ δύο τελευταῖα ἀπευθύνονται κατὰ τῆς διδασκαλίας τοῦ Στράους καὶ τοῦ Ρενάν. Πρὸς τούτοις¹ «Ἡ Τερουσαλήμ καὶ οἱ ἄγιοι τόποι» (δίτομον ἐν δευτ. ἑκδ. 1876), αἱ «Νέαι ἀρχιτεκτονικαὶ μελέται καὶ ἴστορικοδογματικαὶ ἔρευναι ἐν Παλαιστίνῃ» (1867), «Κριτικαὶ συμβολαὶ εἰς τὸν βίον τοῦ Ἰησοῦ καὶ τὴν τοπογραφίαν τῆς Παλαιστίνης» (1870), ὁ «Πλοῦς εἰς Τῦρον πρὸς ἀνασκαφὴν τοῦ καθεδρικοῦ ναοῦ τῆς Τύρου μετὰ τοῦ τάφου τοῦ Βαρβαρόσσα» (1879) καὶ ἄλλα.² Εκ δὲ τῶν κυρίων ἴστορικῶν συγγραφῶν τοῦ Σέππ οπουδαιοτάτη εἶναι ἡ βιογραφία τοῦ διδασκάλου αὐτοῦ «Görres μετὰ τῶν συγχρόνων του» ὃς καὶ πλείσται ἔργα-σίαι ἀναγγέλμεναι εἰς τὴν Βαναρικήν ἴστορίαν.

Καὶ ἥδη μετὰ πολύπλακτον ἐπιστημονικὸν
βίον διέρχεται ἡ σύχως τὰς ὕδας αὐτοῦ ὁ Σέπτη,
ὑπερευνητικοντούτης ἐν τῇ ρομάντικῃ αὐτοῦ
οἰκίᾳ, ἐν Μονάχῳ, ἐν τῷ μέσῳ πολυτίμων καλ-
λιτεχνιῶν κειμηλίων, ἀτινα συνέλεξεν ἐπικελῶς
ἐν τῇ ροῆ τοῦ χρόνου. Αἱ ὑπὸ τῶν μακρῶν ἐτῶν
καὶ τῶν πολλῶν δοκιμασιῶν λευκανθεῖσαι τρίχες
τῆς σοφῆς καὶ εὐγενοῦς κεφαλῆς περικοσμοῦσιν

γηραιοῦ διδασκάλου, παριστῶσαι τρόπον τινὰ συμβολικῶς μίαν ἀνεκτίμητον κορωνίδα, ἥτις στεφανώνει ἔνδοξον παρελθόν.

Εἰς τὸν ἐν Μονάχῳ Ἑλληνα ἀρχιμανδρίτην κ. Βλάχον καὶ εἰς τὸν γράφοντα τὰς γραμμὰς ταύτας ἐπεφύλαττε πρὸ διετίας ἡ εἰμαρμένη τὴν εὐχαρίστησιν, ὅπως δι’ ὀλίγων θεομῶν λέξεων ἐκφράσωσι τὴν εὐγνωμοσύνην τοῦ ἐλληνισμοῦ πρὸς τὸν Ἱωάννην Σὲππ ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τῆς ἐνενηκοστῆς ἐπετείου τῶν γενεθλίων του. Ἀπαντῶν εἰς ἡμᾶς τότε δι’ θαλερός καὶ ἀκμαῖος πρεσβύτης μὲ προφανῆ συγκίνησιν ἀνεμήσθη ἡμερῶν ἀρχαίων καὶ μὲ δακρυβρέκτους ὀφθαλμοὺς διαβεβαίωσεν ἡμᾶς, ὅτι ἡ γεροντικὴ αὐτοῦ καρδία πάλλει ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος μὲ τὴν αὐτὴν δύναμιν ὅπως καὶ πρὸ πεντήκοντα ἔτῶν. Ἐλυπεῖτο διότι δὲν ἡντίγησε νὰ ἴδῃ ἐκπληρούμενον τὸ ὄντειρόν του, τὸ ὅποιον ἦτο νὰ ἀναβιβάσῃ ἀπὸ σκηνῆς τὸ δράμα του «Μάρκος Βότσαρης». Εἶχε συγγράψῃ αὐτὸ πρὸ τῆς ἔξωσεως τοῦ Ὁθωνος, δὲν ἥδυνατο δὲ νὰ τὸ διδάξῃ κατόπιν ἔνεκα τῶν ἐπελθόντων λυπηρῶν γεγονότων.

Ο Έλληνισμός εύγνωμόνως ενχεται εἰς τὸν μέγαν φιλέλληνα, διπος ἐριτάσῃ ἐν πλήρῃ πνευματικῇ ἀκμῇ καὶ σωματικῇ ὑγείᾳ καὶ τὴν ἐκατοστήν ἐπετηροίδα τοῦ ἐνδόξου αὐτοῦ βίου.

ΟΡΕΙΟΣ

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΤΟΥ ΙΗΣΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ*

ΟΙ ΓΟΝΕΙΣ ΤΟΥ ΙΗΣΟΥ

Πλείστα περὶ τῆς διδασκαλίας, ἀλλὰ περὶ τοῦ κατ' ίδιαν βίου τοῦ Ἰησοῦ καὶ τῶν πράξεων αὐτοῦ ἐλάχιστα γινώσκομεν.¹ Εκ τῶν πολυναόθιμων βιογράφων οὐδεὶς μέχρι σήμερον ἡδυνήθη νὰ συγγράψῃ αὐτοτελὴ καὶ ἀρτιὸν βιογραφίαν τοῦ Ἰησοῦ. Οὔτε περὶ τῆς ἡμερομηνίας τῆς γεννήσεως καὶ τοῦ θανάτου, οὔτε καὶ περὶ τῆς παιδικῆς αὐτοῦ ἡλικίας γινώσκομέν τι μετ' ἀκριβείας. Αἱ σποραδικῶς καὶ ἐλάχισται ἀπαντώσαι ἐν τοῖς κανονικοῖς καὶ ἀποκρύφοις πληροφορίαι πλήν ἄλλων οὐδὲ τὴν διάρκειαν τῆς χρονολογικῆς περιόδου τοῦ δημοσίᾳ βίου τοῦ Ἰησοῦ, ἐὰν δῆλα δὴ ὑπῆρξε τοιετής ἢ μονοετής ἀκριβῶς καθορίζουσι.

Περὶ τῆς κοινωνικῆς θέσεως τῶν γονέων τοῦ Ἱησοῦ ἐλάχιστα ἡ οὐδὲν ἀπὸ τῶν κανονικῶν ἐνσαγγελών μανθάνομεν. Περὶ τοῦ Ἱωσῆφ πληροφορούμεθα ἔξ αὐτῶν ἀπλῶς ὅτι ὑπῆρξε

τέκτων τὸ ἐπάγγελμα. Ἐκ τῶν ἀποκρύφων τὸ
μὲν κατὰ Θωμᾶν εὐαγγέλιον γνωρίζει ἡμῖν ὅτι
ὅ Ιωσήφ ἦτο ἀριθμοποιὸς καὶ ζυγοποιός, τὸ δὲ
κατὰ ψευδο-Ματθαίον ὅτι ὑπῆρξε συγχρόνως καὶ
κλινοπηγός. Ἔνεκα τοῦ πολλοῦ γεωργικοῦ πλη-
θυσμοῦ τῆς ὑπαίθρου Συρίας, Παλαιστίνης καὶ
Αἰγύπτου, τὸ μᾶλλον σύνηθες καὶ ἐπικεφόδες ἐπάγ-
γελμα ὑπῆρχε τότε τὸ τοῦ τέκτονος, ὃς τις πλὴν
τῶν γεωργικῶν ἐργαλείων, κατεσκεύαζε συγχρό-
νως καὶ πάσας τὰς κοινὰς τοῦ λαοῦ κλίνας, μηδ'
αὐτῆς τῆς εὐγενοῦς παρ'. Αἰγυπτίοις τάξεως τῶν
ἰερέων ἔξαιρουμένης, ἐκ πλάδων φρονικῶν, αἴτι-
νες ὑπὸ τὸ σημερινὸν ὄνομα κάφας, οὐδεμίαν
ἐκτοτε, ὡς καὶ πλεῖστα ἄλλα οἰκογενειακῆς χρή-
σεως ἐπιπλα καὶ σκεύη, ὑπέστησάν τινα ἐπὶ τὰ
κρείττω μεταβολήν. Ἀπό τινος ὅμιως ἔτερας ἀπο-
κρύφων συγγραφῆς μανθάνομεν ὅτι ὁ Ιωσήφ,
κατὰ μὲν τὸν Ματθαίον υἱὸς του Ιακώβ, κατὰ
δὲ τὸν Λουκᾶν υἱὸς τοῦ Λευΐ, ἦτο Βηθλεεμίτης,
οὐχὶ παιδείας ἀμοιρος, ἰερεὺς καὶ ἔυλον γόργος συν-
άμα, πατήρ τεσσάρων υἱῶν καὶ δύο θυγατέρων.
Ἐπὶ πλέον παρὰ τοῦ Ἀφροκανοῦ, ἀκμάσαντος
τὸν Γ' μ. Χ. αἰῶνα, οὗτινος περικοπὰς διέσωσεν

δ Εὐσέβιος, πληροφορούμεθα δτι οι συγγενεῖς τοῦ Ἰησοῦ, ἄγνωστον πατρόθεν ἢ μητρόθεν, κατήγοντο ἔξι εὐπατριδῶν ἐκ τῆς οἰκογενείας τῶν καλουμένων δεσποούνων.

Τῶν γονέων τῆς Παρθένου τὰ κανονικά οὐδαμοῦ μηνυμούνεσσοι. Κατὰ τὸν Δαμασκηνὸν Ἰωάννην «οὐλὴ ἦν ἔθισ οὐδιάλοις, οὐδὲ τῇ θείᾳ Γραφῇ, γενεαλογεῖσθαι γυναικας». Ἡ σιγὴ δύμως τοῦ Ματθαίου περὶ τῶν γονέων τῆς Παρθένου καταρχομένου τοῦ κατ' αὐτὸν εὐαγγελίου ἀπὸ τῆς γενεαλογίας τοῦ πατρός τοῦ Ἰησοῦ, καὶ ἡ τοῦ Λουκᾶ ἀφήγησις τοῦ παρὰ τὴν σπηγὴν τῆς Ναζαρὲτ ἐκτυλιχθέντος θεσπεσίου εἰδυλλίου, ἐγένετο ἀφορμὴ τῆς κατὰ τῆς οἰκογενείας τοῦ Ἰησοῦ οὐδὲν ἥττον ἢ τῆς φήμης τῆς Παρθένου κακολογίας τοῦ φιλοσάχμιον Κέλσου, γράφαντος ἐπὶ τούτῳ (178 μ. Χ.) τὸν Ἀληθῆ Λόγον, οὗτινος ἀναμαστήματα ἔτι καὶ νῦν ἀναγινώσκομεν ἐκάστοτε εἰς ἔξιδατισμένα φληγαφήματα ἀνουσίων φιλαρογράφων. Κατὰ τὰ ἀπόκρυφα διπατήρια τῆς Παρθένου Ἰωακείμ ἐκ Γαλιλαίας λαίας καταγόμενος, ὑπῆρξε ποιμὴν καὶ κτηματίας ἐν ταῦτῃ σφρόδρα πλούσιος τυγχάνων. Προβεβηκὼς τὴν ἡλικίαν, φαίνεται, συνεζεύχη τὴν ἐκ Βηθλέεμ "Ανναν, ἐξ ἣς ἐγέννησε τὴν μητέρα τοῦ Ἰησοῦ καὶ ἔθανε τὸ τρίτον ἔτος ἀπὸ τῆς γεννήσεως τῆς Παρθένου, εἰς τὴν δύοιάν, κατὰ τὸ παρὸν ἔθισαίοις ἐπικρατοῦν κληρονομικὸν δικαιοιον, περιῆλθεν ἄπασα ἢ περιουσία τοῦ πατρός. Ἐπειδὴ δὲ ἡ μῆτηρ τῆς Παρθένου ἤλθε βραδύτερον εἰς γάμου κοινωνίαν μετ' ἄλλων, τὴν ἀνατροφὴν καὶ ἀποκατάστασιν τῆς δροφανῆς ἀνέλαβον, κηδεμόνες κατὰ πᾶσαν πιθανότητα γενόμενοι τῆς ἐγκαταλειφθείσης αὐτῇ πατρικῆς περιουσίας, οἱ Ἱερεῖς τοῦ ἐν Ἱερουσαλήμ Ναοῦ, ἐν τῷ διποίῳ αἴτῃ καὶ ἐπικρατοῦν ἔθισ οὐτηρέτει γένθωσσα ἢ κειστενοῦσσα μέντοι τῷ δευτέρῳ καὶ ὑπὸ τοῦ διακόνου τῶν ὁρισμένων ἀναλόγως τῶν ὕδρῶν τοῦ ἔτους γραφῶν, ηδιμήνευεν αὐτάς. Τῆς ἔθισανῆς νεκρᾶς οὔστης ὀμάδας ἀνὰ τὴν Ἰουδαίαν πρὸ πολλοῦ, δύο κυρίως ἐπεκράτουν γλῶσσαι, ή λεγομένη ἀραμαϊκή, ὃνθιλέυμα ἔθισανῆς, συριακῆς καὶ ἐλληνικῆς, λαλουμένη ὑπὸ τῶν πέρσαν τοῦ Ἰορδάνου νομαδικῶν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον φυλῶν, καὶ ἡ ἐλληνική, ή μᾶλλον ἐν χοήσει οὕσα παρὰ τῇ πολιτείᾳ καὶ τῷ κατ' Ἰδίαν βίῳ πανταχοῦ τῶν πόλεων. Ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ, ἐν ἣ διοικήσις πληθυσμὸς μεταξὺ τῶν αὐτόθι ἐλληνίδων πόλεων ὑπῆρχε κατηρτισμένος εἰς συμπαγεῖς κοινότητας, διατελεύσας ὑπὸ Ἰδίον ἐκάστη πρόσεδρον (ἀρχισυνάγωγον) καὶ ἐχούσας κατὰ πᾶσαν πιθανότητα κοινοτικὸν πολίτευμα δημοιον πρὸς τὸ τῶν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ οἰκούντων Ἰουδαίων, αἱ Ἱεραὶ γραφαὶ ἀνεγινώσκοντο εἰς ἐπήκοον πάντων ἀπὸ ἐλληνικοῦ κειμένου κατὰ μετάφρασιν τῶν Ο', ἡ δ' ἐρμηνεία καὶ ἀνάπτυξις αὐτῶν ὑπὸ τοῦ Ἱεροκήρυκος ἐλληνιστὶ ὁσανίας διεξήγετο, δπως καὶ ἐν ταῖς σχολαῖς τῶν ἐλληνιστῶν Ἰουδαίων τῆς Ἱερουσαλήμ. Κατ' ἐξαίρεσιν, φαίνεται, ἐλλείψει Ἱεροκήρυκος, δι μᾶλλον εὐφραδής καὶ εὐπαίδευτος, οὐχὶ δ' δι τυχὸν ἀνιστάμενος ἥδυνατο, κατὰ πρόσκλησιν τοῦ προέδρου τῆς κοινότητος νάναπτύξῃ τὸ θέμα τῶν ἐλληνιστὶ ἀναγνωσθεισῶν κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην γραφῶν.

νησιδους η λειτουργικουσ μερουσ του σεκατου και πεμπτου έτουσ της ήλικιας. Καθέκαστα τα περι του συνοικεσίου της Μαρίας μετά τον Ιωσήφ είναι τοις πᾶσι γνωστά, τα δ' απόκρυφα την υπερφυσικὴν γέννησιν τοῦ Σωτῆρος ἔξαγγέλλοντα ἔτει 309 τῆς ἀλεξανδρηνῆς χρονολογίας ἐν Βηθλέεμ τῆς Ἰουδαίας ποιιώλλουσιν αὐτήν καὶ δι' ἄλλων οὐχ ἡττον θαυμασιωτέρων γεγονότων.

Η ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΙΣ ΤΟΥ ΣΩΤΗΡΟΣ

"Ἐν Ναζαρὲτ τὰ πρῶτα γράμματα ἐδιάχυθη ὁ Ἰησοῦς ἐν κοινῷ γραμματοδιδασκαλείω. Σχολαὶ δημοσίας ἐκπαιδεύσεως ἀνά την Ἰουδαίαν οὐδα-
κοῦ κατὰ τοὺς γόρηντος τοῦ Σωτῆρος ἀπαντᾶ
μανισμὸν, ἀπὸ τῆς οποίας οἱ αποφοιτῶντες τοτε ὀνειλάμβανον ἀναλόγως τῶν μέσων ἢ τῆς ἱκανότητος των δημοσίας παρὰ τῇ ἰουδαϊκῇ πολιτείᾳ θέσεις. Πλὴν τῆς μεγάλης ταύτης σχολῆς, ἐν ᾧ οἱ περὶ τὴν ἑβραϊκὴν ἐντριβέστατοι ἀπὸ καθέδρας ἡρμήνευον τὰς γραφὰς καὶ ἐσχολίαζον ἢ υπεμνηματίζον ἀγράφως τοὺς λοξίας τῶν προφητῶν χρησιμούς, ὑπῆρχον ὀσαύτως ἐν Ἱερουσαλήμ καὶ πέντε ἄλλαι τῶν Ἑλληνιστῶν καλουμένων σχολαὶ, τούτεστι ἰουδαίων μὲν τὸ θρήσκευμα, ἀλλ' ἥθη, ἔθιμα καὶ γλῶσσαν τὴν Ἑλληνικὴν ἔχόντων, οἱ πλεῖστοι τῶν δοπίων κατήγοντο ἐκ τῆς Στερεάς Ἑλλάδος, Πελοποννήσου, τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου, τῶν πόλεων τῆς Μικρᾶς Ἀσίας καὶ Ἀλεξανδρείας.

Η ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΙΣ ΤΟΥ ΣΩΤΗΡΟΣ

Ἐν Ναζαρὲτ τὰ πρῶτα γράμματα ἐδιδάχθη ὁ Ἰησοῦς ἐν κοινῷ γραμματοδιδασκαλείῳ. Σχολαὶ δημοσίας ἐκπαιδεύσεως ἀνὰ τὴν Ἰουδαίαν οὐδα- μοῦ κατὰ τοὺς χόροντος τοῦ Σωτῆρος ἀπαντᾶ. Τὰ πολλαχοῦ τῶν πόλεων τῆς Γαλιλαίας γραμ- ματοδιδασκαλεῖα ταῦτα ἔκειντο παρὰ τὰς Συνα- γωγάς, τὰς δποίας δύναται τις νὰ χαρακτηρίσῃ ὃς ἀγαθοεργά μᾶλλον ἰδούματα τῶν χρόνων ἔκεινων, εἰς συντήρησιν τῶν δποίων συνέτεινε καὶ ἡ τῶν ξένων φιλανθρωπία, ἡ τόπους ὠρι-

πάσαν πιθανότητα διτὶ ἐπὶ τῆς παιδικῆς ἔτι ἡλικίας τοῦ Ἰησοῦ ἡ οἰκογένεια ἐδιχάσθη· καὶ οἱ μὲν ἐκ τοῦ πρώτου γάμου νιὸι τοῦ Ἰωσήφ, ἀσκοῦντες καὶ αὐτοὶ ἐπάγγελμά τι ἀποκατεστάθησαν ἐν Ναζαρὲτ ἡ ἀλλαχοῦ τῶν πόλεων τῆς Ἰουδαίας, αὐτὸς δὲ ὁ Ἰωσὴφ μετὰ τοῦ παιδὸς Ἰησοῦ καὶ τῆς Παρθένου, ἔνεκα τῆς ἀμύλλης ἀλλὰ καὶ τοῦ κακοῦ χαρακτῆρος τῶν ἐν Ναζαρὲτ διμοτέχνων, μετέψησαν ἐν τῇ Καπερναούμ. Ἐν τῇ ἑλληνίδι, αὐτονόμῳ καὶ ἐμπορικωτάτῃ ταύτῃ πόλει ἐδιάχθη τὸ πρῶτον ὁ Ἰησοῦς τὰ ἑλληνικὰ γράμματα. Πανταχοῦ τῶν ἑλληνίδων τῆς Μικρᾶς Ἀσίας πόλεων ὑπῆρχον βεβαίως Γραμματοδιδασκαλεῖα, εἰς τὰ δυοῖς ἐφοίτων οἱ παῖδες μανθάνοντες ἀνάγνωσιν καὶ γραφήν. Ἀπὸ τῶν χρόνων ὅμως τοῦ Μ. Ἀλεξανδρου, ἀλλ᾽ ἴδιᾳ ἀπὸ τῶν ἐπιμόνων προσπαθειῶν Ἀντιόχου τοῦ Ἐπιφανοῦς πρὸς ἔξελλήνισιν τῆς Ἰουδαίας εἰκάζουμεν διτὶ καὶ αἱ σχολαὶ τῶν αὐτονόμων καὶ ἑλληνίδων πόλεων τῆς Γαλιλαίας, τούτεστι τῆς Δεκαπόλεως, ἐν ταῖς δυοῖς αἴσιας ἀπαντα τὸν βίον ὁ Ἰησοῦς κατέτριψεν, οὗσαι ἀσήμαντα τέως διδασκαλεῖα, προσέλαβον ὥδησίν τινα ἐπὶ τὰ κρείττω καὶ οὐχὶ ἀπιθάνως δύναται τις νὰ παραδεχθῇ διτὶ τὸ πλεῖστον τοῦ θιάσου ἐκείνου τῶν ὑπὸ Πτολεμαίου τοῦ Εὐνεργέτου (117 π.Χ.) ἀπελαθέντων ἐξ Ἀλεξανδρείας ἀτυχῶν διδασκάλων, εἰς τὰς ἑλληνίδας ταύτας πόλεις εὗρεν ἀσύλον καὶ καταφυγήν. Ἐν ταῖς ἑλληνικαῖς τότε σχολαῖς ἡ διδασκαλία τῶν ποιητῶν, τῶν πατέρων τούτων καὶ ἡγεμόνων τῆς σοφίας κατὰ Πλάτωνα, κατεῖχε τὴν πρωτίστην θέσιν, τὰ ἡθικὰ τῶν δρόιων ἀποφθέγματα συνεπλήρουν ἐν τοῖς ἐγκυροῖς μαθήμασι καὶ τὸ φημοκευτικὸν τῆς ἀγωγῆς τῶν ἑλληνοπαίδων. Ταῦτα, χρονᾶς ἔπει κοινῶς λεγόμενα, εἰς ἀφορισμοὺς διατετυπωμένα καὶ γεγραμμένα εἰς πίνακας ἐπὶ κηροῦ, ἀνηρτημένους δὲ ἀπὸ τῶν τοίχων τῆς σχολῆς, ἀπεστόμιζον οἱ παῖδες ἐρμηνεύοντος τοῦ διδασκάλου.

Αἱ κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου συνοικισθεῖσαι ἐξ Ἑλλήνων πόλεις ἀνὰ τὴν Ἰουδαίαν, οὐ μόνον ἐνημέρησαν ὑλικῶς, ἀλλὰ καὶ πνευματικῶς καίσασαν τάχιστα νὰ ἐπιβάλωση γλῶσσαν, ἥθη καὶ ἔθιμα, πρὸς τὰ διοῖνα οἱ Ἰουδαῖοι ἐκόντες, φαίνεται, εὐκόλως μεθίσταντο. Ἡ ταχεῖα δύμως διάδοσις τοῦ Ἑλληνικοῦ πόλιτισμοῦ ἀνὰ τὰς πόλεις τῆς Ἰουδαίας ἀρχεται κυρίως ἀπὸ τῶν χρόνων τῶν Ἑλλήνων βασιλέων τῆς Συρίας ἀλλὰ ἰδίως ἐπὶ Ἀντιόχου τοῦ Ἐπιφανοῦς (175 - 164 π.Χ.). Αὐτὸς δὲ κατ' ἔξοχὴν εἰστηγητὴς τῆς Ἑλληνικῆς παιδείας καὶ λοιπῶν τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἥδων καὶ ἐθίμων ἄκρος ἀρχιερεὺς Ἱησοῦς, δοτις ἐνθέως ἐπὶ τὸν Ἑλληνικὸν χαρακτῆρα μετῆγεν, ἐπωνόμασεν ἕαυτὸν ἐπὶ τῷ Ἑλληνικάτερον Ἰάσωνα. Αὐτὸς τοῦτο τὸ παλλάδιον τοῦ Ἰουδαϊσμοῦ ἐκοσμήθη διὰ Γυμνασίου καὶ Ἐφηβείου. Ἡ Γαλιλαία διμολογεῖτο κοινῶς

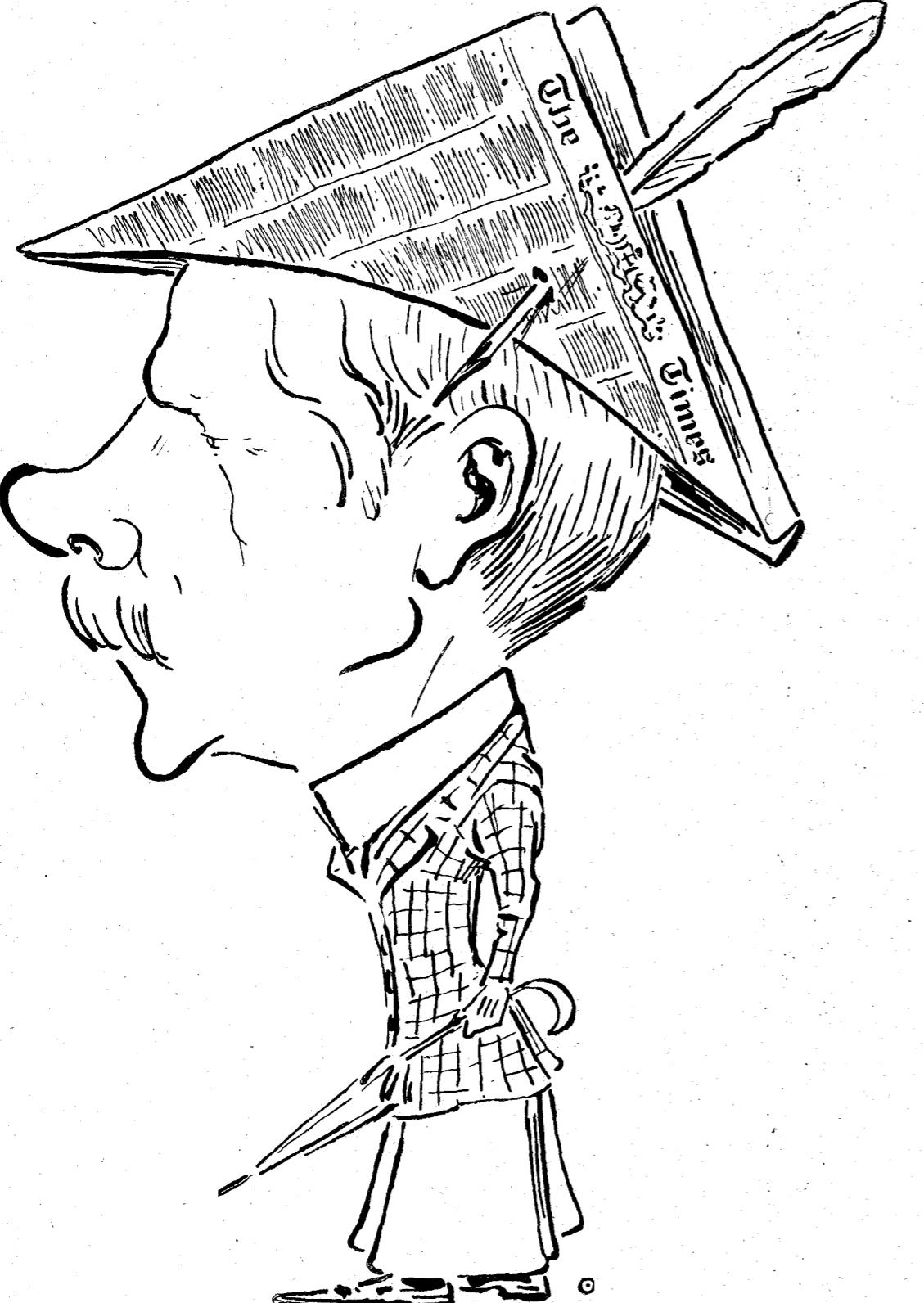
ώς ή μᾶλλον τῶν λοιπῶν τῆς Ἰουδαίας ἐπαρχιῶν ἀνέκαθεν ὑπὸ ἔνων οἰκουμένη καὶ εἰς τὸ νεωτεροῦζεν ρέπουσα· τούτου ἔνεκα ὀνομάσθη ἐθνική, ἔνη, Ἑλληνίς, ἡ δὲ καὶ ἐβραϊκὴν ἐκφρασιν, Γαλιλαία τῶν ἐθνῶν. Οἱ γενναῖοι τὴν ψυχὴν αὐτῆς κατόικοι, ὡς χαρακτηρίζει αὐτὸν δὲ Ἱώσηπος, μὴ ὑπαγόμενοι εἰς μηδεμίαν τῶν Ἰουδαϊκῶν αἰρέσεων, ἐνομίζοντο ὑπὸ τῶν περισσοθρήσκων τῆς Τερουσαλήμ οἵονεὶ διαμαρτυρόμενοι τοῦ τότε Ἰουδαϊκοῦ κόσμου. Πασίγνωστον τυγχάνει ὅτι θελκτικὰ τῶν ἀριστοκρατικωτέρων Ἰουδαϊκῶν οἰκογενειῶν νεάνιδες τῶν πόλεων τῆς Γαλιλαίας προθύμως ὑπανθρεύοντο ἐλλιγηταὶ τὸ γένος καὶ τὸ ἔθνοςκενμα. Ἐκ τοιούτου μικτοῦ γάμου ἦτο καὶ ὁ ἀγαπητὸς ἀκόλουθος τῷ Παύλῳ Τιμόθεος. Τὴν πρὸς τὸν ἐλληνισμὸν ἀκατάσχετον φροπὴν τοῦ Ἰουδαϊκοῦ λαοῦ ἡ τῶν Μακαβαίων ἔξεγερσις (165 π.Χ.), θρησκευτικῆς φύσεως οὖσα μᾶλλον ἡ πολιτικῆς, ἥκιστα ἡδυνήθη νάνακοψῆ. Κατὰ τοὺς ταραχώδεις τούτους χρόνους αἱ ἐλληνίδες καὶ αὐτόνομοι τῆς Γαλιλαίας πόλεις συνασπισθεῖσαι κατὰ τῆς εἰσβολῆς τῶν Μακαβαίων, τῶν Ἰουδαίων τούτων μαγδιστῶν τῶν χρόνων ἔκεινων, παρέμειναν εὐσταθεῖς σύμμαχοι τῶν πανελληνιστῶν βασιλέων τῆς Συρίας. Ἀπὸ τῆς ἔξερχομενος ταύτης δὲ ἐλληνισμὸς ἀνὰ τὰς πόλεις τῆς Ἰουδαίας μηδεμίαν ὑποστάς βλάβην ἔξηλθεν ἀσχυρότερος ἡ τὸ πρόσθεν. Οἱ διάδοχοι τῶν Μακαβαίων ὡς Ἰούδας Ἀριστόβουλος Α΄ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Ἀλέξανδρος (106 π.Χ.) καὶ οἱ λοιποί, πλὴν τοῦ κοσμητικοῦ ἐλληνικοῦ ὀνόματος, διπερ ἔφερον, τὴν ἐλληνίδα Μοῦσαν μᾶλλον ἡ τὰς Γραφὰς ἐθεράπευσαν, καὶ πρῶτοι οὗτοι κατ’ ἀπομίμησιν βεβαίως Ἰουδαϊκὰ νομίσματα ἔκοψαν μεθ’ ἐλληνικῆς ἐπιγραφῆς. Τὸ συνέδριον καὶ αἱ πολινώνυμοι τῶν φαρισαίων αἱρέσεις, αἱτίνες ταυτοχρόνως τῇ ἔξεγροσει τῶν Μακαβαίων ἀνεφάνησαν, σκοποῦνσαι τὴν ἐπαναφορὰν τοῦ Ἰουδαϊκοῦ λαοῦ ἀπὸ τῶν ἐλληνικῶν ἐθίμων εἰς τὰ πάτρια, ἀσθενῆ κατὰ τοῦ εἰσβαλόντος κειμάρρον τοῦ Ἐλληνισμοῦ ἀντέταξαν ἀμυναν. Οἱ μισθοφορικὸς στρατὸς τῶν αὐτοκαλούμενων τούτων βασιλέων τῶν Ἰουδαίων, οἱ στρατηγοί, οἱ ἀρχιτέκτονες, τὸ μηχανικὸν σῶμα πρὸς ὅχυρωσιν τῆς χώρας συνέκειντο ἐξ ἐλλήνων, ἡ δὲ γλῶσσα τοῦ ἐμπορίου, ἡ μεγάλη αὐτῇ ἀρτηρίᾳ τῆς πνευματικῆς ἐπικοινωνίας ἥκι τοῦ πολιτισμοῦ παρέμεινεν ὡς τὸ πρὸν ἀνὰ τὰς πόλεις τῆς Ἰουδαίας ἐλληνική. Τὰ πολιτικὰ ὅμως γεγονότα, ἄτινα ραγδαίως ἐπελθόντα ἀνέδειξαν κατόπιν Βασιλέα τὸν Ἡρώδην, ἐπισυνέταμον τὴν μεταβολὴν διοκλήρου τοῦ πολιτικοῦ καὶ κοινωνικοῦ αιθεστῶτος τῆς Ἰουδαίας. Οἱ μούσοτραφῆς καὶ ἄκρως φιλέλλην οὗτος βασιλεὺς δι συμφιλοσοφῶν καὶ συρρητορεύων Νικολάῳ τῷ Δαμασκηνῷ, δι ἀπανταχοῦ τῶν ἐπισημοτέρων πόλεων τῆς Ἰουδαίας ἀνεγέρας θεῶν τε καὶ θεαινῶν τοῦ ἐλλη-

οὐδὲν θρησκεύματος ναούς, διότι περικοσμήσας τὰς λίλεις διὰ γυμνασίων θεάτρων, ἵπποδρόμων, αδίων καὶ πεντετρικῶν ἀγώνων, εἴπερ τις ἢ ἄλλος συνέτεινε πρὸς κοινὴν διάδοσιν τῆς Ἀληνικῆς γλώσσης, ἥθων καὶ ἐθίμων. Τὰ πάντα τὸ τῆς Ἱερουσαλήμ μέχρι τῶν λοιπῶν σημαντικῶν πόλεων τῆς Ἰουδαίας ἔφερον ἀπανταχοῦ εδόν τὸν ζωντανὸν ἔκεινον τοῦ ἑλληνικοῦ χαρακῆρος τύπον, τὸν δόποιον βραδύτερον τοσαῦται ελθοῦσαι πολιτικαὶ καὶ θρησκευτικαὶ μεταβοτὶ οὐδαμῶς κατίσχυσαν νὰ ἔξιφανίσωσι.

Οἱ ίουδαιοὶ, πρακτικοὶ ὅντες μᾶλλον ἢ θεωρητικοί, τὴν ἑλληνικὴν παιδείαν ἐνόμιζον οὐχὶ σμον τῆς ψυχῆς, ἀλλὰ μέσον πρὸς ἔξιασφάλιον επικῆς τινος εὐμαρείας ἐν τῷ πρακτικῷ σταδίῳ, φριβῶς ὡς παρὰ ἡμῖν τινὲς ἐν Αἰγύπτῳ ὑπομετράνουσι τὴν ἐκμάθησιν τῶν ἔνων γλωσσῶν. Ενώσκων ἐκ πείρας, φαίνεται, καὶ δὲ Ἰωσήφ τὴν τῷ πρακτικῷ σταδίῳ χρησιμότερα τῆς ἑλληνικῆς, εἰσάγει τὸν παῦδα Ἰησοῦν εἰς τὶ γραμματιδιασκαλεῖον τῆς Καπερναούμ, ἐν ᾧ ὁ ὄκολοντεῖ δὲ ἔξης διάλογος. Ἐρωτᾷ δὲ διδάσκαλος. Τίνα ἀράμμιατα θέλεις νὰ διδάξω τὸν παῦδα; Ἀποκρίνεται δὲ Ἰωσήφ. Πρῶτον τὰ ἑλληνικὰ καὶ εἴτα ἔρθραϊκά. Τὸ πεντεχρόν ἀνέκαθεν τῶν διδάχων πρὸς τοὺς ἀτυχεῖς γραμματιστὰς ἢ διδασκάλους, ἀτινα μηνιαίως κατεβάλλοντο, ἐπέτρεψαν εἰς τὸν ἐπαγγελματίαν Ἰωσήφ, κάτοχον λιλως ὡς ἐν τοῖς ἔμπροσθεν εἶδομεν καὶ τῆς αποκῆς τῆς Παρθένου περιουσίας, νὰ δώσῃ τὸν Ἰησοῦν τὴν ὑψηλὴν ἔκεινην ἀνατροφὴν μόρφωσιν, ἐπὶ τῇ δόποιᾳ ἐσεμνύνοντο πάντες σοι τῶν εὐγενῶν καὶ μὴ ίουδαιών ἀπεφοίηται τῶν ἑλληνικῶν ἐκπαιδευτηρίων. Μετὰ τὸ ἔρας τῶν ἐν τῇ ἀστυκῇ ταύτῃ σχολῆ τῆς Καπερναούμ μαθημάτων τοῦ Ἰησοῦ, δὲ Ἰωσήφ ἀδὼν τὸν νοῦν τοῦ παιδίου καὶ τὴν ἥλικιότητα τάλιν ἔβουλεύσατο μὴ εἴναι αὐτὸς ἀπειδόν γραμματών καὶ παραλαβῶν αὐτὸς παρέδωκεν ἑτέρῳ διδασκάλῳ. Εἰπε δὲ δὲ διδάσκαλος τῷ Ἰωσήφ. Πρῶτον παιδεύσω αὐτὸς τὰ ἑλληνικὰ καὶ ἔπειτα τὰ ἔρθραικά.» Οὐδέμια ἐντεῦθεν ἀμφιβολία δτι τινι ἑλληνικῇ ἰδιωτικῇ σχολῇ τῶν πόλεων τῆς επαπόλεως, ἀλλὰ κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ἐν Καπερναούμ, ὡς ἀνωτέρῳ εἶδομεν, δὲ Ἰησοῦς ἤκουσε πάντα τὰ ἔγκυκλια τῶν χρόνων ἔκειται μαθήματα. «Απαξ μόνον κατὰ τὰ κανονικὰ καὶ κατὰ τὸ διάστημα τῶν σπουδῶν αὗτοῦ,

ωδεκαετής ὡν, μετέβη εἰς Ιερουσαλήμ, ὅπει
αεταξύν τοῦ πλήθους ἐκείνου τῶν ἐν ὑπαίθρῳ
ατασκηνούντων προσκυνητῶν παρ' ὅλιγον νάπο-
εσθῆ.

Καὶ ἡδη ἐὰν λάβωμεν ὑπὸ δύψιν ὅτι νέοι δεκα-
ενταετεῖς ἢ δεκαεξαετεῖς ἀπεροίτων τότε τῶν
λλ. ἐκπαιδευτηρίων καὶ ὅτι δικταετῆς τὴν ἡλικίαν
Ἴησοῦς ἥλθε μετὰ τῶν γονέων αὐτοῦ εἰς Κα-
τερναούμ, ἡ ὑπὸ τῶν συνοπτικῶν καθοριζομένη
λικία τῆς εἰς τὸν δημόσιον βίον ἐμφανίσεως
οὐΣωτῆρος ἐπιτρέπει μικράν τινα ἀμφιβολίαν.
Καὶ ὅντως ἡ ὑπὸ τῶν κανονικῶν εὐαγγελίων
πεποιητήσις τοῦ μεσολαβήσαντος χρονικοῦ δια-
τήματος δέκα καὶ δικτὼ ὡς ἔγγιστα ἐτῶν, ἀπὸ
ῆς εἰς Ἱερουσαλήμ κατὰ τὴν παιδικὴν ἡλικίαν
επειταβάσεως τοῦ Ἰησοῦ μέχρι τοῦ βαττίσματος
ὑπὲτοῦ, ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς ποικίλας εἰκασίας
καὶ αὐθαιρέτους γνώμας. Ἐὰν δὲ ἐπὶ τοιούτων
ἴκιτολογιῶν στηριζόμενοί τινες ἔγγνωμάτευσαν
ελευταίως ὅτι δὲ Ἰησοῦς ἀπεδήμησεν κάροιν εὐρυ-
έρων σπουδῶν εἰς Ἀλεξάνδρειαν, ὅπόθεν μετέβη
ἰς Ρώμην καὶ εἶτα τριακονταετῆς τὴν ἡλικίαν
ενόμενος ἐπανέκαμψεν ἐκείνην εἰς Γαλιαλαίαν,
ἴναγνωρίζουσι μὲν ἐμμέσως οἵ ταῦτα διῆχρισ-
όμενοι τὴν πνευματικὴν τοῦ Σωτῆρος μόρφω-
σιν, οὐδὲν ἦτον δῆμος ἡ γνώμη αὐτῶν περὶ
αὐτοπροσωπείας τοῦ Ἰησοῦ πρὸς ἄλλον δῆμο-
νυμον ἐξ Αἰγύπτου, οὗ τίνος τοὺς ἄδηλους ἀνα-
ράφει ἐν ἔκτασι δὲ Ἰώσηπος καὶ μνείᾳ γίνεται
ν ταῖς Πράξεσι τῶν Ἀποστόλων, ἔξελέγχεται
ρονιολογικῶς ἀβάσιμος καὶ κατ’ ἀκολουθίαν δὲν
ύναται ἡ γνώμη αὐτῇ νὰ ἐλληφθῇ ὑπὸ σπου-
δαίαν ἐποψιν. Πιθανῶς ὅτι μετὰ τὸ πέρας τῶν
τοῦ Κατερναούμ σπουδῶν, ἡ καὶ ἔτη τινὰ βρα-
δύτερον δὲ Ἰησοῦς ἄγων ἡδη τὸ εἰκοστὸν δεύ-
τερον ἢ εἰκοστὸν πέμπτον ἔτος τῆς ἡλικίας αὐτοῦ
επειτέβη, κατὰ τὸ ἐπικρατοῦν τότε παρὰ τοὺς Ιου-
δαίοις σπουδασταῖς ἔθος, εἰς τὴν ἔρημον παρά
τινι φιλοσόφῳ ἀναχωρηγῇ, ἐξ ὧν ἔβριθνον τότε
τᾶσαι αἱ παρὰ τὴν Νεκρὰν Θάλασσαν ὅχθαι,
ὅπως δὲ παρὰ τὴν Μαρεῶτιν λίμνην τῆς Ἀλε-
ξάνδρείας κῶρος ὑπὸ σμήνους Ἐσπηνῶν, τῶν
τρώτων τούτων θεμελιωτῶν τῶν μετέπειτα πολυ-
αριθμῶν καὶ πολυωνύμων χριστιανικῶν μονα-
χικῶν τῆς Αἰγύπτου ταγμάτων. Τὴν περὶ τού-
του γνώμην στηρίζω ἐφ' ὅσων δὲ Ἰώσηπος περὶ
ῆς ἰδίας αὐτοῦ ἐκπαιδεύσεως καὶ τῶν κρατούν-
των τότε ἐθίμων ἀναγράφει.

Η ΓΕΔΟΙΟΓΡΑΦΙΑ ΤΟΥ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΥ
Miss-Ellin in Athens υπό Θ. Αννίνου—«Εστία»

ΤΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ

ΛΟΓΟΙ ΚΑΙ ΑΝΤΙΛΟΓΟΙ

«Αναβλεπόμεθα...»

Ο κ. ΑΣΟΦΟΣ. — "Ωστε έκλεισε και τὸ Βασιλικόν..."

Ο ΜΑΘΗΤΗΣ. — Τὸ προέβλετα. Τὸ σκουφάκι τοῦ θεωρείου τῆς Διευθύνσεως ἐφαίνετο πολὺ σκεπτικὸν τὰς τελευταῖς παραστάσεις. Κάτι προαιτήντανεο..."

Ο κ. ΑΣΟΦ. — Καὶ ὅμως ἔγω εἶχα ἀπατηθῆναι τὴν φοράν. Εἴχα τὴν ἰδέαν, διτὶ τὸ ἀθηναϊκὸν κοινὸν δὲν ἦτο δυνατὸν νόταντήση μὲ τὴν ἀδιαφορίαν του εἰς τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ Βασιλέως του, ἵνα ἐνδιαφέρον ποὺ ἔξεδηλωθῇ μὲ τόσην θερμότητα καὶ τόσας θυσίας. Η στάσις αὐτὴ τοῦ κοινοῦ προδιαθέτει διὰ πολλὰς ἀπογοητεύσεις.

Ο ΜΑΘ. — "Έχομεν τόσον συνειδίσει μὲ τὰς ἀπογοητεύσεις! Ποὺ ἀποδίδετε ἐν τούτοις τὴν ἀνεξήγητον αὐτὴν ἀδιαφορίαν;"

Ο κ. ΑΣΟΦ. — "Ἐδόθησαν τόσον πολλαὶ ἔμμηνεῖαι τὰς τελευταῖας ἡμέρας, καὶ ὅπου δίδονται πολλαὶ ἔμμηνεῖαι τὸ σκότος γίνεται ψηλαφητότερον. Ο κ. Στεφάνου, δ ὅποιος ὑπῆρξε καὶ αὐτὸς κάτοικος τοῦ ἐπισήμου θεωρείου μίαν ἐποχήν, μᾶς διηγεῖται τὴν ἴστοριάν τοῦ Βασιλικοῦ Θεάτρου εἰς μίαν ἐφημερίδα καὶ ἐρευνᾷ τὰ αἴτια τοῦ θανάτου του."

Ο ΜΑΘ. — "Η ἴστορία είναι ἀνώνυμος. Πῶς συμπεριφέρετε διτὶ ἀνήκει εἰς τὸν πρόσθιον διευθυντήν;"

Ο κ. ΑΣΟΦ. — Διότι ὁμοίαζε μὲ νεκρολογίαν, γραμμένην ἀπὸ στενὸν συγγενῆ τοῦ μεταστάντος. Καὶ ὁ κ. Στεφάνου, δ ὅποιος γνωρίζει τὰ πράγματα, μεταξὺ τῶν αἰτίων τοῦ θανάτου εὑρίσκει τὴν ἀπόκεντρον θέσιν τοῦ κτιρίου, τὴν δυσμενῆ ἐφωτικῶς ἀρχιτεκτονικήν του, τὰς ὑποχρεώσεις τῆς ἐπισήμου περιβόλης, τὴν διάρεσιν τῶν τιμῶν εἰς ὀριστοκρατικάς καὶ λαϊκάς, τὰς ἐπεμβάσεις ἐνός ἀποθανόντος εἰς τὴν καλλιτεχνικὴν διεύθυνσιν καὶ ἄλλα ἀνάλογα πρόγματα."

Ο ΜΑΘ. — Δηλαδὴ ἔκαντον σαρανταδύνο λόγους. "Ισως δ ἀρδτος ἀπ' αὐτοὺς θὰ ἥτο ἀρκετός. Ποὺν θέλετε νὰ παραδεχθῶμεν;"

Ο κ. ΑΣΟΦ. — "Ἄς τοὺς παραδεχθῶμεν ὅλους. "Ολοι είναι βούλιοι διὰ τὴν ἔρμην τοῦ φαινομένου. Δὲν γνωρίζετε τὴν θεωρίαν τοῦ Πουανκαρέ περὶ τῆς συμποδιτές;"

Ο ΜΑΘ. — "Ἄς τοὺς παραδεχθῶμεν. Καὶ τώρα ποὺν νομίζετε πὼς θὰ είνε τὸ ἀποτέλεσμα τῆς καλλιτεχνικῆς αὐτῆς χρεωκοπίας; Πάντα θὰ ἔχῃ τὸν ἀντίκτυπον τῆς."

Ο κ. ΑΣΟΦ. — "Ἐν πρώτοις νομίζω διτὶ τὸ κοινὸν θὰ εἴη τῷ πόπον νὰ παρηγορηθῇ. Τὸ ἐθνικὸν θέατρον, ἐνδέσα τὸ κτίριον στηρίζεται εἰς τὰ θεμέλιά του, ἔξακολουθεῖ νὰ ὑφίσταται. "Ολα τὰ ζητήματα εἰς τὴν Ἑλλάδα είναι ζητήματα κτιρίων. Ή φροντίς μας διὰ τὴν Ἀκαδημίαν ἐτελείωσε μᾶς μὲ τὸ κτίριον. Ποὺν δὲν εἰπῆ διτὶ δὲν ἔχομεν Ἐλληνικήν Ἀκαδημίαν; Καὶ ποὺν δὲν μᾶς εἰπῆ διτὶ δὲν ἔχομεν Ἐθνικὸν Θέατρον; "Ολοι οἱ ἀμάξιδες καὶ δοιοι οι πικέρωνες τῶν ξενοδοχείων θὰ είναι ἔτοιμοι νὰ τὰ ἐπιδείξουν εἰς τους ἀμφιβάλλοντας. Διὰ τὴν ἐθνικήν μας φιλοτιμίαν αὐτὸν εἴναι ἀρκετόν."

Ο ΜΑΘ. — Μὲ τὴν διαφοράν διτὶ θὰ είναι ἀκατοίκητα.

Ο κ. ΑΣΟΦ. — Αὐτὸν δὲν ἔχει καμίαν σημασίαν. Μήπως κατοικεῖται δὶ Παρθενών; Μήπως κατοικεῖται τὸ Θησείον; Δι' αὐτὸν δὲν ἔπαυσαν νὰ ὑπάρχουν.

"Υπάρχουν τόσαι σκιαὶ εἰς τὰς Ἀθήνας, ὡστε ἄλλα τόσα κτίρια δὲν θὰ τὰς ἔχωροῦσαν. Βγώ μάλιστα θὰ ἐπρότεινα τὴν ἐκσένωσιν καὶ πολλῶν ἄλλων κτιρίων: Τοῦ Βουλευτηρίου, τοῦ Ὡδείου, τῆς Καλλιτεχνικῆς Σχολῆς τοῦ Πολυτεχνείου, μερικῶν Σχολῶν τοῦ Πανεπιστημίου καὶ οὕτα καθεῖταις.

Ο ΜΑΘ. — Ποιον λόγον θὰ είχε αὐτό;

Ο κ. ΑΣΟΦ. — Δὲν σᾶς είτα; Διά νὰ ἐγκατασταθοῦν αἱ σκιαὶ τῶν προγόνων μας, ποὺ μένουν εἰς τὸ ὑπαίθριον δι' ἔλλειψιν καταλυμάτων.

Ο ΜΑΘ. — Εἶναι καὶ αὐτὸν μία ιδέα, ποὺ ἀξίζει νὰ συζητηθῇ. 'Αλλὰ δὲν νομίζετε διτὶ ἐπὶ τέλους θὰ ἔλθῃ μία γενεά που θὰ μᾶς ζητήσῃ τὸ θέατρον της; Δὲν πρέπει νὰ τῆς τὸ παρουσιεύσουμεν;

Ο κ. ΑΣΟΦ. — Δὲν ἀντιλέγω. Ο καταληλότερος δῆμος τῷ πόποι διὰ νὰ παρασκευάσωμεν τὸ θέατρον τοῦ μέλλοντος, εἶναι νάποτάνωμεν πρῶτα δόλοι μας, μαζὶ μὲ τὸν κ. Βλάχον. Εκεῖνοι ποὺ θὰ ἔλθουν κατόπιν θὰ κάμουν τὸ θέατρον τους.

Ο ΜΑΘ. — 'Άλλ' αὐτὸν ἀντίκειται πρὸς τὴν ἔξελιξιν. Παραδέχομεθ τὸν νόμον τῶν ἀλμάτων;

Ο κ. ΑΣΟΦ. — Η ἔξελιξις είναι καὶ αὐτὴ μία συμποδιτέ, ποὺ ἐπήρη πολλοὺς εἰς τὸν λαιμόν της. Τὶ περιμένετε νὰ γίνῃ; μὲ τὴν ἔξελιξιν, τὸ σκουφάκι τοῦ κ. Βλάχου; Τραγικὸς κόνθονος ἡ προσωπείον τραγωδίας; Δὲν ἐνθυμεῖσθε τὶ είπε ὁ Λέσσιγκ εἰς τὴν «Ἀμβιονγειον Δραματουργίαν»; Εύκολωτερον είναι νὰ δημιουργηθῇ ἔνα θέατρον ἀπὸ τὸ ἄλφα, παρὰ νὰ διορθωθῇ ἔνα χαλασμένον.

Ο ΜΑΘ. — Καὶ τί νποθέτετε διτὶ θὰ κάμουν αὐτοὶ ποὺ θὰ ἔλθουν αὐτοῖον;

Ο κ. ΑΣΟΦ. — Πρότον οὐ ποθέτω διτὶ δὲν θὰ ἔχουν τὴν εὐαισθήσιαν τὴν ιδικήν μας μὲ τοὺς ἀρχαίους, ὡστε νὰ τοὺς σερβίρουν ώς ώμον κρέας. Θὰ βράσουν δλους τοὺς ὑπερουντελικοὺς καὶ θὰ βγάλουν ἀπ' αὐτοὺς ἔνα δραστικὸν ζωικό, εὐγευστὸν καὶ συναμωτικόν. "Ἐπειτα θὰ λησμονήσουν μερικά δράματα, τὰ δοτοῦντα ἐνθυμηταῖς τὸν μήμην τῶν ἀνθρώπων πέφαν τῆς γενεᾶς μας. "Ἐπειτα δὲν θὰ ἔχουν προσωπικοὺς λόγους μὲ τὸν Ἰηρευ, τὸν Χάοντπιμα, τὸν Μάτερλιγκ καὶ τοὺς ἄλλους ἐκφύλους ποὺ θὰ παρουσιασθῶν ἐν τῷ μετοξεύοντα ποὺ βιβλούν τοῦ Μάξ Νορδάου δὲν θὰ μεταβάλῃ πλέον τὸν διευθυντάς τῶν θεάτρων εἰς φρενολόγους τῶν μεγάλων ποιητῶν.

Ο ΜΑΘ. — Ωστε συνάγετε τὸ θλιβερὸν συμπέρασμα διτὶ η γενεά μας είναι καταδίκωσμένη να ζήσῃ χωρὶς θέατρον;

Ο κ. ΑΣΟΦ. — Καθόλου. Θὰ ζήσῃ μὲ τὸ θέατρον της. Κάθε καλοκαῖτοι θὰ βρέχῃ «ἐπιθεωρήσεις». Καὶ οἱ ἀνθρώποι θὰ γίνουν τόσον μανιάδεις μὲ τὸ νέον αὐτὸν εἰδός, ὡστε θὰ ζητήσουν ἀπὸ τὴν Κυβερνησίαν, νανασυστήση τὸν θεομόν των ἀρχαίων τζαμπαζήδων, μεταβατίζουσα αὐτὸν εἰς ἐπιθεωρικά. Καὶ η ἔξελιξις θὰ ξεκαλούνθηση.

Ο ΜΑΘ. — Ωστε παραδέχεσθε μίαν ἔξελιξιν.

Ο κ. ΑΣΟΦ. — Ναι, ἀλλὰ μίαν ἔξελιξιν ἀντίστροφον, τὴν δούλιαν θὰ ὀνόμαζα κατηφορικήν. Ἀπὸ τὰ κωμεύδλια ἐφθάσαμεν εἰς τὰς ἐπιθεωρήσεις, ἀπὸ τὰς ἐπιθεωρήσεις εἰς τὴν σχοινοβασίαν. Πρέπει νὰ γνωρίζετε διτὶ τίποτε δὲν εὔνοει τόσον τὴν ἔξελιξιν δοσον ὁ κατήφορος. Αρκεῖ νὰ σᾶς είται διτὶ ἔγω ηδη αισθάνομαι ἔνα φοβερὸν κνισμὸν δι' ἔνα θέατρον σχοινοβασίας. Καὶ βεβαιωθῆτε διτὶ δολοὶ οι Ἀθηναῖοι, δοσον καὶ ἀν τὸ κρύ-

ΛΑΙΟΣ

ΜΟΥΣΙΚΗ

"Η Δις Λουκία Ιωάννου

ΕΠΑΝΗΔΘΕΝ από τήν Αίγυπτον, όπου έδωσε λίαν έπι-
τυχεὶς συναυλίες, ή άρπιστραια Δις Λουκία Ιωάννου.
Τό διεθνές έκλεκτό διάρκοστήριον τῶν συναυλιῶν τῆς
και διεθνής αίγυπτιακὸς τύπος ἔμειναν ἐνθουσιασμέ-
νοι ἀπὸ τὴν τέχνην τῆς Ἐλληνίδος ἀρπιστρίας.

Εἰς τὸ πενιχρὸν καλλιτεχνικὸν καρφὲ τῶν Ἀ' θηνῶν ή
Δις Λουκία Ιωάννου εἶναι μία ἔξαιρετικὴ προσωπικότης.
Εἶναι ή πώπτη Ἐλληνίς ἀρπιστρια καὶ κατὰ συνέπειαν
ή εἰσηγήτης τῆς ἄρπας εἰς τὴν Ἑλλάδα. Μαθήτρια
διακεκριμένη τοῦ διασήμου ἔξιδονικεντοῦ τῆς ἄρπας
Anton Zamara, ἔχει διαδαχθῇ τὰς λεπτότητας ἔκεινας
αὶ διοῖαι χαρακτηρίζουν τὴν σχολὴν τοῦ καθηγητοῦ
τῆς. Τὰ accordi τῆς εἶναι ἀπαλάτατα καὶ ἡχηρά, sie
lassen klingen κατὰ τὸ σχετικὸν γερμανικὸν δίοισμόν,

ἀποφεύγει δὲ αὐστηρότατα ἔκεινο τὸ zupfen, τὸ τρά-
βηγμα τρόπον τινὰ τῶν χορδῶν καὶ πρὸς τούτοις δὲν
στερεῖται καὶ ἐκφράσεως πρωτοτύπου, προερχομένης
κατ' εὐθεῖαν ἀπὸ τὸ καλλιτεχνικὸν τῆς Ἕγα καὶ σχῆ-
ματος.

Ἡ ἔκτεινος τῆς Schubert - Fantaisie τοῦ Tricceck
καὶ τῶν ιδιοτρόπων συνθέσεων τοῦ Schuecker, τοῦ
Hasselmanns κλ. εἶναι εὐγλωττα τεκμήρια τῶν ἀνωτέρω
σπανίων προσόντων τῆς.

Ἡ Δις Ιωάννης τὸν ίσως δὲν μᾶς εἶναι πολὺ - πολὺ
γνωστή. Αὐτὸς δῆμος δὲν τὴν ἐμποδεῖται νὰ θεωρῆται
διακεκριμένη καλλιτέχνις. Ήδηντα κάλιστα νὰ κάμη
θόρυβον περὶ τὸν εἴαντον τῆς διὰ πομποδῶν ρεκλα-
μῶν. Ως ἀληθινὴ καλλιτέχνις δὲν θέλει νὰ ζητῇ ἀλλὰ
νὰ ξητῆται. Δυστυχῶς ὅμως τὸ πρωτογενὲς καὶ πειω-
ρισμένον καλλιτεχνικὸν μᾶς περιβάλλον καὶ διοισμός
ἔκεινος ἐφιάλτης ὁ διπότος μᾶς πιέζει, ἔχει καταδικάσθη
εἰς παντελῆ ἀδράνειαν μιαν τοιαύτην ἀξίαν. Καὶ η

μοναδικὴ Ἐλληνικὴ ἀρπα, η διοῖα λίαν ἐπαξίως θὰ
ήδυντατο νὰ ἔχῃ πλήθος θαυμαστῶν καὶ φανατισμένου
ἀκροατήριον, μένει τελείως ἐν ἀφανείᾳ, ἔχουσα μόνους
ἀκροατές τοὺς τέσσαρας τοῖχους τοῦ μικροῦ καὶ ἡσυ-
χωτάτου καὶ μιστηριώδους ἔκεινον δωματίου τοῦ ξε-
νοδοχείου ὁ Ἐρμῆς ὃ που διαμένει, ζῶσα ὅπως ἡμπο-
ρεῖ νὰ ζήσῃ ἔνα ψάρι βγαλμένο ἀπὸ τὰ νερά του,
ολομόναχη μὲ μόνην συντροφιὰ τὴν ἀρπαν τῆς η διοῖα
τῆς ἔχει παράσχη τόσας πνευματικὰς ηδονὰς ἀλλὰ καὶ
περισσοτέρας θλίψεις.

Θ. Ι. ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΔΗΣ

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΑ

Ἐνδρήματα τῶν ἐν Σπάρτῃ ἀνασκαφῶν τῆς Ἀγγλικῆς
Σχολῆς κατὰ τὸν λήξαντα Ἀπρίλιον.

Α'. Ἐν τῷ Ἀρτεμισίῳ ἀνευρέθησαν ἐν μὲν τῷ στρώ-
ματι τῶν Ρωμαϊκῶν χρόνων, ἐνεπίγραφα πλάκες, ἀνα-
θηματικαὶ, φέρουσας τὴν συνήθη αὐλακα τῆς κατα-
στραφείσης σιδηρᾶς δρεπάνης, ἐν βάθμον μαρμάρινον
αγάλματος, οὐδὲ τὸ λίγος τοῦ ἀριστεροῦ ποδὸς καταφα-
νεῖς, μετὰ μαρζᾶς τῶν χρόνων τοῦ Μάρκου Αὐγούστου
ἐπιγραφῆς τῶν συναρχόντων ἀγορανόμων, οἵτινες τι-
μῶν πατρονόμων τινὰ διὰ τὴν εἴνοισαν καὶ προστασίαν
τῶν Λυσουργείων ἦδων, καὶ εἰς θρόνος ἐκ τριῶν καθι-
σμάτων μετὰ κακῶν διατηρουμένης ἀναθηματικῆς ἐπί-
γραφῆς τῆς ι π.Χ. ἐκατονταετηρίδος· ἐν δὲ τοῖς ἀλλοις
στρώμασι, τῷ Κορινθιακῷ καὶ γεωμετρικῷ τὰ ἔξις: 1)
Ἐκ πάρου ἀνευρέθησαν ὑπὲρ τὰ δεκαπέντε τεμάχια
πλακῶν μὲ ἀναγλύπτους πρὸ πάντων ἵππους ο, οἱ ἔως
ο, οἱ, τινὰς δὲ καὶ ἐγχαράκτους, οὓς ἐχωριμάτιζον ὡς
ἔμφαντεται ἐκ τίνος ἀναγλύφους, οὗτινος διεσωθῆ ὁ
χρωματισμός, καὶ ἐν διοισώματος ναοῦ πιθανώτατα 2) Ἐξ ὅπτου ἀνευρέθησαν λάβροτες, ειδῶ-
λια ζῷων, κύρβοι, δακτύλιοι, σφραγίδες καὶ ἄλλα τινὰ
κοσμήματα κυλινδρικά· συνήθη κατὰ τὰς ἀνασκαφὰς
τοῦ τε τρέχοντος καὶ τὸν παρελθόντος ἔτους: 3) Ἐν
τηλοῦ πολλὰ τεμάχια προσωπίδων, ειδώλια θεῶν,
ἀνθρώπων καὶ ζῴων, πολλὰ τεμάχια ἀγγείων ἔξι
συνεκολλήθησαν δύο ἀγγεία, μία Κυριακὴ κύλιξ καὶ
ἐν πινάκιον πρωτοχοιρινθακόν, φέρον ἀναθηματικὴν
ἐπιγραφήν. 4) Ἐξ ἐλεφαντοστοῦ ἀνευρέθησαν τέσσαρες
σφραγίδες δῶν μία μετὰ ἑκτόπου παραστάσεως ἀτευν
καὶ ἑτέρα ἑκτόμου, δύο πλάκες, ὡν ἡ μία φέρει ἑκτυ-
πον παραστάσιν Κενταύρου, ἡ ἑτέρα τῆς θεᾶς Ἀρτεμί-
δος ἐν μέσῳ δύο γυναικῶν, ἐν ειδώλιον ἀνδρὸς καὶ
τέσσαρες ἀμύναι: 5) Ἐκ πορσελάνης σκαραβαῖοι τινὲς
διατηρούντες καὶ τὸν κυανονόν χρωματισμόν των: 6) Ἐκ
μολύβδου ειδώλια πολλὰ ἀπὸ τὰ συνήθη, θεῶν, ἀνθρώ-
πων καὶ ζῴων: 7) Ἐξ ἥλεκτρου ἐν τριγωνικὸν κόσμημα
καὶ ἐν ειδώλιον ζῷου ἐκ τῶν ἀριστών εὐημάτων:
8) Ἐκ χολκοῦ πολλοὶ δακτύλιοι, καρφίδες καὶ τέσσαρα
ειδώλια ἵππων: 9) Ἐξ ἀργύρου ἐν πλακίδιον μεγέθους
δεκαλέπτον καὶ μία καρφίς.

Β'. Ἐν τοῖς δοκιμαστικαῖς ἀνασκαφαῖς παρὰ τὴν
σιδηρᾶν γέφυραν ἀνευρέθησαν τεμάχια ἀγγείων τῆς
Δῆς π.Χ. ἐκατονταετηρίδος καὶ 86 ἀργυρᾶ νομίσματα,
τετράδραχμα καὶ δραχμαὶ τῆς Δῆς καὶ Γῆς π.Χ. ἐκα-
τονταετηρίδος. Τούτων 42 εἶναι Ἀττικά, 15 τοῦ Μεγά-
λου Ἀλεξανδρου, 12 Πτολεμαϊκά, 7 τῶν Λακεδαιμο-
νίων, ἀ τινὲς τῶν νομισμάτων κατατάσσουσιν εἰς
τὰ νομίσματα τῆς Κρητικῆς πόλεως Ἀλλαρίας, 4 τῶν
Σελευκιδῶν, 3 Δημητρίου τοῦ Πολιορκητοῦ καὶ 3 τοῦ
Λυσιμάχου.

Γ'. Ἐν ταῖς ἀνασκαφαῖς τοῦ Ίεροῦ τῆς Χαλκιούκου
ἀνευρέθησαν τεμάχια ἀγγείων γεωμετρικῶν, τεμάχια
τοῦ ἀνευρεθέντος κατὰ τὸ παρελθόν ἔτος Παναθηναϊ-
κοῦ ἀμφορέως καὶ τεμάχια ἐπιγραφῶν, ἐπὶ πώρων
καὶ μία ἀναγλύπτος κόρη ἐπὶ πώρων πλακὸς μετὰ τῆς

ἐκ δεξιῶν ποδὸς ἀριστερὰ ἐπιγραφῆς τῶν ἀρχῶν τῆς
ε'-ς' π.Χ. ἐκατονταετηρίδος FANAXIBIOS.

***

Κατὰ τὰς ἐνεργουμένας ὑπὸ τοῦ διευθυντοῦ τοῦ
Γερμανικοῦ Ινστιτούτου κ. Dörfeld ἀνασκαφὰς ἐν
Ολυμπίᾳ, ἐντὸς τῆς Ἀλτεως καὶ μεταξὺ τοῦ Πελοπον-
ναὶ τοῦ Μητροφοῦ ἀνεκαλύψθησαν προϊστορικὰ οἰκή-
ματα, λίθινα ἔργα λειτουργίας καὶ ἄγγεια καὶ ὕστατως προϊστο-
ρικά, ἰδίως καμαραϊκῆς ἐποχῆς.

***

Παρὰ τὸ χωρίον Κομποτάδες τῆς Λαμίας ἀπεκαλύ-
φη μαρμάρινος ἀρχαῖος λέων ὅστις πρόκειται νὰ
μετενεχθῇ καὶ κατατεθῇ ἐν τῷ Γυμνασίῳ Λαμίας.

***

Ἐν Αὐλοναρίῳ τῆς Εύβοιας ἀπεκαλύψθησαν τρία
τεμάχια ἀγνωστικῶν ἐπιγραφῶν. Τούτων η μὲν μία
συγκειμένη ἐκ 16 στίχων εὑρέθη πορὰ τὴν θέσιν Τιτά-
εινες ἐλλιτῆς καὶ ὀρχεταὶ ... ΕΝΗΣ .. ΔΕΥΣ .. ΥΡΟΣ
ΤΙΜΑΣ ΠΥΓΜΙΟΝΙΚΟΥ κτλ. Ἡ δευτέρῳ συγκειμένῃ ἐκ
στίχων 13 σώζουσα τὰς λέξεις ... (ε) ΑΛΠΙΚΤ ... [Κ]
ΗΡΥΚΑΣ κτλ. εὑρέθη ἐν θέσει Γούβη τοῦ Αὐλοναρίου.
Ἡ τρίτη ἐκ στίχων 11 σώζει γραμματα .... ΓΜΗΝ
.... ΑΓΚΡΑΤΙΟΝ.

***

Ἐν Καλάμαις καὶ ἐν τῷ ἐκεῖ ναΐσκῳ τοῦ Ἅγίου
Χαραλάμπους ἀπεκαλύψθησαν παρερρημένα διποσθεν
ἄλλων ἀντικειμένων δύο ὀρχεταὶ Βιζαντιναὶ καὶ ὀρ-
θιστῆς ὡς φαίνεται τέχνης εἰκόνες. Ἡ μία εἶνε ἡ ἀνα-
παράστασις τοῦ τροπαρίου «Ἐπι σοὶ χαῖρε κεχωριτο-
μένη πάσα η κτίσι τοῦ πτλ». Ἐν τῇ ἑτέρᾳ παρισταται
ὁ Ἀγιος Κωνσταντίνος κατὰ ὅλως κενοφανῆ τρόπον.
Ἀντὶ μετὰ τῆς μητρός του, Ἀγίας Ελένης καὶ τοῦ
Σταυροῦ παρισταται μόνος καὶ ἐφιππος κρατῶν δόρυ
καὶ ἀπίδια παρισταμένων ἐκατέρωθεν δύο ὑπαστισῶν
μετὰ δρεπανοειδῶν ξιφῶν. Ἀνωθεν ὑπάρχει τοῦ πλήρης ἀπό
ἀκροατος καὶ ἐκ τῶν φύλων.

**

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΤΕΧΝΗ ΕΠΙΣΤΗΜΗ

ΕΙΣ τὸν «Παραγασσόν» ή κ. Ἀγγελική Παναγιωτάτου
Ιατρὸς εἰς τὴν Ἀλεξανδρείαν μᾶς ἔδωκε πρὸ ἡμε-
ρῶν μαλι τολύ ἐνδιαφέρουσαν διαλεξιν περὶ τῆς «Ιδέας
οὐ συμβόλου διὰ μέσου τῶν αἰώνων». Ἡ κ. Παναγιω-
τάτου εἶνε μία ἀπὸ τὰς πλέον μορφωμένας ἐπιστημο-
νικῶν καὶ φιλολογικῶν ἐκ τῶν γραφουσῶν Ἐλληνιδῶν,
συνεπάξ της αἴθουσα τοῦ Παρνασσοῦ ἥτο πλήρης ἀπὸ
ἀκροατος καὶ ἐκ τῶν φύλων.

Ἡ διαλέκτις μὲ γλώσσαν ὑπὲρ τὸ δέον καθαρά ἀλλὰ
καλῶς σφρογλατημένην, μὲ φράσεις κομψάς καὶ ἔξαρ-
σεις ποιητικάς, μὲ σκέψεις πον ἐπρόδιδον τὴν ἀκού-
ραστον φιλαναγνώστριαν, εἰλημμένας μὲ πολλὴν ἐπι-
μέλειαν πολλοὶ δακτύλιοι, καρφίδες καὶ τέσσαρα
ειδώλια ἵππων: 9) Ἐξ ἀργύρου ἐν πλακίδιον μεγέθους
συμβόλων εἰς τοὺς πρωτογόνους λαοὺς τοῦ Μεξικοῦ
διὰ νὰ φθάσῃ εἰς τὰ γραμματα τῆς Ἐλληνικῆς γλώσσης.

Ως ἐκ τούτου ενοίσει κανεὶς ὅτι τὸ θέμα δὲν ἔχει
τῶν εὐκόλων, μολονότι ἡ κ. Παναγιωτάτου δέν τοῦ ἔθισε
ὑπὸ τὴν φιλοσοφικήν τοῦ ἀποτυπωμένην διὰ τῶν κονδροειδῶν
συμβόλων εἰς τοὺς πρωτογόνους λαοὺς τοῦ Μεξικοῦ
διὰ τὸν εἰσιτηρίου τοῦ Πολιορκητοῦ καὶ 3 τοῦ
Ζελευκιδῶν, 3 Δημητρίου τοῦ Πολιορκητοῦ καὶ 3 τοῦ
Λυσιμάχου.

Ζ.
Ο. κ. Γ. Φιλάρατος γράφει εἰς τὸν «Ριζοσπάστην»
Ο τῆς 3 Μαΐου περὶ τοῦ ὀντοκτονοῦ κήπου, ὃς
κήπου ἔθνικον. Ιδού μερικά ἀποστάσματα:
«Τὸ Ζάππειον, ὃς διεμιορφώθη, εἶναι κῆπος χειμερι-

Έκθεσιν της Ανατολής. Η έκθεσις όμως διαρκέση
6 μηνας.

Ο κ. Λεωνίδας Ζώνης, διευθυντής των «Μουσείων»
της Ζακύνθου προαναγγέλλει την έκδοσιν μελέτης του
«Αἱ Ἑκκλησίαι Ζακύνθου ἀπὸ Ἰστορικῆς καὶ καλλιτε-
χνικῆς ἀπόφεως».

Άμερικανὸς ίατρὸς ἐξέδωκε βιβλίον ἐπιγραφόμενον
ἡ Κόλασις τοῦ Πολέμου. Δι' αὐτοῦ ἀποδεικνύει ὅτι αἱ
ἐπιδημίαι ὑπὸ τῶν ὄπιον προσβάλλονται οἱ ἀνδρες
κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ πολέμου δεκατίζουν περισσό-
τερον τὰ στρατεύματα, παρὰ τὰ κανόνια καὶ τὰ ὅπλα.

Εἰς τὴν Βενετίαν ἔτοιμάζεται διὰ τὴν ιπν. Ιουλίου
ἔθνικὴ ἔκθεσις ἀγγιογραφίας. Πρώτην φοράν γίνεται
τοικάδη ἔκθεσις εἰς τὴν Ιταλίαν.

Ο ἐν Παρισίοις διαμένων "Ελλην λόγιος κ. Ἀριστεί-
δης Παρθένης γνωστὸς εἰς τὸν φιλολογικὸν καὶ δημο-
σιογραφικὸν κόσμον μὲ τὸ ψευδώνυμον Argy-René d'
Yvermont ἐτιμῆθη ὑπὸ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως
μὲ τὸν Σταυρὸν τοῦ Σωτῆρος.

Ἐνας Ἀμερικανὸς δημοσιογράφος εἰς ἕνα ἀρθρὸν
τοῦ κατηγορεῖ τοὺς Ἑλληνας ὡς ἀλλολικούς! Ο

καῦμένος φαίνεται ὅτι κρίνει τοὺς ἄλλους λαοὺς μελε-
τῶν τοὺς συμπατριώτας του.

Οι δικηγόροι εἰς τὴν Ιταλίαν ὅπως καὶ εἰς τὴν Γαλ-
λίαν ὑπερεπλέονται. Μήπως τὸ ἔδιον δὲν συμβαίνει
καὶ εἰς τὴν Ἑλλάδα;

Ο μακαρίτης Σαρσὲ τὴν ἀξίαν ἐνὸς θεατρικοῦ ἔργου
τὴν ἔχουν σύμφωνα μὲ τὴν οἰκονομικὴν ἀποτυχίαν
ποὺ εἶχε τὸ ἔργον.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

Κον Μ. Δειλ. Κέρκυραν — Εὐχαρίστως περιμένομεν
τὴν σειρὰν τῶν τραγουδιῶν σας. Παρακαλοῦμεν νὰ μᾶς
εἰτῆτε καὶ τὸ ἀληθινόν σας ὄνομα.

ΝΕΑΙ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

Τὰ ὁραῖα — τρελλὰ τραγούδια — Τιάννη Περγια-
λίτη. Ἀθῆναι 1908 δρ. 2.

Οδηγὸς τῶν Δελφῶν ὑπὸ Ἀντ. Δ. Κεφαλοπούλου.
Ἀθῆναι, Μπέκ καὶ Μπάρτ, δρ. 2.

ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΑΣ ΜΑΣ

ΚΑΘΕ συνδρομητής τῶν «Παναθηναίων» ὁ ὅποιος
ἐγγράφει ΕΝΑ νέον συνδρομητήν ἐπίστοιν καὶ συν-
αποστέλλει τὸ τίμημα τῆς ἐγγραφῆς, λαμβάνει ὡς
δῶρον ΔΕΚΑ βιβλία ἀπὸ τὴν Α' Σειρὰν τοῦ κατωτέρῳ
καταλόγου ἡ ΤΡΙΑ ἀπὸ τὴν Β' Σειράν.

Πρὸς εὐκολίαν ἔκείνων οἱ δοποὶ θέλουν νὰ ἐκλέ-
ξουν καὶ ἀπὸ τὰς 2 Σειρὰς μαζὶ, διατιμῶμεν ἐν γένει τὰ
βιβλία τῆς Α' Σειρᾶς πρὸς Δρ.—Φρ. ι ἔκαστον καὶ τῆς
Β' Σειρᾶς πρὸς 3. Θά λαμβάνουν δὲ βιβλία ἀξίας
Δρ.—Φρ. 10.

Τὰ βιβλία ὃ ἀποστέλλονται ἐλεύθερα ταχυδρομι-
κῶν τελῶν.

Ἄλλ' ἐκτὸς τῶν βιβλίων τοῦ καταλόγου μαζὶ, ἀνα-
λαμβάνομεν ν' ἀποστείλωμεν διὰ δήποτε βιβλίον μᾶς
ζητηθῆ μὴ ὑπερβαῖνον τὰς Δρ.—Φρ. 10 διὰ κάθε νέαν
ἐγγραφῆν.

Κάθε συνδρομητής μαζὶ ἔχει βεβαίως ἔνα στενὸν φί-
λον ἡ συγγενῆ φιλαναγγώστην, ἡ διατεθειμένον διπάσ-
δήποτε νὰ ὑποστηρίξῃ τὸ ἔργον ἐνὸς περιοδικοῦ.
Αὐτὸν τὸν φίλον ἡ συγγενῆ δὲς θελήσῃ νὰ τὸν ἐγγράψῃ
εἰς τὰ «Παναθηναίων». Ὅτι ζητοῦμεν ἀπὸ τοὺς συ-
δρομητάς μαζὶ εἴναι ἐλάχιστον διὰ κάθε ἔναν χωριστά.
ΜΕΓΙΣΤΗ δύως θὰ ἴναι ἡ ἐκ τοῦ συνόλου ἐνίσχυσις
τῶν «Παναθηναίων».

Τὰ βιβλία τὰ δοπαὶ προσφέρομεν δὲν εἴναι ἀμοιβὴ
ὑπηρεσίας. Θὰ ἴναι ἐνθύμιον μᾶς στενωτέρας σχέσεως,
ποὺ θὰ συνδέσῃ τοὺς συνδρομητάς μαζὶ μὲ τὸ περιοδι-
κὸν τὸ δοποὶ ἐξέλεξαν ὡς πνευματικὸν τῶν σύντροφον.

Η ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΣ

ΣΕΙΡΑ Α'

X. Ἀννινος:	Ἐδῶ κ' ἔκει.
Δ. Βικέλας:	Λουκῆς Λάρας, διήγημα.
N. Ἐπισκοπόπουλος:	Ἐρημες ψυχές, δρᾶμα.
Δ. Γρ. Καμπούρογλους:	Μέμοires du Prince N. Ypsilanti.
K. M. Κωνσταντόπουλος:	Ιστορία τῆς βυζαντ. τέχνης.
Σπ. Λοβέρδος:	Ἡ Ἁγία Πόλις.
M. Μαλακάσης:	Ἡ Κυρά του Πύργου, δρᾶμα.

ΣΕΙΡΑ Β'

Δ. Βικέλας:	Λουκῆς Λάρας ἐκδ. πολυτελής.
Γεργόγριος Ξενόπουλος:	Μαργαρίτα Στέφα.
	Διηγήματα Σειρὰ Α'.
	» » B'.
	» » Γ'.
Τόμοι τῶν «Παναθηναίων»	χαρτόδετοι 1ος, 2ος, 3ος, 4ος, 6ος, 7ος, 8ος, 9ος, 11ος, 12ος.